Zonnegodschijfjes uit Seuboca

het oude geld rond de Dendermonding

Lieven Van Gasse

Munten zijn meestal een dankbare vondst voor het dateren van een mogelijke activiteit op een veld of een omgeving, zeker als ze gepaard gaan met andere vondsten die ook deze datering ondersteunen. Zo vonden wij, vier jaar geleden, stukken van terra sigillata, Romeinse dakpannen en ander bouwmateriaal – ze worden besproken in een volgend verslag - waar we ook Romeinse munten en andere metalen voorwerpen uit de ijzertijd vonden. De twee samen leken ons een sterke aanwijzing om ervan uit te gaan dat we een aantal Romeinse sites hadden ontdekt op Lebbeekse bodem, maar dit was nog maar het begin.

In het voorbije jaar kregen we archeologische bevestiging van een aantal van deze sites bij het onderzoek dat gebeurde tijdens de aanleg van een aardgasbuis in 2023, en twee nieuwe wijken.
Tijdens een archeologisch onderzoek van de site Patmoes, toekomstige woonwijk, in 2022 in Lebbeke vonden de onderzoekers een kleine site met twee gebouwen en een mogelijk ijzertijd wegtracé, een aantal kuilen met aardewerk en losse paalkuilen. Er werden ook Romeinse dakpannen en luxe aardewerk aangetroffen in een mogelijke erfafscheiding uit deze periode. De site wordt gedateerd tussen 700 v.C. en de vroege Romeinse periode[1]. De site is waarschijnlijk nog ouder maar in een volgend verslag meer hierover. Bij het onderzoek tijdens de aanleg van de aardgasbuis kregen we van de archeologen ter plaatse de bevestiging dat in de buurt van het Zeebroek er een duidelijke Gallo-Romeinse aanwezigheid was en dat de site aan het Fonteintje veel uitgebreider is en mogelijk nog ouder (700 v.C.) is dan het eerste onderzoek uitwees[2].

1 - Bert Acke, Maarten Bracke, Paulien Fonteyn, Gwendy Wyns. Lebbeke Patmoes, Eindverslag, Verslag van resultaten. https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen/2550

2 - Ingrid In 't Ven, Wim De Clercq, Een lijn door het landschap Archeologie en het VTN-project 1997-1998 Deel 2 https://oar.onroerenderfgoed.be/uitgave/4604

Bij een zeer recent (2024) archeologisch vooronderzoek in Lebbeke werden er vondsten gedaan die we aan dezelfde periodes kunnen linken als hierboven. Meer over deze sites in volgende verslagen, we wachten eerst de resultaten van de onderzoeken af.
Zoals we al in ons eerder onderzoek zagen vormde de streek rond de Dendermonding waarschijnlijk een geheel[3] en was één van de belangrijkste assen in dit geheel, de verbinding met Asse over Lebbeke, Denderbelle en Sint-Gillis. We zagen ook al dat de hoogste concentratie aan grafheuvels in onze streek zich langs deze mogelijke as bevonden[4]. We herontdekten onze verre voorouders de Suekonen (minstens vijf vazalstammen van de Nerviërs) en de Centronen (één van die stammen) die wel eens sporen kunnen zijn van een roemrijk verleden ver voor Caesars tijd. Ze gaven de streek rond de Dendermonding dan ook zijn eerste naam, Seuboca dat bij de Romeinen Sueviacum werd.
We zagen ook al dat onze streek sterke verwantschappen heeft met andere sites die zich op een gelijke breedtegraad, zonnelijn, bevinden. Maar ook met even sterke verwantschappen met zeer gelijkaardige sites, verspreid doorheen Vlaanderen, op twee andere breedtegraadlijnen[5] (zonnelijnen) waaronder de lijn van Stonehenge/Meersenring (Assebroek)/Göseck (zonneobservatorium)[6]. We ontdekten een duidelijk band met de streek van de Ceutrones, Sequani en de Helveti rond La Tène en Augusta Raurica en zagen al de eerste connecties met nog verder afgelegen streken rond Rome en in Egypte.
Maar ook lokaal onderzoek naar de waarschijnlijke Romeinse landindeling wijst deze omgeving aan als het mogelijke traject van een Romeinse(?) weg die vanuit Bavay over Asse[7], Lebbeke en Dendermonde (Zwijveke) ging en waarschijnlijk doorliep tot in Waasmunster (Pontrave), we komen in later onderzoek uitgebreider op deze verbinding terug. We zagen ook al dat we de Romeinse(?) weg vanuit Velzeke via dezelfde mogelijke Romeinse landindeling, van Erpe-Mere over Hofstade en Herdersem kunnen doortrekken tot bij ons[8]. Maar we zagen ook dat deze kadasterlijn meerdere grafheuvels en zeer oude sites verbindt waardoor het maar de vraag is of dit alles wel uit de Romeinse tijd dateert en niet veel ouder is.

- fig.1 - Den Heksennest, Lebbeke [9]

3 - Lieven Van Gasse, Seuboca, Nomen est omen - Deel 1. 2023 https://www.academia.edu/97137642/Seuboca_Nomen_est_omen_Deel1
4 - Lieven Van Gasse, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
5 - Lieven Van Gasse. Seuboca, nomen est omen – Deel 2. 2023 https://www.academia.edu/100188969/Seuboca_nomen_est_omen_Deel_2
6 - Lieven Van Gasse, 'My Travels with the Sun and Moon Gods', 29. https://www.academia.edu/85298145/My_travels_with_the_sun_and_moon_gods
7 - Luc Vermeiren. Het Lebbeekse Sint-Baafsgoed onthult de sleutel tot het Romeinse kadaster, 2017 https://www.academia.edu/42922122/Het_Lebbeekse_Sint_Baafsgoed_onthult_de_sleutel_tot_het_Romeinse_kadaster
8 - Lieven Van Gasse, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
9 - foto, Seuboca Archeologica

We hebben een doorlopende periode van menselijke activiteit van de steentijd tot de vroege middeleeuwen dat zich duidelijk reflecteert in de vondsten en andere bevindingen. Het is dan ook in deze streek, het oude Seuboca/Sueviacum, dat de munten in dit verslag werden gevonden. We behandelen de munten tot en met Karel de Grote.
We leggen ook een aantal verbanden met andere vondsten uit onze streek die zo meer diepgang of een verklaring krijgen dankzij de afbeeldingen op munten uit dezelfde periodes.

De munten die wij vonden, en ook al onze andere vondsten, komen allemaal van maximum dertig centimeter diep (meestal rond de 10 à 20 cm) en hebben waarschijnlijk allemaal zeker tientallen en soms zelfs honderden jaren in de ploeglaag verbleven. Onze detectoren gaan niet diep genoeg om de echte archeologische lagen te bereiken, de meeste sites zitten meer dan dertig centimeter onder de grond. De eerste sporen duiken op bij een diepte van ongeveer 50 tot 60 cm zoals we tijdens twee recente archeologische opgravingen konden vaststellen..
Het is pas bij lokale grondwerken (paal plaatsen, bomen uitdoen, weg verleggen, enz..) of stormen waarbij bomen omwaaien dat soms deze lagen verstoord worden en naar boven komen, en zo kunnen wij ze dan ook soms terugvinden. Ook al wordt deze laag als een verstoorde context gezien, archeologisch dus nutteloos (theoretisch), toch zijn op deze manier al een aantal zeer belangrijke sites ontdekt doorheen heel Europa maar ook bij ons in Vlaanderen.
Er komt soms kritiek op mensen die onderzoek doen met een metaaldetector en we begrijpen die ook grotendeels maar de kritiek van de andere kant begrijpen we ook, de slotsom is, beide partijen hebben last van cowboys en egotrippers. We hopen dat de meer gematigden in de toekomst tot een samenwerking kunnen komen want dit zal beide versterken en het onderzoek alleen maar uitbreiden en verdiepen.
We zijn er ook van overtuigd dat er al een groot aantal gelijkaardige vondsten, zoals in dit verslag besproken, over heel Vlaanderen werden teruggevonden.

Een enkele vondst uit de ploeglaag is om bovenstaande redenen dus ook nooit in een echte context te plaatsen, dit verandert soms als er meerdere vondsten worden gedaan uit dezelfde periodes die ondersteund worden door oogvondsten (keramiek, silex, glas, bouwmaterialen, enz..). Maar zoals we ook al in eerder onderzoek zagen, moeten we daarbij eigenlijk ook de toponymie en de indeling en vorm van het landschap betrekken en krijgen we zo wel al een vrij goed beeld van mogelijk menselijke activiteiten zonder grootschalige en dure archeologische onderzoeken. Het is ook zo dat wij al een vermoeden hadden van de echte ouderdom en waarde van onze streek nog voordat we onze eerste vondst mochten doen.

Mocht er nog iemand bijkomende informatie hebben over deze, in het verslag aangehaalde, of andere nog niet gekende muntvondsten uit onze streken, mag je ons dit zeker laten weten en breien wij met plezier een vervolg aan dit verslag.

Bij de meeste vondsten in dit verslag staat het gewicht en de grootte vermeld. Bij het gewicht moeten we wel rekening houden met het feit dat door corrosie er gewicht kan bijgekomen zijn maar dat het evengoed ook kan verminderen, dit naargelang het type corrosie en materiaal.

Wat is geld ?

Waar de meeste mensen vaak niet bij stilstaan is dat ons modern geld, in de meeste gevallen, geen echte waarde meer vertegenwoordigt. Het was/is soms zelfs het papier niet waard waar het op gedrukt staat en binnenkort staat het op een absoluut waardeloos plastic kaartje dat ook een virtuele representatie is van credits in de al even virtuele wolk van data, dat was ooit anders.

Over de hele wereld werden bepaalde objecten, goederen of opbrengsten op bepaalde tijdstippen als een vorm van geld aanzien en dit waarschijnlijk doorheen de hele menselijke geschiedenis We vinden amandelen in India, in blokken geperste thee in Mongolië, gestandaardiseerde hoeveelheden rijst in Japan, Birma en de Filipijnen, boter in Noorwegen, enz... Bij de Romeinen en andere volkeren in het Middellandse Zeegebied en Afrika werd er zout en vee gebruikt als een soort van eenheid, we zien dit nog steeds terug in ons woord voor salaris, van sal (zout). Er wordt verondersteld dat sommige Romeinse soldaten betaald werden in zout of dat ze voor een groot deel hun salaris uitgaven aan zout om hun eten op smaak te brengen.
Een van de meest verspreide vormen van eenheid bepaling zullen wel dieren geweest zijn met in de top drie waarschijnlijk runderen, paarden en schapen. We vinden de sporen van deze handel nog steeds op onze jaarmarkten die nog altijd, zelfs in onze sterk veranderende tijden, zeer populair zijn.
En we zien dit fenomeen niet alleen in oude tijden opduiken. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werden chocolade, sigaretten, kauwgum en panty's ook soms gebruikt als een soort van geld.

- fig.2 – Bedrijvigheid (ruilhandel) tusschen de Duitsche en Russische stellingen (1918) aan de Yassyolda [10]

10 - foto, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ruilhandel,_Bestanddeelnr_158-2526.jpg

Maar er is een probleem met de meeste van deze dingen, ze vergaan. Je kan ze niet voor een langere tijd bewaren of doorgeven aan de volgende generatie, ze verliezen dus na een bepaalde tijd hun waarde. Dus werd er gezocht naar andere dingen die wel toelieten om grote rijkdom op te bouwen want daar komt het uiteindelijk op neer als dingen een vaste waarde krijgen.

De eerste objecten in onze streken waar men van denkt dat ze een bepaalde ongeveer vastgestelde waarde hadden waren waarschijnlijk dierenhuiden, schelpen, uitzonderlijke stenen, bewerkte pijlpunten, gepolijste bijlen en andere fijn afgewerkte steentijd objecten. Ook in Lebbeke vonden wij onder andere een gepolijste bijl, twee fragmenten van bijlen, en een mooie bewerkte pijlpunt uit de neolithische periode. Een doorboorde schelp werd door Andre Callebaut gevonden op Lebbeekse bodem. Deze vondsten kunnen we natuurlijk niet zomaar linken aan ruilhandel of aan een soort van vastgestelde waarde. Zoals eerder aangehaald komen ze uit de ploeglaag en kunnen daarom soms ver verspreid raken van de plaats waar ze ooit lang geleden terechtkwamen. Ook zijn er bepaalde aspecten aan deze vondsten die dit gebruik uitschakelen, in een verslag over onze vele steentijdvondsten zullen we hier ruim aandacht aan besteden.

- fig.3 – pijlpunt en bijl uit het Neolithicum en doorboorde schelp uit Lebbeke [11]

11 - foto, Seuboca Archeologica

Wie wel kans maakt om ooit een echt handelsproduct met een hoge waarde te zijn geweest is de strijdhamer[12], laat Neolithicum/Bronstijd, al eens vermeld in een vorig verslag[13], die in Lebbeke werd gevonden. Dit waren meestal objecten met een hoge waarde en waren daarom bijna uitsluitend in bezit van een bepaalde elite of hoger geplaatste groep, alleen daardoor al kregen deze bijlen een vrij uniforme waarde en konden ze eventueel geruild worden met objecten van dezelfde symbolische of materiële waarde.

- fig.4 - strijdhamer uit Lebbeke [14]

Maar niet alleen de afgewerkte producten werden verhandeld, ook de ruwe (voorbewerkte ?) steen werd verhandeld. De hamer van Lebbeke werd uit obsidiaan[15] gemaakt en kan door iemand lokaal geproduceerd zijn uit ruwer materiaal want ons team vond een concentratie aan obsidiaan fragmenten in Lebbeke. Onder deze fragmenten bevinden zich drie bewerkte stukken waaronder een kernsteen, er werd dus ruwe steen ingevoerd voor lokale productie van gebruiksvoorwerpen.

- fig.5 – kernsteen en twee bewerkte fragmenten in obsidiaan, Lebbeke

12 - Peter Van Geit, Strijdhamer, gevonden in het 'Gursten veld' te Lebbeke in Oost-Vlaanderen, 1983.
13 - Van Gasse, Lieven, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
14 - foto, Seuboca Aecheologica
15 - Peter Van Geit, Strijdhamer, gevonden in het 'Gursten veld' te Lebbeke in Oost-Vlaanderen, 1983.

In Zele werd een uitzonderlijke bijl gevonden in het al even exotische serpentiniet en ook daar wordt er aan handel gedacht natuurlijk[16].
Bij Hamme werden een zeer zeldzaam Neolithisch zaagje gevonden uit vuursteen en een strijdhamer uit dioriet[17], beide mogelijk ook door handel hier terechtgekomen.

- fig.6 – bijl van Zele, strijdhamer en zaagje uit Hamme [18]

Ook mogen we de uitzonderlijke topvondst uit de Sint-Onolfspolder (Dendermonde) niet vergeten want door zijn unieke karakter kan dit alleen maar toebehoord hebben tot de absolute top van de elite of sociale klasse die waarschijnlijk over grotere gebieden regeerden. Deze strijdhamer[19] (2.000-2.500 v.C.) zal wel een ongelofelijke hoge waarde gehad hebben maar we kunnen het niet als een soort van handelswaar of ruilmiddel zien denk ik, dit was een echt uiterlijk teken van macht en rijkdom.

- fig.7 – Strijdhamer uit Dendermonde [20]

16 - Karel De Wilde, Uit Zeelse bodem : een overzicht van 70 jaar bijzondere archeologische vondsten te Zele (1950-2020), 2021.
17 - André Van Bossche, Getuigen uit de prehistorie, de Steentijd, 2014.
18 foto"s, Karel De Wilde, Uit Zeelse bodem : een overzicht van 70 jaar bijzondere archeologische vondsten te Zele (1950-2020), 2021.
André Van Bossche, Getuigen uit de prehistorie, de Steentijd, 2014.
19 - A. Stroobants. Gids voor het Vleeshuismuseum. 2015
20 - foto, A. Stroobants. Gids voor het Vleeshuismuseum. 2015

Zoals je kan zien zitten we zelfs in het Neolithicum al met een soort van systeem van waardebepaling dat mogelijk in vrij grote gebieden gekend en in gebruik was. Het zette zich voort in de bronstijd waar er waarschijnlijk tal van voorwerpen bijkwamen met een vrij vaste waarde. Dit oude systeem was waarschijnlijk voor een deel ook nog gekend onder de Romeinen want ook bij hen worden er soms zeer mooie bewerkte vuurstenen bijlen in elite graven gevonden. En als we de kerk mogen geloven had Sint-Maarten wel een heel uitzonderlijke, voor zijn tijd, hamer bij zich waarmee hij de duivel op de kop sloeg. Was dit om hardleerse heidenen te bekeren of liet hij hiermee duidelijk zijn echte genetische afkomst zien aan zij die dit nog herkennen als een teken van macht, rijkdom en een zeer oude stamboom ? Deze symboliek gaat terug op de labrys (dubbele bijl) die we al tegenkomen in de vroegste tijden zoals we ook al in een vorig verslag zagen[21]. Het is zowel een symbool voor de zon, de maan en de nachtelijke hemel.

- fig.9 – hamer van Sint-Maarten in Utrecht [22]

Sinds men metalen begon te bewerken kregen deze natuurlijk ook een waarde en deze zal in de beginfase van elke nieuwe ontwikkeling in dit ambacht enorm hoog geweest zijn. Ze zullen dus ook gebruikt geweest zijn in de handel en als votief object. We zien dit mogelijk gereflecteerd in de grote hoeveelheid bijlen en wapens (ook miniatuur) in de baggervondsten van onze streken die ook door andere onderzoekers als mogelijke handelsproducten worden gezien[23]. Zoals we later in dit verslag zullen zien zullen de metalen voorwerpen onder invloed van religie en wereldlijke machten geleidelijk aan evolueren tot de munten in de vorm die we nog steeds kennen.

Al de objecten die in de voorgaande tekst vermeld worden vinden we ook terug bij of op rituele plaatsen, heiligdommen, tempels en rond, op of in grafheuvels en andere oude aardwerken. Ze komen zowel voor als enkele of meervoudige tot en met massa (niet bij de strijdhamers) deponering als een soort van offer, zoals algemeen wordt aangenomen.

21 - Lieven Van Gasse, 'My Travels with the Sun and Moon Gods', 29. https://www.academia.edu/85298145/My_travels_with_the_sun_and_moon_gods

22 - foto, Mphernambucq, https://nl.wikipedia.org/wiki/Martinus_van_Tours#/media/Bestand:Hamer_van_Sint-Maarten.jpg

23 - Arne De Graeve. Het vergeten deel van de collectie Maertens de Noordhout boven water gehaald, studie naar vroegmiddeleeuwse rivierdeposities in de Scheldevallei. 2010 https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/457/548/RUG01-001457548_2011_0001_AC.pdf

Maar zoals we hieronder zullen zien wordt ook deze traditie lustig verder gezet in latere tijden.
We hebben hierboven niet voor alles referenties mee opgenomen omdat dit allemaal vrij algemene kennis is die in bijna elk boek of website, met geld als onderwerp, is terug te vinden.

Waarom munten ?

De geschiedenis van ons muntsysteem leren de meesten onder ons op school en wordt vrij droog gebracht, het gaat als volgt (kort samengevat): munten werden waarschijnlijk in eerste instantie geslagen om de enorme hoeveelheid aan vaste lonen en transacties die een sterk groeiende overheid nodig heeft te standaardiseren en zo makkelijk al deze betalingen kon afhandelen[24]. Men moest deze kleine goudbaren alleen nog maar tellen en niet meer wegen en verdelen. Het was op die manier ook veel eenvoudiger om belastingen te innen en het stimuleerde ook de lokale handel en betekende waarschijnlijk ook een voordeel voor de buitenlandse[25].
De eerste munten vinden we terug in Klein-Azië bij de Lydiërs in 700 v.C. als kleine gouden of zilveren bolletjes met een inkerving of eenvoudige afbeeldingen zoals op oude zegelringen[26].

- fig.10 – Lydische munt uit 610-560 v.C. in electrum [27]

Maar er kan ook een religieuze/rituele grondslag liggen aan het ontstaan van geld als waarde-eenheid.
Een offer aan een god werd door de priesters gezien als een transactie, met hen als ontvangende tussenpersoon natuurlijk, tussen de persoon die offerde en de god. Dit offer van mens, dier, gebruiksvoorwerp of opbrengst ging over naar miniaturen, beeldjes, afbeeldingen en gebakjes en evolueerde naar tokens/penningen/munten en brieven[28]. We

24 - Christian Lauwers. De munt in de oudheid en zijn geschiedenis. 2016, Éditions du Cedarc, Musée du Malgré-Tout, Treignes, Belgique, 2016. Nederlandse vertaling: C. Lauwers - F. Stroobants
25 - Christian Lauwers. De munt in de oudheid en zijn geschiedenis. 2016, Éditions du Cedarc, Musée du Malgré-Tout, Treignes, Belgique, 2016. Nederlandse vertaling: C. Lauwers - F. Stroobants
26 - Christian Lauwers. De munt in de oudheid en zijn geschiedenis. 2016, Éditions du Cedarc, Musée du Malgré-Tout, Treignes, Belgique, 2016. Nederlandse vertaling: C. Lauwers - F. Stroobants
27 - foto, Classical Numismatic Group, Inc.
https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_coins#/media/File:BMC_06.jpg
28 - Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005, p. 247-263.https://www.academia.edu/951088/
Celtic_coins_and_religious_deposits_in_Belgium_in_C_Haselgrove_en_D_Wigg_eds_Ritual_and_Iron_Age_Coinage_in_North_West_Europe_Studien_zu_Fundm
%C3%BCnzen_der_Antike_20_Berlin_Durham_2005_p_247_263

vonden in Lebbeke een mogelijke oude uit witte klei gebakken token of penning met een stempel van een bloem in de buurt van andere vondsten in dit verslag. Deze tokens zijn dan ook de eerste schijfvormige vormen die we als rechtstreekse voorloper van de muntvorm kunnen zien. Rituele sites en handel gingen hand in hand en waren steeds in elkaars buurt te vinden, dat is nog steeds zo, ook de eerste Romeinse muntplaats bevond zich naast of zelfs in de tempel van Juno Moneta[29] (vandaar ook het woord munt) en ook Jezus moest ooit de geldwisselaars de tempel buiten kuisen. Rond deze rituele sites ontstonden marktplaatsen en dorpen en een hele economie die eigenlijk grotendeels afhankelijk was van de tempel die dan nog eens zijn overschotten (lees offergaven van de dag ervoor) verkocht aan diezelfde economie[30]. Dit was geen geheim, het werd zelfs op tempels vermeld. Zo vinden we een inscriptie in steen in het heiligdom van Jupiter in Furlo, Italië, '*Sei quod ad eam aedem donum datum, donatum dedicatum / que erit, utei liceat oeti / venusm dare; ubei venusm datum erit, id profanum esto'* of 'Een geschenk gegeven of opgedragen aan dit huis kan geschonken of verkocht worden en dan wordt het weer profaan'[31]. Het is dan ook niet raar dat die eerste primitieve penningen met de afbeelding van een god zullen uitgroeien tot een wereldveroverend globaal systeem met, voor velen, een bijna goddelijke status. Het offer zelf werd vergoddelijkt en heilig verklaard, waardoor dat toch meer afscheen op degene die dat kostbare heilige offer bracht en zeker op degene die het mocht/moest ontvangen als plaatsvervanger van de godheid. Dat is ook de reden dat de heiligheid van een persoon, uit onze lange geschiedenis, kan afgemeten worden aan zijn persoonlijke rijkdom of die van zijn familie en hoe gul die waren tegenover de religieuze instituten en instanties. Ook bij het Gallo-Romeinse tempeltje van Hofstade zijn sporen gevonden van mogelijke kleine winkeltjes of werkplaatsen[32].

- fig.11 – mogelijk token uit witte klei, Lebbeke [33]

29 - Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005

30 - Julia Farley. The deposition of miniature weaponry in Iron Age Lincolnshire. 2011 https://doi.org/10.4000/pallas.2108
- Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005

31 - Elisabeth Goussard. Produce to offer, The offering by destination among the Celts. 2018 https://journals.openedition.org/tc/9869

32 - Romain De Moor, Joris Sergeant, Hubert Timmerman, An Van Den Brempt, Willy van Paepeghem, Hofstade onder de archeologische loep, 2005

33 - foto, Seuboca Archeologica

De meeste oude munten werden geslagen, een metalen plaatje of bolletje werd tussen twee metalen stempels of matrijzen met (meestal) een enkele hamerslag tot een gemarkeerde munt omgetoverd[34].
Ze kwamen in meerdere denominaties (waarde eenheid) voor waarvan de stater de belangrijkste eenheid was. Later komen er ook nog munten bij met een mindere waarde die kleiner waren of uit minderwaardige metalen werden vervaardigd zoals koper en brons[35].
De eerste staters (Griekse munteenheid) werden uit puur goud gemaakt maar al gauw zien we ook andere metalen opduiken in hun samenstelling, zeker als ze op grote schaal werden geproduceerd[36]. Door de eenvoudige werktuigen en productietechnieken kon een muntslager zelfs een eenmanszaak zijn omdat dit ook makkelijk transporteerbaar was, een ruime zak was voldoende.

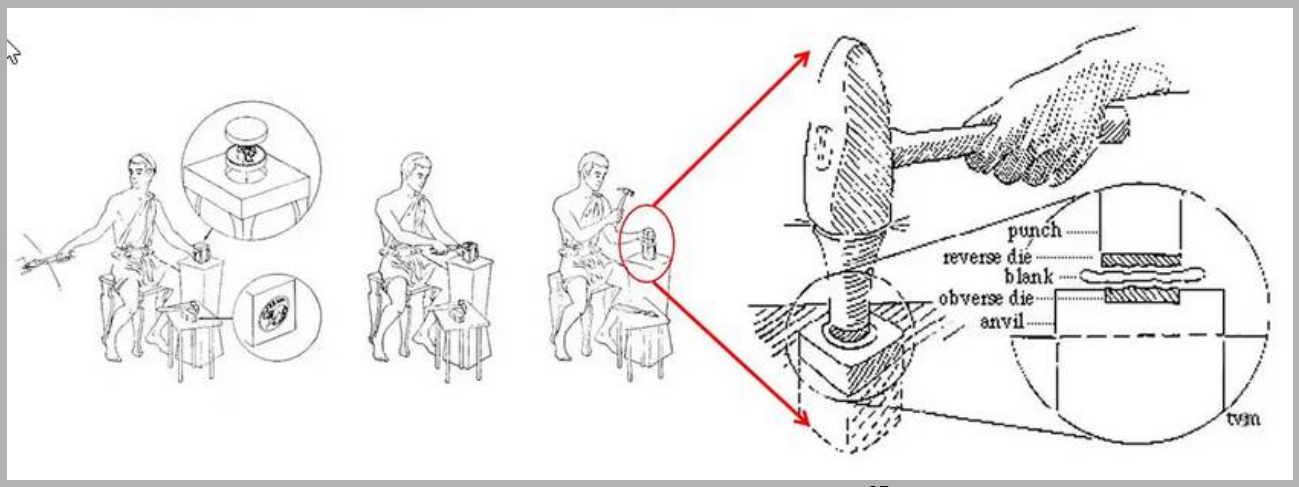

- fig.12 – het slaan van munten [37]

Vanaf de republikeinse tijd werden de Romeinse munten alleen maar geslagen en de munten die gegoten werden waren meestal gewoon imitaties die door de overheid soms getolereerd werden[38]. Zo werden er in de laat-Romeinse periode zowel in Engeland als in Vlaanderen denarii gegoten in zilver en brons[39] (die daarna verzilverd werden). Op het Vlaamse atelier komen we later in dit verslag terug.

Maar er zijn ook officiële munten die gegoten werden, zo hadden de Kelten hun aparte, naast de gouden staters, potin uit koper, tin en lood. Een munt met een mindere waarde, ze kwamen in gebruik ergens in de tweede eeuw v.C.[40]. De munten werden meestal gegoten in een dubbele mal, met meerdere negatieven, uit steen of klei[41]. Door deze manier van werken was dit zeer eenvoudig en makkelijk om grotere hoeveelheden te produceren. Ook rond de Zwarte Zee en Griekenland hadden ze gegoten munten die sterke verbanden laten zien met de eerste munten uit onze streken, we komen hier zo meteen op terug.

34 - De Gallische schat van Thuin, Koning Boudewijnstichting.
35 - Roy Davies. The Significance of Celtic Coinage. 2005
http://projects.exeter.ac.uk/RDavies/arian/celtic.html
36 - De Gallische schat van Thuin, Koning Boudewijnstichting.
37 - foto, SEQAM Lab
https://www.thecollector.com/ancient-roman-coins-how-were-they-made/
38 - Chorney, Dom (14 November 2014). "Coining in Roman Britain Part 3: Counterfeiting"
39 - Chorney, Dom (14 November 2014). "Coining in Roman Britain Part 3: Counterfeiting"
40 - De Jersey, Philip (1996). Celtic Coinage in Britain. Shire Publications
41 - Philip Kiernan. Miniature Votive Offerings in the north-west Provinces of the Roman Empire. 2009

- fig.13 – mal voor Keltische munten en het resultaat na het gieten [42]

42 - foto's, http://artefacts.mom.fr/fr/home.php
https://pierrickauger.wordpress.com/2016/10/28/une-monnaie-gauloise/

- fig.14 – ringen uit Lebbeke [43]

De Kelten waren de eersten in onze streken die begonnen zijn met munten slaan[44].
Er wordt verondersteld dat de Kelten en Germanen geen echt gestandaardiseerd munt-systeem hadden tot ze Griekse munten begonnen na te bootsen om makkelijker handel te kunnen drijven. Metalen baren, ingots, en metalen tokens zouden een eerste aanzet zijn tot een soort van eenheid om te verhandelen[45]. Er zou mogelijk ook een soort ringgeld bestaan hebben bij bepaalde stamverbanden[46], hier in Lebbeke hebben wij een aantal van zulke mogelijke ingots en ringen teruggevonden. De ringen zijn meestal vrij eenvoudig maar robuust en uit vrij hoogwaardig koper, brons of zilver gemaakt, ook de ingots zijn eenvoudige rechthoekige of trapeziumachtige metalen staven. Ook zwaarden zouden volgens sommigen een valutaire waarde gehad hebben[47].

43 - foto, Seuboca Archeologica
44 - De Gallische schat van Thuin, Koning Boudewijnstichting.
45 - Philip Kiernan. Miniature Votive Offerings in the north-west Provinces of the Roman Empire. 2009
46 - Isabelle Lerquet, La naissance de la monnaie
https://www.academia.edu/31243699/La_naissance_de_la_monnaie
47 - Roy Davies. The Significance of Celtic Coinage. 2005
http://projects.exeter.ac.uk/RDavies/arian/celtic.html

- fig.15 – baren, ingots, tokens en ringen in metaal, Lebbeke [48]

Een betere kandidaat voor een voorloper van het Keltische geld zouden de votieve zonnewieltjes kunnen zijn, door sommigen ook aanzien als geld[49], dikwijls gevonden in rituele context en in grote metaaldepots[50]. Ze worden soms in zo'n grote hoeveelheden, soms tienduizenden, gevonden dat men bijna moet denken aan het gebruik als een vorm van geld[51]. Rond het exacte gebruik is er nog veel twijfel, dat neemt niet weg natuurlijk dat ook wij hier een aantal van deze wieltjes hebben gevonden in de buurt van het Zeebroek. Drie zijn 25 mm groot en wegen 7,96 gram, 8,18 gram en 17,93 gram en één van 22 mm groot en 6,40 gram. Het zou eventueel mogelijk zijn dat twee van de drie wieltjes van 25 mm groot uit dezelfde mal kwamen aangezien ze ongeveer hetzelfde gewicht hebben. Rond Trier worden deze wieltjes rondom tempels teruggevonden[52], we zagen al de vele verbanden met deze streek en de Dendermonding in onze vorige verslagen.

48 - foto's, Seuboca Archeologica

49 - Isabelle Lerquet, La naissance de la monnaie https://www.academia.edu/31243699/La_naissance_de_la_monnaie

50 - Deborah Sebag. Les objets en plomb de l'agglomération romaine de Bliesbruck, 2018 https://www.academia.edu/38971016/Les_objets_en_plomb_de_lagglom%C3%A9ration_romaine_de_Bliesbruck_Moselle_
- Guichon, Romain. Des jetons de vote gaulois ? Le petit mobilier circulaire en contexte politico-religieux In: Voter en Grèce, à Rome et en Gaule: Pratiques, lieux et finalités. Lyon: MOM Éditions, 2019 https://books.openedition.org/momeditions/6507?lang=en

51 - Guichon, Romain. Des jetons de vote gaulois ? Le petit mobilier circulaire en contexte politico-religieux In: Voter en Grèce, à Rome et en Gaule: Pratiques, lieux et finalités. Lyon: MOM Éditions, 2019 https://books.openedition.org/momeditions/6507?lang=en

52 - Dirk Krausse, Eisenzeitlicher kulturwandel und romanisierung im Mosel-Eifel-Raum, 2006

- fig.16 – votieve wieltjes in lood [53]

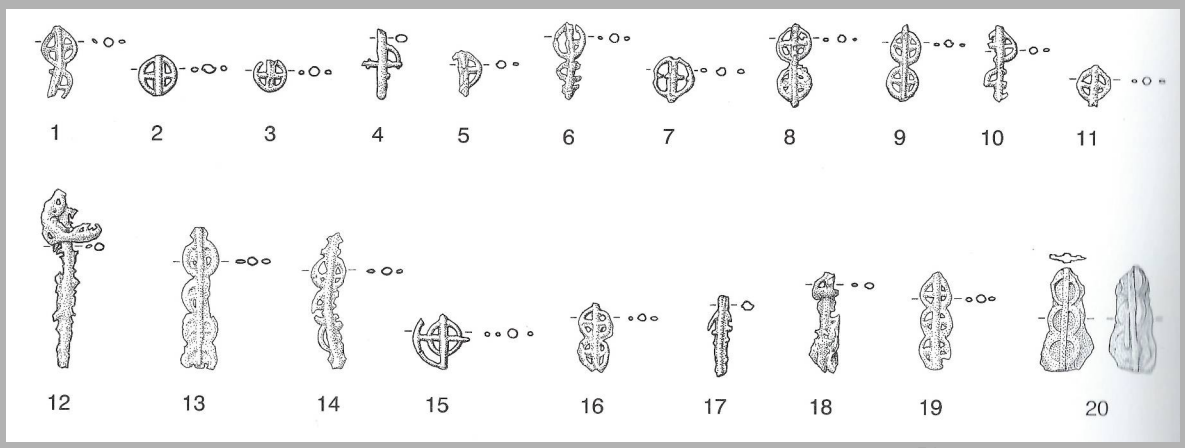

fig.17 – votieve wieltjes uit Trier, klein en groot [54].

Ook in Asse werden loden zonnewieltjes gevonden in de funderingsresten van een gebouw. Zien we hier hetzelfde gebruik (bouwoffer) zoals we soms zien bij muntoffers in bouwfunderingen en onder dorpels ? De wieltjes uit Asse zijn van een veel kleiner type dan die uit Lebbeke. Er werd ook een schaal in terra nigra, Gallo-Romeins aardewerk, gevonden met een ingekerfd zonnewiel[55].
In Asse werden al tientallen munten gevonden bij verschillende opgravingen en een meervoud door metaaldetectoristen. Er werd net als in Mespelare een gouden muntschat gevonden in de Romeinse woonzone tijdens opgravingen.

- fig.18 – votieve wieltjes uit Asse [56]

53 - foto, Seuboca Archeologica
54 - Dirk Krausse, Eisenzeitlicher kulturwandel und romanisierung im Mosel-Eifel-Raum, 2006
55 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
56 - foto, Seuboca Archeologica

We hebben ook nog een aantal wieltjes uit koper, brons en zilver (?) gevonden in Lebbeke, deze worden dikwijls aangetroffen op dezelfde plaatsen als de andere wieltjes. In tegenstelling tot de wieltjes van hierboven, met hun typische kenmerken, kunnen we hier niet met zekerheid zeggen uit welke periode ze exact komen.
In Hamme werd een bronzen rituele dolk gevonden met een zonnewieltje als pommel van het handvat.

- fig.19 – mogelijke votieve wieltjes uit brons of koperlegeringen (onderaan) [57]

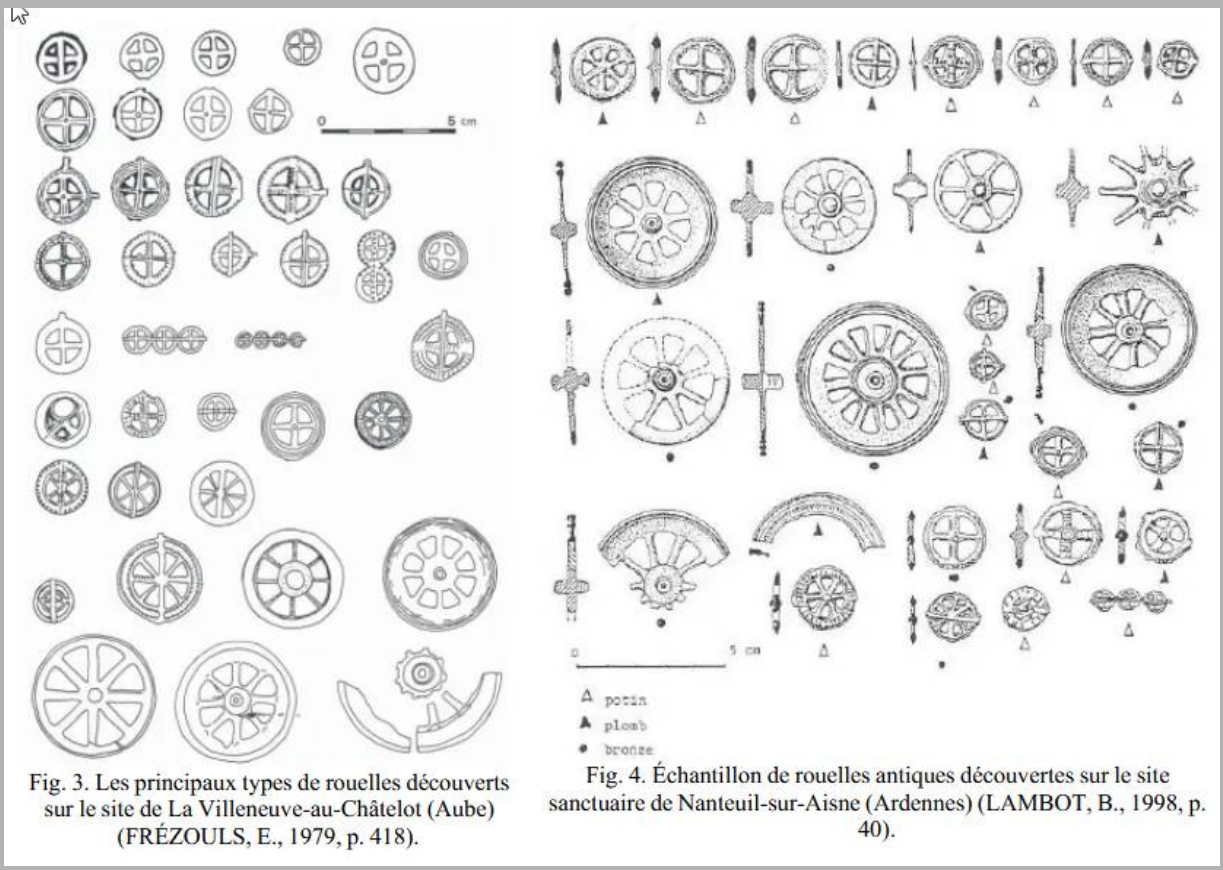

Fig. 3. Les principaux types de rouelles découverts sur le site de La Villeneuve-au-Châtelot (Aube) (FRÉZOULS, E., 1979, p. 418).

Fig. 4. Échantillon de rouelles antiques découvertes sur le site sanctuaire de Nanteuil-sur-Aisne (Ardennes) (LAMBOT, B., 1998, p. 40).

57 - foto, Seuboca Archeologica

- fig.21 – rituele dolk met wieltje uit Hamme [58]

Maar hier houdt het niet op, rond de vijfde eeuw v.C. was er bij de Grieken en de Thraciërs iets als een niet gestandaardiseerd systeem met metalen pijlpunten en kleine dolfijntjes die dienden als een soort vereenvoudiging voor de ruilhandel[59]. Ze worden dikwijls rond sacrale of rituele ruimtes en plaatsen gevonden, ook in grafcontext en in grafheuvels[60]. We zien een vergelijkbaar offer bij de Kelten in de vorm van miniatuurwapens en schilden[61], we vonden zelf ook een aantal miniatuurwapens waaronder een zwaard, strijdhamer en twee Hercules knuppels rond de oude sites in Lebbeke. In Kruishoutem werd een gelijkaardig hamertje gevonden op een Gallo-Romeinse tempelsite naast een groot aantal munten en andere voorwerpen[62]. Deze mini hamer is symbolisch evenwaardig aan de al eerder aangehaalde steentijd en bronstijd bijlen en strijdhamers.
We zullen nog dikwijls zien dat Kruishoutem en ook Asse veel gelijkenissen vertonen met Lebbeke als het over Gallo-Romeinse vondsten gaat.

- fig.22 – votief zwaard, hamertje en hercules knuppel van Lebbeke [63] en een hamertje uit Kruishoutem [64]

58 - foto, Seuboca Aecheologica, archeologiedagen
59 - Francois de Callatay. Did "dolphins" and non-functional arrowheads massively found in and around Olbia, Istros and Apollonia have ever had a monetary function?
https://www.academia.edu/37253188/
Did_dolphins_and_non_functional_arrowheads_massively_found_in_and_around_Olbia_Istros_and_Apollonia_have_ever_had_a_monetary_function_Powerpoint_
60 - Stavros Christodoulou. The History of Ancient Olbia in the Northern Black Sea Region. 2016
https://www.imxa.gr/files/bsfiles/51/8.Christodoulou.pdf
61 - Philip Kiernan. Miniature Votive Offerings in the north-west Provinces of the Roman Empire. 2009
- Julia Farley. The deposition of miniature weaponry in Iron Age Lincolnshire. 2011
https://journals.openedition.org/pallas/2108
62 - Frank Vermeulen. Tussen Leie en Schelde. 1992
63 - foto, Seuboca Archeologica, museum Hamme tijdens archeologiedagen
64 - - Frank Vermeulen. Tussen Leie en Schelde. 1992

De pijlpunten en dolfijntjes werden op exact dezelfde manier gegoten als de ringen, wieltjes en potin munten bij de Kelten[65]. Er zijn ook een aantal exemplaren gekend met een mengvorm tussen een pijlpunt en een vis (dolfijn) vorm[66]. We vinden hier zelfs een mengvorm van een pijlpunt en wieltje, een duidelijk zonnewiel. Later gaan zij ook over op zeer gelijkaardige wielmunten maar dan zonder opengewerkte spaken[67], deze evolueren verder naar munten met een afbeelding op voorzijde en wiel op achterzijde[68]. We zien dit duidelijk in de eerste munten van Athene[69]. Hier is dus totaal geen twijfel of het wel degelijk om een soort van munten gaat. We zien hier dus eveneens een zeer duidelijke evolutie van een ingot naar pijlpunt over een vis (dolfijn) naar een wiel met vier spaken en zo naar de gekende munt met kop en kruis die we in Europa tot in de achttiende eeuw zullen zien. In de Keltische wereld zien we niet alleen ingots, dolfijngeld en wieltjes maar ook de kop en kruis munten verschijnen op het eind van de derde eeuw v.C.[70]. We zien hier zelfs de maantjes/dolfijntjes, puntjes, bijltjes en cirkeltjes opduiken, tussen de spaken of armen, die we later nog zullen terugzien bij de middeleeuwse munten in een toekomstig verslag. Let wel op het feit dat er bij die oude wiel- en kruismunten nog altijd duidelijk een as van een wiel te zien is.

- fig.23 – van dolfijntjes naar pijlpunt en van pijlpunt naar zonnewiel (of ging het omgedraaid ?), Olbia [71]

65 - Francois de Callatay. Did “dolphins” and non-functional arrowheads massively found in and around Olbia, Istros and Apollonia have ever had a monetary function? https://www.academia.edu/37253188/ Did_dolphins_and_non_functional_arrowheads_massively_found_in_and_around_Olbia_Istros_and_Apollonia_have_ever_had_a_monetary_function_Powerpoint_

66 - Alekseev V.P., Loboda P.G. Rare Olbian coins of Classical and Hellenistic Periods. 2004 https://www.museum.com.ua/en/nauch_isled/vestn3.html#19

67 - Jarosław Bodzek, Evgenia F. Redina. A nd of an Istrian cast ‘wheel coin’ at Koshary. 2013 https://www.academia.edu/7540794/coauthor_Evgenia_F_Redina_A_find_of_an_Istrian_cast_wheel_coin_at_Koshary_Ukraine_SAAC_17_2013_309_318

68 - Alekseev V.P., Loboda P.G. Rare and unique coins of Antique cities of the Northern Black Sea Region and coins of Greek World found on their territories. 2005 https://www.museum.com.ua/en/nauch_isled/vestn3.html#21

69 - Bekircan Tahberer. Archaic period in ancient numismatics. 2020 https://www.academia.edu/43003601/ARCHAIC_PERIOD_IN_ANCIENT_NUMISMATICS_2020

70 - Cédric Lopez, Jean-Claude Richard Ralite. Les monnaies gauloises "à la croix" du trésor de Moussan (Aude) : catalogue, reconstitutions d’empreintes et liaisons de coins. 2017 https://docplayer.fr/69131548-Les-monnaies-gauloises-a-la-croix-du-tresor-de-moussan-aude-catalogue-reconstitutions-d-empreintes-et-liaisons-de-coins.html

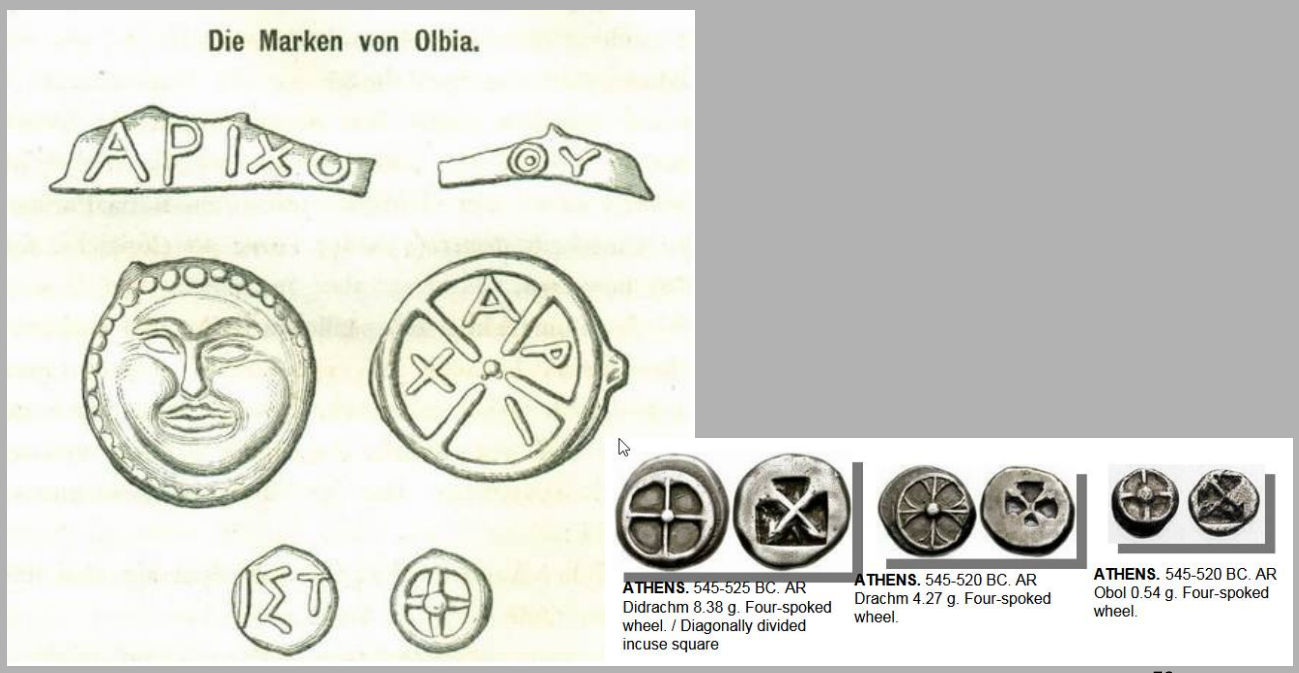

- fig.24 – dolfijntje en zonnewielmunten uit Olbia en munten uit Athene [72]

Natuurlijk kan Lebbeke niet achterblijven, op hetzelfde veld waar een Griekse munt, halve Romeinse munt en twee Romeinse zegeldoosjes werden gevonden trof ons team ook nog eens zo'n mogelijk dolfijntje aan. Het is 45 mm lang en 7 mm breed op zijn breedste punt en weegt 7,44 gram.
We dachten aanvankelijk dat dit het afgebroken uiteinde was van een Gallo-Romeinse armband, alleen het leek niet echt afgebroken te zijn en tot nu toe hebben we nog geen vergelijkbare armbanden tegengekomen. We vonden ook al een kleine hanger of broche/ fibula met drie dolfijntjes rond een bal, dit soort afbeeldingen van dolfijntjes komt bijna alleen voor in de Romeinse en Griekse wereld maar we vonden weer geen echt vergelijkbaar voorwerp.

- fig.25 – mogelijk dolfijntje en broche met dolfijntjes uit Lebbeke [73]

71 - foto's, https://www.museum.com.ua/en/nauch_isled/vestn3.html#19
https://www.academia.edu/37253188/Did_dolphins_and_non_functional_arrowheads_massively_found_in_and_around_Olbia_Istros_and_Apollonia_have_ever_had_a_monetary_function_Powerpoint
72 - foto's, https://www.academia.edu/43003601/ARCHAIC_PERIOD_IN_ANCIENT_NUMISMATICS_2020
https://www.academia.edu/37253188/
Did_dolphins_and_non_functional_arrowheads_massively_found_in_and_around_Olbia_Istros_and_Apollonia_have_ever_had_a_monetary_function_Powerpoint
73 - foto's, Seuboca Archeologica

Maar er is nog een tweede voorwerp dat op Lebbeekse bodem werd gevonden dat mogelijk ook ooit een dolfijntje was. Dit voorwerp is sterk afgesleten en is waarschijnlijk ook beschadigd. De vorm laat sterke gelijkenissen zien met bepaalde vormen bij fig.23.
Eveneens van Lebbeke, twee bronzen pijlpunten van een ander type.

- fig.25a – mogelijk dolfijntje en bronzen pijlpunten uit Lebbeke [74]

Een aantal jaar geleden vonden we een slang/visachtig wezen, in de vorm van een armband (?) met een bal in de bek die zeer zeldzaam blijkt te zijn. We vonden wel een aantal vergelijkbare kleine zilveren Romeins lepeltjes met een snavel/bekdier met een bal in de mond in Engeland, deze zijn wel wat kleiner dan onze armband. We zien hier ook het dolfijntje weer terug op de lepel waardoor deze twee waterwezens toch weer aan elkaar gerelateerd worden in de oudheid.
In een waterput uit de Romeinse periode in Kruishoutem trof men een bronzen beslag aan met een zwaan/slang met een ei/bal in de bek, symbolisch gelijkaardig dus[75].

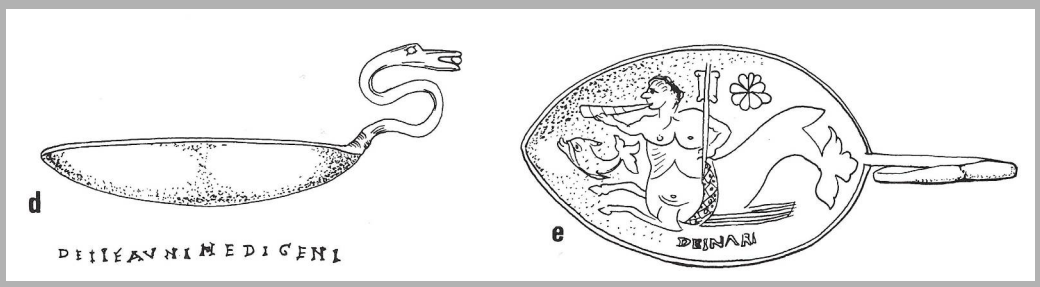

- fig.26 – armband (?) uit Lebbeke, rituele lepel uit de Thetford (Engeland) schat en een beslag uit Kruishoutem [76]

74 - foto's, Seuboca Archeologica
75 - Frank Vermeulen, Marc Rogge, Luc Van Durme, Terug naar de bron, Kruishoutem archeologisch doorgelicht, 1993.
76 - foto's, Seuboca Archeologica
- Guy de la Bédoyére, The finds of Roman Britain, 1989.

En dan zijn er nog de twee kleine Ketos (zeemonster) figuren die we mochten vinden in Lebbeke. Één in de volledige klassieke houding en één waarvan alleen het hoofd is afgebeeld.
Deze vijf op zich wel uitzonderlijke vondsten laten toch weer een duidelijk verband zien en verwijzen naar heilige waterdieren (in de oudheid was een heilige slang of draak bijna altijd een waterwezen) en zijn zo toch ook weer aan rituele plaatsen te linken.

- fig.27 – twee Ketos figuren uit Lebbeke [77]

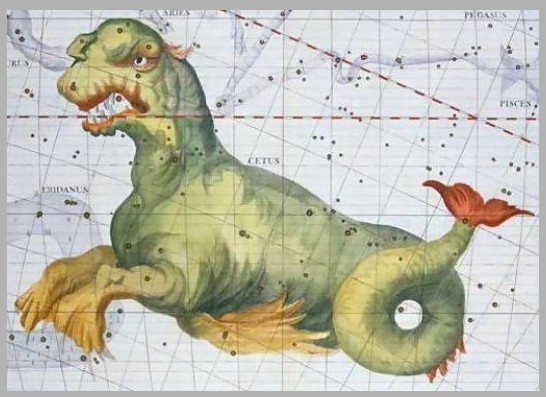

- fig.28 – Ketos als sterrenbeeld, bij ons gekend als Walvis [78]

Al deze vondsten werden gedaan op of in directe nabijheid van de velden en grafheuvels waar ook de meeste munten in dit verslag werden gevonden. Hebben we hier bij ons bijna dezelfde chronologie in het ontstaan van de munten als rond de Zwarte Zee en de Griekse eilanden ? Zo ziet het er toch naar uit.
Ik weet dit lijkt misschien allemaal wat absurd en is ongekend in Vlaanderen maar we hebben nog voorwerpen gevonden die geïnspireerd lijken (of was het omgedraaid ?) door de volkeren aan de Zwarte Zee en de Griekse eilanden, in dit en latere verslagen komen we hierop terug. Maar moet ons dit eigenlijk verwonderen als we weten dat ook in China in ongeveer duizend v.C. exact dezelfde evolutie plaatsvond[79]. We laten dit voorlopig open want dit verslag heeft nog een aantal verrassingen.

- Frank Vermeulen, Marc Rogge, Luc Van Durme, Terug naar de bron, Kruishoutem archeologisch doorgelicht, 1993.

77 - foto's, Seuboca Archeologica

78 - foto, https://villains.fandom.com/wiki/Cetus_(mythology)

79 - Srinivasan Krishnan. Evolution of currencies. 2017 https://www.researchgate.net/publication/324719322_EVOLUTION_OF_CURRENCIES

De zonnegod munt

- fig.29 – Boduognat de Belg (als Apollo Belenus) in Middelheim, Antwerpen [80]

Het verhaal van de munten uit Seuboca/Sueviacum (streek Dendermonding) start in het oude Elladha of Hellas (Griekenland) met de zonnegod Apollo die zou uitgroeien tot de hoofdgod van het Klassieke Griekenland. Hij werd geboren op het eiland Asteria, het latere Delos, op de zevende dag van de maand Thargelion waarna een groep zwanen zeven maal rond het eiland vlogen[81]. Hij bracht de winter door in het hoge Noorden bij de Hyperboreanen in de tuin van Apollo en kwam in de lente terug in zijn gouden koets getrokken door zwanen[82]. Hij was ook de god die door het orakel van Delphi werd geraadpleegd waar hij ook de draak/slang Python versloeg. De Kelten kenden hem onder de naam Apollo Belenus[83]. We zien hier weer een aantal zeer duidelijk verbanden opduiken met vorige verslagen, we hebben hier de grote drie weer bijeen, de zeven/sue/seu, as/es/is en bel/bal/bil woorden, namen en toponiemen. Maar hij staat eveneens afgebeeld op de munten van Klazomenai aan de westkust van Anatolië (Turkije) nabij Izmir, die bij de oudste Griekse munten behoren en waarvan we ook hier een munt vonden.

- fig.30 – Griekse munt gevonden in Lebbeke [84]

80 - foto, http://aslicicek.eu/projects/kis-collection-middelheim
81 - Callimachus, Hymn to Delos
82 - Apollonius Rhodius, Argonautica, 2. 674
- Timothy P. Bridgman Hyperboreans: Myth and History in Celtic-Hellenic Contacts
83 - J. Zwicker, Fontes Historiae Religionis Celticae, 1934–36
- J. Gourcest, "Le culte de Belenos en Provence occidentale et en Gaule". 1954
84 - foto, Seuboca Archeologica

Deze munten werden geslagen tussen 387 en 300 v.C. ter nagedachtenis van het stichten van de stad Klazomenai nabij het prehistorische Limantepe met zijn zesduizend jaar oude aangelegde haven[85]. Onze munt is een Hemidrachme of halve drachme, hij is 12 mm groot en weegt 1,60 gram. Aan de voorzijde zien we het hoofd, licht naar links gedraaid, van Apollo in vooraanzicht aan de keerzijde een zwaan met gespreide vleugels[86]. Gelijkaardige munten vinden we terug in de streek van Karië (zuidwesten van Anatolië) maar daar kijkt de god naar rechts. Het is dankzij de zwaan dat we hem kunnen toewijzen aan Klazomenai dat genoemd is naar de roep van talloze zwanen in deze streek. We zullen de zwanen symboliek straks nog tegenkomen.

- fig.31 – munten uit Klazomenai, in het midden de munt van Lebbeke [87]

Zowel de voor- als achterzijde vertonen veel slijtagesporen en de meeste details zijn verdwenen maar de munt is nog steeds goed determineerbaar. De achterzijde vertoont de meeste slijtage maar we kunnen wel zien dat we hier een zwaan hebben met nog één pootje zichtbaar maar zonder nek. Naar welke kant de zwaan, links of rechts, gedraaid is kunnen we nog moeilijk zien door de zware slijtageslag.
We vonden bij de Alfsberg in Lebbeke een mooie bronzen zwaan bij andere oude vondsten die later nog ter sprake zullen komen.
We zullen in latere verslagen nog een aantal keer terugkeren naar Turkije en nog andere zeer sterke verwantschappen zien met onze streken.

85 - Joe I. Boyce (2006). "Marine geophysical mapping of Bronze Age harbor structures, Limantepe, Turkey"
86 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2181530&AucID=5237&Lot=318&Val=66c4037d00307ec3bfabe8babcd71449
87 - foto's, https://www.cgbfr.com/ionie-clazomene-hemidrachme-ttb-tb-,v34_0195,a.html
- https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=1570&lot=108
- Seuboca Archeologica
- https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=4014&lot=79
- https://www.forumancientcoins.com/catalog/roman-and-greek-coins.asp?param=49953q00.jpg&vpar=1865&zpg=59342&fld=

- fig.32 – zwaan in brons uit Lebbeke [88]

In Waasmunster op de site van het Gallo- Romeinse Pontrave werden ook Griekse munten gevonden zoals we kunnen opmaken uit een oude kaart met archeologische vondsten. Ook in Oudegem, Hamme en Asse zouden al Griekse munten gevonden zijn, maar over al deze vondsten is geen echt betrouwbare informatie te vinden.
Zoals eerder gezegd zijn we ervan overtuigd dat gelijkaardige vondsten al door heel Vlaanderen werden gevonden en dit al zeker bij de sites met gelijkaardige toponiemen als in onze streek.

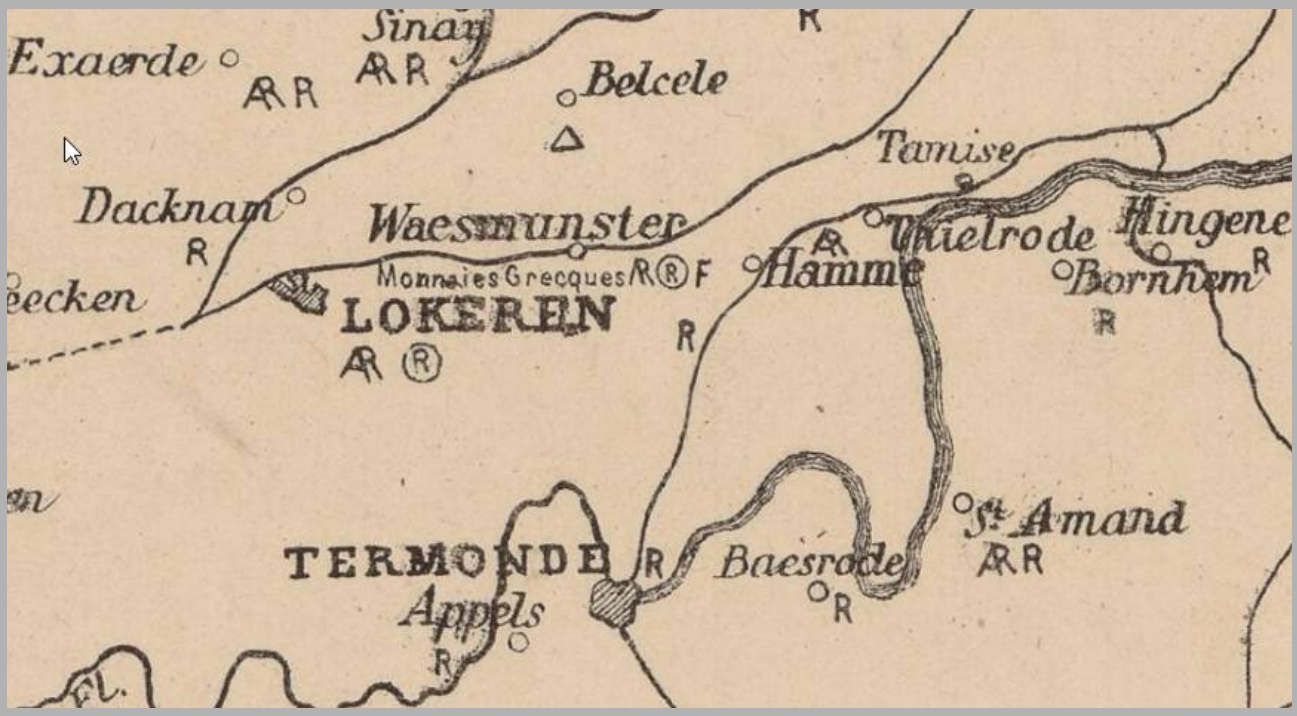

- fig. 33 – kaart met archeologische vondsten uit België, bij Waasmunster de vermelding van Griekse munten [89].

88 - foto, Seuboca Archeologica
89 - Carte archéologique de la Belgique, périodes antéhistorique, romaine et franque, dressée à... 1/375.000 / par Camille Van Dessel
https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53022919c/f1.item.zoom

- fig.34 – tekening uit Snakes, Dragons, and the Power of Music: Strange and Wondrous [90]

Dat we symboliek op munten niet moeten afdoen als bijkomstig wordt misschien mooi geïllustreerd door een muntje uit Kaunos in het hierboven aangehaalde Karië. Op dat muntje staat op de voorzijde Iris, de boodschapper van de goden of godin van de regen-boog met een kerykeion, mercuriusstaf of caduceus in de hand[91]. Deze staf was in origine de staf van Apollo en wordt gezien als de as tussen de hemel (zoals een regenboog) en de aarde. De slangen symboliseren de tegengestelde principes in het universum zoals, mannelijk/vrouwelijk, zon/maan of ziel/geest. De symboliek van de regenboog zal in ons latere onderzoek nog een belangrijke factor worden.

- fig.35 – munt uit Kaunos [92]

90 - foto, https://teessidepsychogeography.wordpress.com/tag/slingsby/
91 - R. Ashton, S. Hurter (ed.), The Early Coinage of Kaunos https://www.academia.edu/355252/The_Early_Coinage_of_Kaunos
92 - foto, https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2711&lot=315

Aan de keerzijde van de munt zien we een beatylus (bet – huis, el – god), een heilige steen die contact kan leggen met de goden en die in een aantal gevallen meteorieten waren[93]. Met andere woorden: een regenboog of boodschapper van de goden maar tegelijkertijd ook een omphalos of navel van de wereld. De versie op de munt heeft twee hendels en is geflankeerd door twee gestileerde vogels[94], twee vogels zoals de raven van Odin, Huginn en Muninn, ook boodschappers van de goden. De hele symboliek verwijst dus duidelijk naar de munt als boodschapper van en naar de goden, we zagen dit fenomeen hierboven ook al terug in andere streken, de religieuze en rituele aspecten van munten. Maar waarom haal ik dit nu allemaal aan ? Wel in Lebbeke en op de Zwijvekekouter, het oude centrum van Seuboca/Sueviacum dus, vonden we al deze symboliek terug in een aantal vondsten die wij en anderen daar deden.

We beginnen met een bronzen applique (zoals een moderne pin voor op een jas) met een mooi vormgegeven vrouwelijke figuur met gespreide armen en vleugels die we vonden op de Zwijvekekouter. Ze heeft achteraan een pin ter bevestiging en komt wel heel dicht in de buurt van de voorstelling op de munt, de godin Iris.

- fig.36 – de Iris van Sueviacum, Zwijvekekouter Sint Gillis [95]

Dan hebben we een broche/fibula (zie ook hierboven en fig.25) met een symbolische voorstelling van de caduceus/hermesstaf met in het midden een dolfijn met bal in de mond. De twee slangenkoppen zijn eigenlijk kleine dolfijntjes waardoor we dus drie dolfijnen rond een bol hebben, hier stelt de bol mogelijk het kosmische ei voor en is zo ook een omphalos en boodschapper van god.
In Asse werd bronzen Mercurius beeldje en een mooie cultusvaas gevonden met de afbeelding van Mercurius en zijn attributen zoals de mercuriusstaf, geldbeugel, ram en haantje[96]. Er werd ook een bronzen haantje gevonden net als in Lebbeke waar we ook een loden geldbeugel vonden. Mercurius met zijn geldbeugel is natuurlijk geen vreemde als het op munten aankomt.
In Kruishoutem weer gelijkaardige vondsten met een haantje en Mercurius beeldjes

93 - R. Ashton, S. Hurter (ed.), The Early Coinage of Kaunos https://www.academia.edu/355252/The_Early_Coinage_of_Kaunos
- https://blogs.bible.org/the-image-that-fell-from-heaven-in-ephesus-acts-1935/
94 - R. Ashton, S. Hurter (ed.), The Early Coinage of Kaunos https://www.academia.edu/355252/The_Early_Coinage_of_Kaunos
95 - foto, Seuboca Archeologica
96 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.

- fig.37 – fibula en geldbeugel met haantje uit Lebbeke, vaas en bronzen haantje uit Asse [97]

Ook de vogelfiguren die al een voorafspiegeling zijn, stilistisch, van de vogels bij de Franken, Merovingers en Saxen vonden we terug in Dendermonde en Lebbeke. In Dendermonde op het Merovingische grafveld tijdens de archeologische opgravingen en in Lebbeke nabij het grootste deel van de andere vondsten van dit verslag. Het stukje uit Lebbeke is zeer verweerd en waarschijnlijk afgebroken. We kunnen ze ook aan de twee kraaien, Hugin en Munin, van Wodan/Odin koppelen. Boodschappers van de goden.

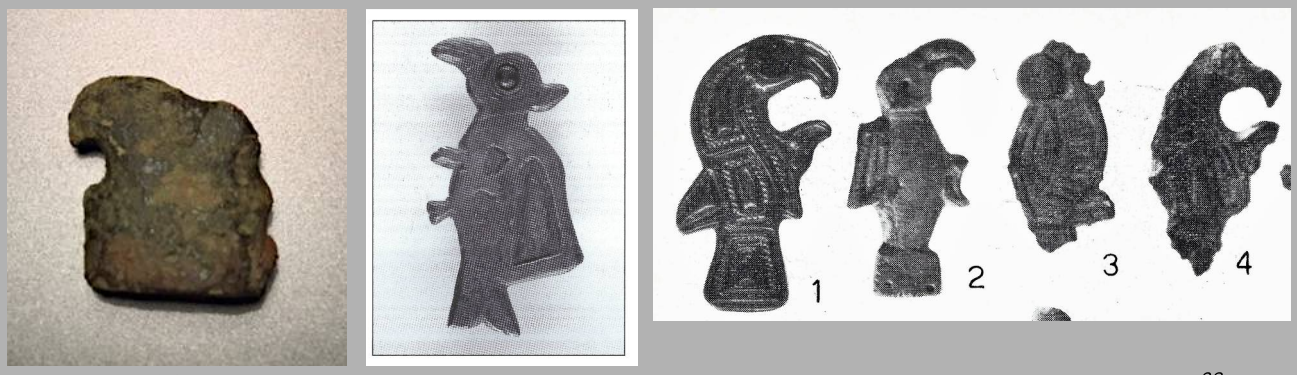

- fig.38 – vogelfibula uit Lebbeke en van de opgravingen op de Zwijvekekouter [98]

97 - foto's, Seuboca Archeologica, Erfgoed Museum Asse
- Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
98 - foto's, Philippe Nelis
- Andre Van Doorselaar, Merovingers en Merovingische Cultuur, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
- Andre Van Doorselaar, De Merovingische begraafplaats te Dendermonde

Maar dan hebben we natuurlijk onze meest fascinerende en mysterieuze vondst van het Vlaamse land tussen de rivieren nog, de teugel/wagenringen (?) of UFO's zoals ze genoemd worden in het wereldje van experten. We hebben ze al meerdere malen aangehaald en hun verwanten blijven maar opduiken, we zullen ze nog tegenkomen tot in de vroegste tijden. Het grootste aantal vonden we in Lebbeke maar ook telkens één op de Zwijvekekouter, in Denderbelle, Oudegem. In Hofstade op het urnengrafveld kwamen we ze al tegen in een vorig verslag. Maar ook in Asse werd er één gevonden en komen we ze symbolisch tegen bij een prachtige Romeinse fibula die daar gevonden werd[99].
We herkennen duidelijk de fallus symboliek in de voorwerpen uit Lebbeke, dit symbool zit al vervat in de naam, omphalos, voor de figuur die we op de munt van Kaunos vinden.
We zullen in een later verslag zien dat ze terug te brengen zijn tot de oeroude moedergodin in al haar verschijningsvormen en ze gebruikt werden bij een zeer oud ritueel dat nog steeds uitgevoerd wordt in Vlaanderen en omstreken.

- fig.39 – de ringen van Lebbeke, ring uit Hostade, halve ring en fibula uit Asse [100]

99 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
100 - foto"s, Seuboca Archeologica, fibula in Erfgoed Museum Asse
- Archeologisch onderzoek aan de Kasteelstraat te Hofstade (stad Aalst, Oost-Vlaanderen). Een urnenveld uit de Late Bronstijd/ Vroege IJzertijd, graven uit de Romeinse tijd en bewoningssporen uit de Midden IJzertijdRomeinse tijd, Henk Hiddink, F. Beke MA , dr. G. De Mulder , dr. J. Sergant (GATE, Bredene)
Smits, 2018

Er is nog een muntje uit dezelfde streek, Karië, van de bekende stad Halicarnassus (Bodrum, Turkije) die een nieuw licht werpt op een aantal vondsten uit onze streek die we al een aantal keer eerder aanhaalden. We zien het zeemonster Kētŏs of Cetus[101], die we hierboven al tegenkwamen in Lebbeke, en aan de achterkant een vierkant met andere geometrische figuren. Dit monster werd verslagen door Herakles (Hercules) of Perseus.

- fig.40 – Ketos op munten uit Karië [102]

Het is een zeewezen met het hoofd van een everzwijn of windhond[103]. We vinden nog andere afbeeldingen van Ketos op andere plaatsen en zien dat hij in verschillende vormen kan verschijnen[104]. Ze zijn vergelijkbaar met het boegbeeld dat in Moerzeke werd gevonden[105]. We zagen hierboven al de twee Ketos figuurtjes uit Lebbeke. Diezelfde vormen stonden ook al als boegbeelden op de schepen en boten, uit die periode, die er verdacht vertrouwd uitzien voor wie onze vorige verslagen al las.

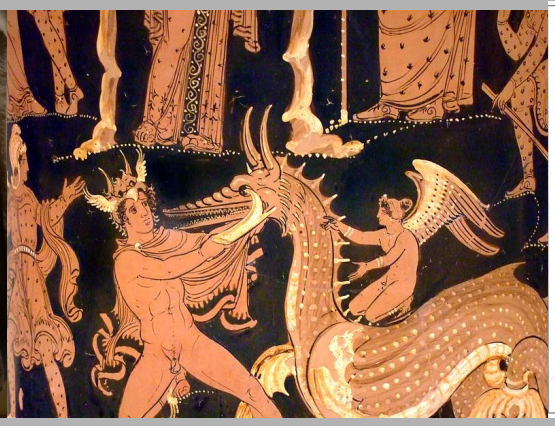

- fig.41 – detail van de torso van Nero uit Bologna, Griekse rituele kan van 340 v.C., boegbeeld uit Moerzeke [106]

- fig.42 – detail uit de Balawat poorten in Irak, 860 v.C.

101 - https://www.theoi.com/Ther/KetosTroias.html
102 - foto's, https://www.cointalk.com/threads/ancients-a-kinda-scary-monster-from-kindya.245487/
- https://www.ngccoin.com/news/article/5055/NGC-Ancients/
103 - John K. Papadopoulos, Deborah Ruscillo, 2002, A Ketos in Early Athens: An Archaeology of Whales and Sea Monsters in the Greek World,
104 - https://ancientimes.blogspot.com/2021/01/sea-monsters-in-ancient-art.html
105 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1938-0202-1
106 - foto's, https://ancientimes.blogspot.com/2021/01/sea-monsters-in-ancient-art.html
- Andre Van Doorselaar, Merovingers en Merovingische Cultuur. 2010

Op een wel heel rare en fascinerende vaas, uit Korinthe, staat de afbeelding van Herakles die zoals een volleerde circusartiest vakkundig drie pijlen tegelijkertijd afschiet, vlak naast Hesione (die hij komt redden), naar een Ketos in de gedaante van een vogelachtige dinosaurus[107]. Deze Ketos kan een voorvader zijn van het boegbeeld van Appels. Blijkbaar had Herakles ook juist daarvoor twee stenen of ballen (of waren het Appels ?) naar de kop van het monster gegooid waarvan er één in zijn bek zit, we zagen dit symbool, zeewezens en ballen, hierboven al bij de armband en broche en we gaan het nog tegenkomen.

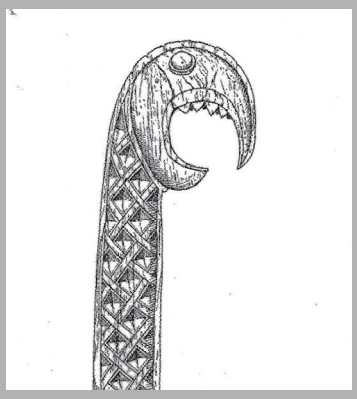

- fig.43 – Griekse vaas met Herakles die Hesione red van het monster Ketos/Cetus, boegbeeld uit Appels [108]

Uit diezelfde periode vinden we nog een vaas met het gevecht van Herakles en Ketos. Dolfijnen, dubbele zonsymboliek op de hals en op de voet de dubbele ringen als een pelta fries.
De afbeelding van deze Ketos is duidelijk op de orka gebaseerd met zijn witte buik en uitgesproken rugvin die de Grieken blijkbaar als een oor aanzagen.

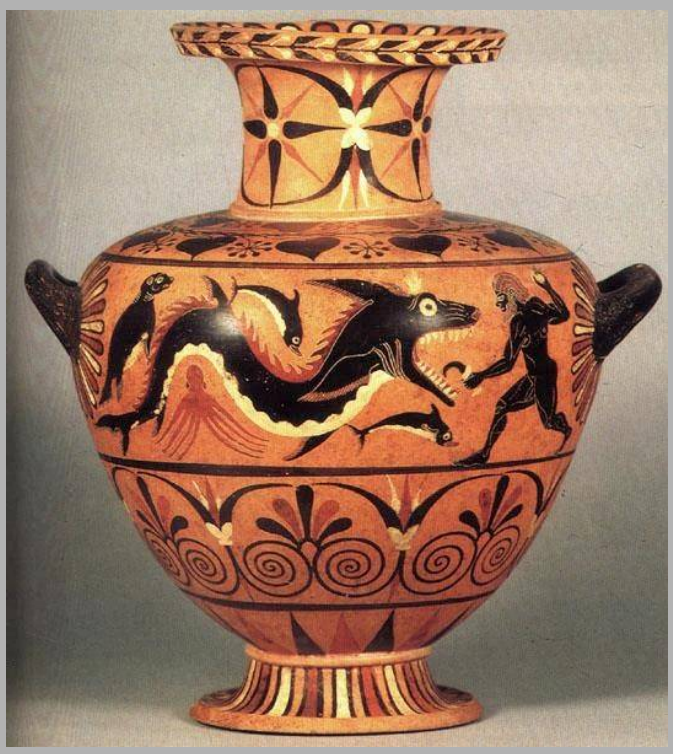

107 - https://www.theoi.com/Ther/KetosTroias.html
108 - foto's, https://www.theoi.com/Gallery/P28.2.html
- Andre Van Doorselaar, Merovingers en Merovingische Cultuur. 2010

We zien hier in de zesde eeuw voor Christus al duidelijk verwantschap met onze boegbeelden en vondsten rond de Dendermonding, en dat deze traditie bleef verder bestaan tot in de laat-Romeinse periode kunnen we duidelijk afleiden van een andere munt of medaillon, namelijk het Arras[109] medaillon dat geslagen werd in 310 n.C.[110]. Op de voorzijde zien we een portret van Constantius Chlorus of Constantius I met een lauwerkrans. Op de achterzijde Constantius I te paard met een speer voor de poorten van Londen in 297 n.C. waar de godin Britannia hem met een knieval verwelkomd, onderaan zien we de boot waar hij de reis mee ondernam[111]. Op de boot zien we een zeer sterk gelijkend boegbeeld met dat van Appels en op de boord/rand van de boot ook het motief weerkomen dat we terugzien op ons boegbeeld.
Het achterste boegbeeld is zeer vergelijkbaar met het beeld dat bij Moerzeke gevonden werd.

- fig.44 – het medaillon van Arras en het boegbeeld van Appels [112]

De vergelijking met onze boegbeelden wordt hier wel heel compleet, want de periodes van twee van de boegbeelden en de medaillon komen vrij goed overeen.
Het grootste en indrukwekkendste eikenhouten beeld dat gevonden werd in Appels wordt met 95% zekerheid tussen 250 en 665 n.C. geplaatst, het eikenhouten van Moerzeke is rond 350 gedateerd[113] en de medaillon is van 297-305 n.C[114].
We moesten van dit schip dan ook een reconstructie maken, in klei, en gebruikten daarvoor dan ook de boegbeelden en een ramskop (zie onder bij Oude draken en godinnen op de rivieren) die bij ons gevonden werden.

109 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
110 - Hendrik Dey. Art, Ceremony, and City Walls: The Aesthetics of Imperial Resurgence in the Late Roman West. 2010. https://www.researchgate.net/publication/236702892_Art_Ceremony_and_City_Walls_The_Aesthetics_of_Imperial_Resurgence_in_the_Late_Roman_West#pf24
111 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
112 - foto's, https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
- Andre Van Doorselaar, Merovingers en Merovingische Cultuur. 2010
113 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1967-1001-1
114 - https://blogs.warwick.ac.uk/materialmusings/entry/the_arras_medallion/

- fig.45 – boegbeeld van Moerzeke en het boegbeeld van Appels [115]

- fig.46 – eigen reconstructie van het schip van het Arras medaillon [116]

115 - foto's, https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1967-1001-1
- https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1938-0202-1
116 - foto's, https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
- Seuboca Archeologica

Dit medaillon werd ook door het British Museum opgemerkt, bij het beeld werd een fiche toegevoegd[117] met een afbeelding van het medaillon en de vermelding:

"A late-3rd-century medallion of Constantius Chlorus, showing a Roman boat with a similar animal figurehead, Illustrations of Roman ships, such as the one illustrated on the right, depict similar monstrous heads. This example may have been made by Gallo-Roman craftsmen, by Germanic craftsmen settled in northern Gaul (now Belgium) and employed by the Romans, or by Germans who were influenced by Gallo-Roman boat-building traditions. It is uncertain which.[118]"

"Een laat-3de-eeuwse medaillon van Constantius Chlorus met een Romeinse boot met soortgelijk boegbeeld van een dier. Illustraties van Romeinse schepen, zoals rechts afgebeeld, tonen soortgelijke monsterlijke hoofden. Dit exemplaar kan zijn gemaakt door Gallo-Romeinse ambachtslieden of door Germaanse ambachtslieden die zich in Noord-Gallië (nu België) vestigden en in dienst waren van de Romeinen, of door Germanen die werden beïnvloed door Gallo-Romeinse scheepsbouw tradities. Het is onzeker wie juist.[119]"

De legende gaat hier dat Constantius de hersteller is van het eeuwige licht[120], dus ook hier toch weer een personificatie van de zonnegod die met zijn zwanenboot (heel kwaadaardige zwanen) zijn mensen, de Hyperborianen, in het Noorden te hulp schiet.
Op een munt van Constantius II uit 348 zien we de boot opnieuw opduiken, maar deze keer met de keizer/zonnegod met feniks en CHI-RHO staf (het op het oude zonnesymbool gebaseerde nieuwe teken dat niet veel later het katholieke kruis wordt) en een gevleugelde godin Victoria (of Iris zoals hierboven) als passagiers[121]. De keizer als boodschapper van de goden, onderweg om de goede boodschap (van het/de nieuwe licht/zon) te verspreiden.

- fig.47 – munten van Constantius II met gelijkaardige schepen [122]

117 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1938-0202-1
118 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/H_1938-0202-1
119 - Eigen vertaling.
120 - Website British Museum. https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
121 - Galleys, Safe Journeys and Sea Power, https://www.forumancientcoins.com/moonmoth/reverse_galley.html
122 - https://www.forumancientcoins.com/moonmoth/coins/constantine_044.html
- https://www.forumancientcoins.com/moonmoth/coins/constans_198.html

We vinden dezelfde symboliek terug op een munt uit Byblos, Fenicië, van 400-365 v.C. waar we een boot in de vorm van een vis zien met boegbeeld en drie soldaten[123]. Onderaan zien we een Hippokampos met paardenkop, dolfijnlichaam en vleugels. We zien die paardenkop ook terug op de schepen in Fenicië die ze daar hippos noemen[124]. Zien we het oude verband tussen paarden en water ook terug bij de verdrinkingsdood van het Ros Beiaard ? Hij wordt terug naar de onderwereld gestuurd. Zijn ouders waren een draak en een slang, in de oude wereld beiden waterwezens. Kunnen we het houten geraamte van het Ros Beiaard zelf ook niet aanzien als een omgekeerde boot met een boegbeeld (paardenkop) op de kiel geplaatst, het wordt zelfs gedragen door pijnders (havenwerkers) die vroeger de boten voorttrokken, laadden en losten.
Het zou niet raar zijn want ook rond de Dendermonding werden ook al paardenbeeldjes gevonden. In Appels werd een afgebroken hoofdje van een paardenbeeldje in pijpaarde gevonden[125] en wij vonden twee metalen miniatuurpaardjes in de buurt van het Zeebroek in Lebbeke. Eén van deze beeldjes toont wel verdacht veel gelijkenissen met het Ros Beiaard van Dendermonde. De vondsten van Appels en Lebbeke zijn zeer vergelijkbaar met vondsten die in Asse werden gedaan op Romeinse sites[126]. Deze beeldjes worden meestal aan de Gallo-Romeinse godin Epona gekoppeld.

- fig.48 – munt uit Byblos en hippos, beeldjes uit Asse en beeldje van Appels [127]

- fig. 49 – beeldjes in metaal uit Lebbeke en Asse [128]

123 - https://www.coinarchives.com/a/results.php?results=100&search=Byblos
124 - Zaraza Friedman. The Phoenician Hippos Figurehead. Preserved Tradition and Types of Ship. 2011 https://www.researchgate.net/publication/ 281576191_The_Phoenician_Hippos_Figurehead_Preserved_Tradition_and_Types_of_Ship
125 - T.Moens, Bodem- en baggervondsten uit Appels, 1993.
126 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
127 - foto's, T.Moens, Bodem- en baggervondsten uit Appels, 1993.
- Seuboca Archeologica, Erfgoed Museum Asse
128 - foto's Seuboca Archeologica

- fig.50 – Ros Beiaard (?) beeldje uit Lebbeke [129]

Maar ook in Zweden kenden ze dezelfde symboliek als bij het boegbeeld uit Appels en de vogelfiguren van de munt van Kaunos (fig.35) of de Merovingers van Dendermonde en Lebbeke (fig.38). Deze bronzen figuur/teugelring dateert uit de bronstijd[130], ze is symbolisch ook gelijk aan onze dubbele ringen of UFO's. Bij Romeinse teugelringen uit Thorembais-Saint-Trond (Waals-Brabant) uit een kistgraf met wagenonderdelen vinden we zelfs de zwaan met bal terug in de ringen zelf[131],
We kunnen dus ook aannemen dat de Ketos figuren en de rare vogels eigenlijk dezelfde symbolische figuur voorstellen.

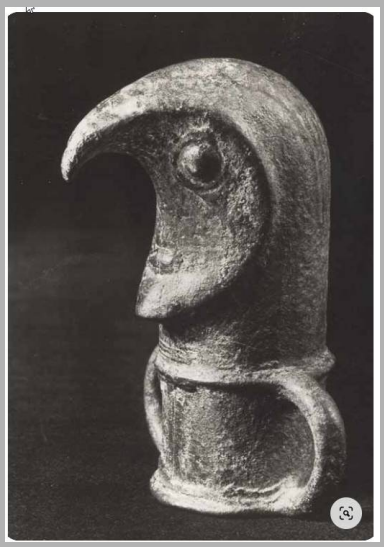
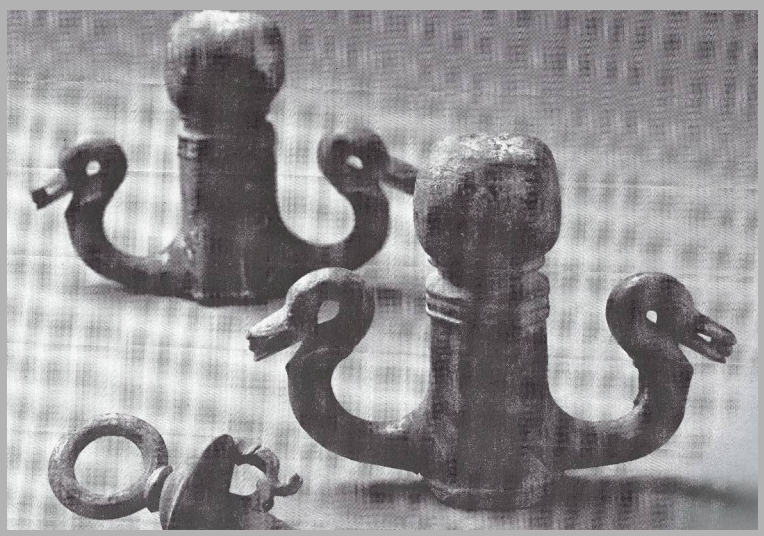

- fig.51 – bronzen figuur uit Zweden en teugelringen uit Waals-Brabant [132]

- Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.

129 - foto's, Seuboca Archeologica

130 - https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/bronzealderen-1700-fkr-500-fkr/viksoe-hjelmene/viksoe-hjelmenes-opbygning/

131 - M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.

132 - https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/bronzealderen-1700-fkr-500-fkr/viksoe-hjelmene/viksoe-hjelmenes-opbygning/

- M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.

Zijn dit onderdelen van rituele wagens ? Bij de rituele wagen van Strettweg zien we het dubbele ring symbool op een schaal in de lucht gehouden door een godin. De wagen heeft vier symbolische boegbeelden, net naast de wielen die de wagen begeleiden.
En op een andere bekende krater (ketel) uit Vix duiken ze weer op in de vorm van de onderste ledematen, van een Ketos, met het hoofd van een slang als uiteinden. De godin wordt hier ondersteund door twee boegbeeld achtige slangen. Er is nog een tweede minder gekende ketel die bewaakt word in viervoud door een andere bekende[133]. Dit is de Lebes (mengvat/ketel) van Sainte-Colombe-sur-Seine (nabij Vix) met vier griffioenen zoals ze daar genoemd worden. Deze ketels komen uit graven van koninginnen of priesteressen die rond 700 v.C. begraven werden. Hierbij werden ze ten ruste gelegd op een wagen. Maar ook bij de zonnegod zijn wagen zien we de dubbele ringen in de Romeinse periode verschijnen, deze keer bij een beslag uit Darmstadt (Duitsland)[134].
En dan is er nog het Byzantijnse systeem om het water te zegenen dat door hun steden stroomden[135]. Hier zien we een bronzen kraan (zesde eeuw) die bevestigd is op een open bronzen waterkanaal dat in het begin en einde voorzien is van een kruis waardoor het water dat eronderdoor stroomt gezegend wordt. Het kanaal zelf is omringd door dubbele ring symbolen en de twee kruizen laten een mengvorm zien tussen deze twee symbolen.
Bij rituele ketels, vaten en gewijde wijn of water hoort meestal ook nog een rituele lepel of Simpulum. Deze lepel heeft een lange hals die bij de Romeinse versies dikwijls eindigt in de kop van een zwaan of slang. In Lebbeke vonden we het onderste deel, de kom, van zo'n lepel. Dan moeten we de armband met slang en bal van Lebbeke misschien zien als de steel van zo'n lepel, we zagen bij fig.26 ook al kleine rituele lepeltjes met slang en bal.

- fig.52 – Strettweg cultus wagen

133 - https://foucautalain9.wixsite.com/patrimoine-urbain/single-post/2019/11/15/le-mus%C3%A9e-du-pays-ch%C3%A2tillonnais-tr%C3%A9sor-de-vix
134 - Alexander Demandt, Josef Engeman, Imperator Caesar Flavius Konstantin Constantinus Der Grosse, 2007.
135 - https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468203

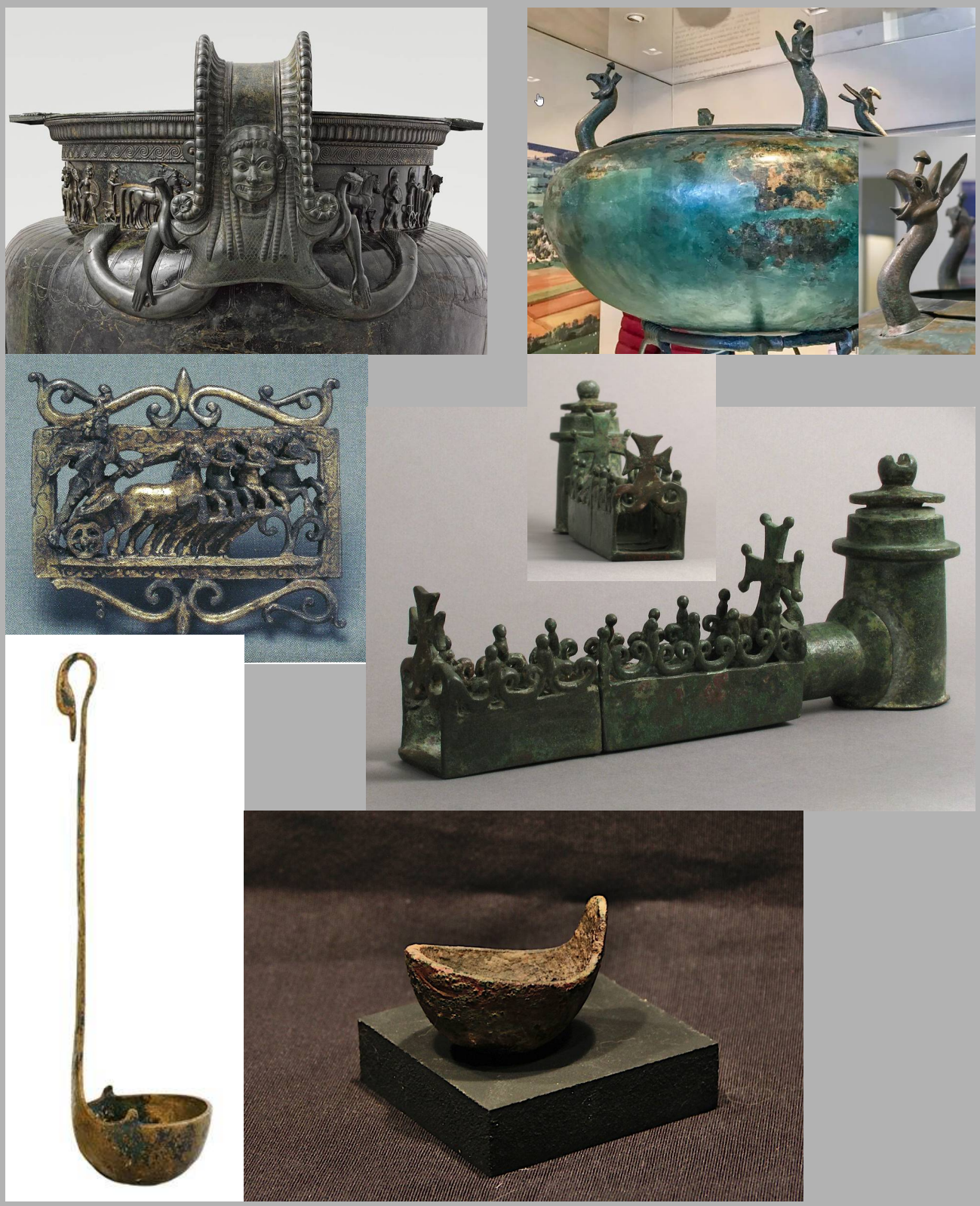

- fig.53 – krater van Vix, lebes van Sainte-Colombe-sur-Seine, zonnegodwagen van Darmstadt en het Byzantijnse waterwijdingstoestel, Romeinse Simpulum en de halve lepel van Lebbeke [136]

136 – foto's, https://www.musee-vix.fr/visite-collection/7
- https://foucautalain9.wixsite.com/patrimoine-urbain/single-post/2019/11/15/le-mus%C3%A9e-du-pays-ch%C3%A2tillonnais-tr%C3%A9sor-de-vix
- Alexander Demandt, Josef Engeman, Imperator Caesar Flavius Konstantin Constantinus Der Grosse, 2007.
- https://www.metmuseum.org/art/collection/search/468203
- https://bertolamifineart.bidinside.com/en/lot/17239/roman-bronze-ladle-1st-i-2nd-century-ad-/

Een ander onderdeel van een wagen vonden we nabij het Zeebroek in Lebbeke. Een as/sluitpin waarmee een wiel van een wagen op zijn plaats wordt gehouden.
We vonden dezelfde pinnen in het museum van Velzeke waar hun gebruik mooi in beeld wordt gebracht met de reconstructie van een wagen uit de Keltische/Romeinse periode.
Maar we komen die pinnen ook nog in andere vormen tegen bij de Kelten en natuurlijk ook in Lidië, met hun protomunten, waar ze in grafheuvels met wagengraf worden gevonden. We zien hier misschien een mogelijk gebruik voor onze dubbele ringen/UFO's, van hierboven, want zij hadden ook ooit een ijzeren pin. Let ook op de Ketos pin.
Werden ze ooit gebruikt bij rituele wagens die de velden moesten bevruchten/zegenen ?
Volgens Tacitus werd dit gedaan door zeven Suevische stammen met een wagen met daarop de godin Isis/Nerthus[137]. Zijn dit de Seukonen (sev/seb – zeven)de vazalstammen van de Nerviërs, waaronder de Kentronen (met hun hoofdstad Seuboca) uit onze streken[138].

- fig.54 – as/sluitpin uit Lebbeke, pin en reconstructie uit het museum in Velzeke [139]

- fig.54a – twee Keltische pinnen, een pin uit Lidië, een pin die in Brugge werd gevonden en de godin Nerthus/Isis [140]

137 - https://nl.wikipedia.org/wiki/Nerthus
- https://en.wikipedia.org/wiki/%22Isis%22_of_the_Suebi
138 - - Lieven Van Gasse, Seuboca, Nomen est omen - Deel 1. 2023
https://www.academia.edu/97137642/Seuboca_Nomen_est_omen_Deel1
139 - foto's, Seuboca Archeologica
140 - foto's, https://www.cb-gallery.com/en/produkt/keltischer-achsnagel-eines-streitwagens/
- https://www.alamyimages.fr/celtic-un-pivot-d-un-char-de-guerre-3eme-2eme-siecle-avant-j-c-bronze-fer-a-repasser-avec-patine-vert-emeraude-fer-conique-pivot-avec-double-disque-en-bronze-rivetees-ajoure-et-piece-d-angle-a-l-avant-les-trois-dimensions-modelises-tete-de-l-animal-stylise-avec-incrustations-emaillees-rouge-dans-les-yeux-et-sur-le-front-hauteur-18-7-cm-provenance-collection-hemmerich-vienne-1950-jusqu-en-1989-l-historique-historique-monde-antique-additional-rights-clearance-info-not-available-image246180914.html?imageid=C9E2C347-EDA9-45C0-8A82-289D77A6CCC0&p=58867&pn=1&searchId=ed63afcc1c475723236c7b23d85830a5&searchtype=0
- https://sardisexpedition.org/en/artifacts/latw-206-207
- https://www.vondsten.be/finds/142966#&gid=1&pid=2
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Nerthus#/media/Bestand:Nerthus_by_Emil_Doepler.jpg

Oude draken en godinnen op de rivieren

Maar we zijn er nog niet, ook wij vonden weer een voorwerp dat hier mooi bij aansluit. Een mooi uitgewerkt tapkraantje uit brons met niet alleen de afbeelding van een gekrulde draken/Ketoskop, zoals op de munten, als kraan. Maar ook met de kop van een ram als versteviging op de plek waar met een houten hamer het kraantje in het houten vat werd geklopt. De hals van de Ketos is spijtig genoeg verwrongen geraakt doorheen de jaren in de ploeglaag. Als we nu terugkeren naar de boeg op het medaillon dan zien we daar onder het boegbeeld ook nog een ramskop juist boven de golven steken. Bekijken we het kraantje nu in profiel dan zien we duidelijk de gelijkenis.

- fig.55 – tapkraantje met draak (Ketos) en ramshoofd van Lebbeke, medaillon van Arras [141]

We vinden gelijkaardige rammen op de eerste Griekse munten uit Phokaia. Gelijkaardige Ketos figuren zien we op een mozaïek in Caulonia (Italië) en natuurlijk weer een vaas, uit Apulia. (Italië) van 340-330 v.C.[142]. Op een andere munt uit Phokaia staat weer onze andere bekende boegbeeldfiguur afgebeeld.

- fig.56 – Ketos figuren op een Mozaiek en een vaas, munten uit Phokaia [143]

141 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
142 - https://ancientimes.blogspot.com/2021/01/sea-monsters-in-ancient-art.html
143 - https://ancientimes.blogspot.com/2021/01/sea-monsters-in-ancient-art.html
- https://www.forumancientcoins.com/catalog/roman-and-greek-coins.asp?param=87862q00.jpg&vpar=2946&zpg=95330&fld=
- https://www.cgbfr.com/ionie-phocee-tetartemorion-ttb-,bgr_376660,a.html

We maakten van dit kraantje een reproductie (met een mal) met de draak in zijn originele positie, zetten we dit kraantje op de boeg van een ondertussen bekend schip, dan is er eigenlijk geen twijfel. We zien in Pompeii een muurschildering met gelijkaardige schepen, er is ook duidelijk verwantschap met de armband of lepelsteel met slang en bal in de mond uit Lebbeke.

- fig.57 - eigen reproductie van het tapkraantje en het tapkraantje op het schip van de medaillon van Arras geprojecteerd [144]

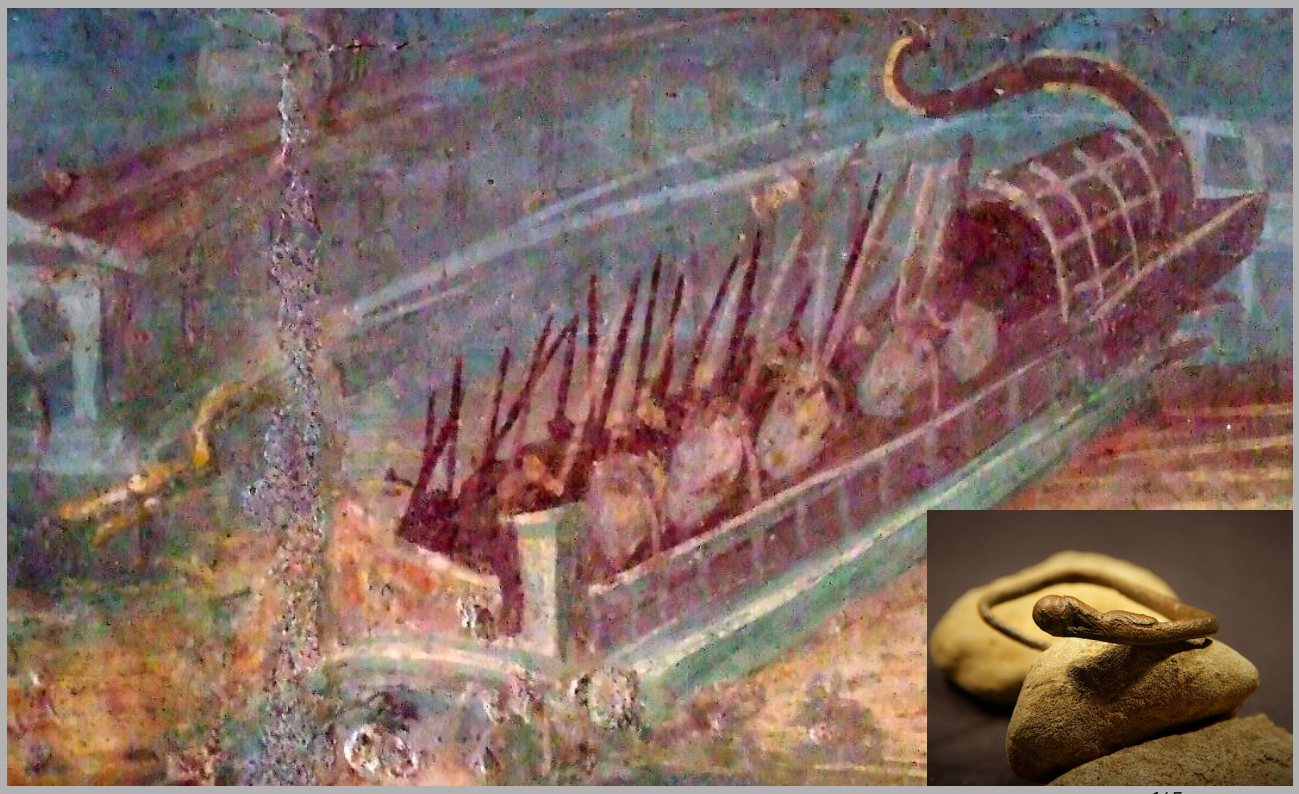

- fig.58 – mozaïek van een schip in Pompeii en de armband uit Lebbeke [145]

144 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_B-11477
145 - https://www.flickr.com/photos/mharrsch/1662790537
- Seuboca Archeologica

Dat we hier wel degelijk met een kraantje te maken hebben dat mogelijk uit de Romeinse periode kan dateren zien we bij een aantal kranen uit Pompeii waar we hetzelfde mechanisme zien[146]. In de vicus van Maastricht vinden we een bronzen kraantje in de vorm van een dolfijn[147].

- fig.59 – kraan uit Pompeii en het kraantje van Maastricht [148]

In Kruishoutem en in Asse werden bronzen waterspuwers gevonden. In Asse in de vorm van een reptielenkop, hij wordt gezien als onderdeel van een fontein[149]. Naar onze bescheiden mening lijkt hij daarvoor iets te klein en staat hij in het museum ondersteboven. Vergelijk met de tuit van Kruishoutem waar het kleine buisje schuin naar boven staat. Als we de tuit van Asse draaien dan staat het buisje ook naar boven gericht. En we kunnen waarschijnlijk ook nog een oog opmerken net voor de twee lijnen over het hoofd.
In Kruishoutem wordt de tuit, zoals ze hem daar noemen, in de vorm van een sater als een onderdeel van een (libatie?) kan gezien[150].

- fig.60 – tuit uit Kruishoutem en Asse (zoals in het museum opgesteld), het kraantje van Asse gedraaid en detail van mogelijk oog [151]

146 - https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_la_plomberie
147 - M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.
148 - foto's, https://fr.wikipedia.org/wiki/Histoire_de_la_plomberie
- M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.
149 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
150 - Frank Vermeulen, Marc Rogge, Luc Van Durme, Terug naar de bron, Kruishoutem archeologisch doorgelicht, 1993.
151 - foto's, Frank Vermeulen, Marc Rogge, Luc Van Durme, Terug naar de bron, Kruishoutem archeologisch doorgelicht, 1993.
- Seuboca Archeologica, Erfgoed Museum Asse

In Lebbeke vonden wij in de buurt van het Fonteintje een mogelijk handvat van zo'n kan in de vorm van een sater. In dezelfde buurt vonden we nog een hengsel van een mogelijk ritueel zalfvat zoals het Romeinse bronzen vaatje dat bij Tongeren gevonden werd[152]. Let ook op de uiteinden van dit hengsel in Tongeren.
Het hengsel uit Lebbeke laat een meer zoömorfe vorm zien die weer meer naar een slang/drakenlichaam opgaat met in het midden een ei vorm. We kunnen het kraantje van Lebbeke ook misschien in deze sfeer zien maar dan voor houten vaatjes, rituele houten vaatjes met bronzen tuiten en beslag vinden we bij Vervoz (Luik)[153].

- fig.61 – mogelijk handvat met sater en hengsel van een kan of vaatje uit Lebbeke, bronzen zalfvat uit Tongeren en het houten vaatje met bronsbeslag van Vervoz, let op de oogjes voor het hengsel [154]

152 - M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.
153 - M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.
154 - foto's, Seuboca Archeologica
- - M.E. Mariën, Belgica Antiqua, De stempel van Rome, 1980.

- fig.62 – een mogelijk vaatje met gezegende wijn voor ritueel gebruik uit het oude Seuboca, fotomontage van het vaatje van Veroz en het hengsel en kraantje van Lebbeke

We zien op het vaatje van Tongeren twee Eros/Amor/Cupido figuren druiven plukken, weer in de omgeving van de twee vorige vondsten vonden we ook een kleine Eros applique. In Asse vonden ze gelijkaardige hoofdjes[155].
We kunnen er dan waarschijnlijk van uitgaan dat de tuit uit Asse ook deel is van zo'n rituele kan. Dit sluit trouwens mooi aan bij de vele rituele en religieuze voorwerpen die al gevonden werden in deze drie dorpen (Lebbeke, Asse en Kruishoutem) en hun omgeving.

- fig.63 – Eros hoofdjes uit Lebbeke en Asse [156]

155 - Kristine Magerman, Weg van het Verleden. 2008.
156 - foto's, Seuboca Archeologica, Erfgoed Museum Asse

In Trier vinden we een graftombe met een sculptuur, in Nederland een inscriptie op een votiefsteen en een boot met godin in Frankrijk, die onze vondsten nog meer samenbrengen.

De handelaars van Neumagen, nabij Trier, bevinden zich op het deksel van een Romeinse graftombe die gedateerd wordt rond 220 n.C. We zien hier vier handelaars in een boot met twee boegbeelden met een leeuwen- of drakenkop (volgens de onderzoekers) en vier vaten wijn/bier[157]. Op de rand van het schip vinden we weer het geruite motief terug zoals op de medaillon en het boegbeeld van Appels. De boegbeelden kunnen we wel beter vergelijken met de Ketos figuren uit Lebbeke. Er is geweten dat er door Romeinse militairen bier werd ingevoerd voor de Romeinse troepen die in Trier waren gestationeerd[158]. Nog zo'n graftombe met boot werd in Bollendorf (Duitsland) nabij een Romeinse villa gevonden[159].

- fig.64 – de handelaars van Neumagen en Ketos van Lebbeke, graftombe van Bollendorf en Ketos uit Lebbeke [160]

157 - https://www.worldhistory.org/image/9651/neumagen-wine-ship/

158 - Luc Vermeiren. Het Lebbeekse Sint-Baafsgoed onthult de sleutel tot het Romeinse kadaster, 2017 https://www.academia.edu/42922122/Het_Lebbeekse_Sint_Baafsgoed_onthult_de_sleutel_tot_het_Romeinse_kadaster

159 - Dirk Krausse, Eisenzeitlicher kulturwandel und romanisierung im Mosel-Eifel-Raum, 2006

160 - foto's, https://www.worldhistory.org/image/9651/neumagen-wine-ship/

- Seuboca Archeologica

- Dirk Krausse, Eisenzeitlicher kulturwandel und romanisierung im Mosel-Eifel-Raum, 2006

In Zeeland, Nederland werden twee tempels voor Nehalennia, de godin van de zeevaart, reizigers en handel ontdekt waar men ook een groot aantal votiefstenen voor haar uit de schelde viste[161]. De tempels zouden uit de derde eeuw dateren. Een aantal van die votiefstenen werden opgericht door schippers en handelaren uit Trier[162] en ook hier zien we een bootje met vaten afgebeeld op een votiefsteen[163].
Zoals we al eerder zagen is Nehalennia ook rechtstreeks gelinkt aan Sequana de godin van de Seine en de naamgever van de Sequani die naast de Ceutrones woonden (zoals bij ons de Centronen en Seukonen)[164]. Deze Sequana had een grote Keltische tempel nabij Fontes Sequanae waar honderden houten beelden van haar werden gevonden en werd later in de Romeinse periode omgebouwd tot een heus ritueel complex met meerdere tempels[165]. Uit de Romeinse periode werd een bronzen beeld gevonden van de godin die in een boot met boegbeeld staat. Dit boegbeeld is weer een eenden- of zwanenkop met een bal in de mond.

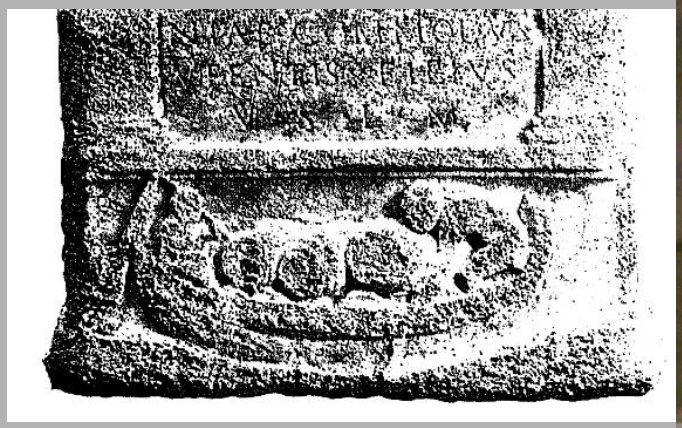

- fig.65 – votiefsteen voor Nehalennia en beeld van Sequana [166]

161 - W.A. Van Es. De Romeinen in Nederland. 1972
162 - P. Stuart, J.E. Bogaert. Catalogus van Monumenten.
163 - W.A. Van Es. De Romeinen in Nederland. 1972 https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/26489/26489___.PDF
164 - Lieven Van Gasse. Seuboca, Nomen est omen - Deel 2. 2023
165 - https://blogostelle.com/2018/02/01/culte-source-gaule-romaine/
166 - foto's, W.A. Van Es. De Romeinen in Nederland. 1972 https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/26489/26489___.PDF
- https://en.wikipedia.org/wiki/Sequana#/media/File:Sequana_Statue_-_Gaulish_Goddess_of_the_Seine.jpg

Bij de Grieken wordt het boegbeeld in de vorm van een zwaan cheniscus genoemd, we zien ze terug op hun schepen[167]. Een sarcofaag uit Sidon (Libanon) laat een mooie uitgesneden Fenicisch handelsschip zien met een cheniscus als boegbeeld[168].
Maar ook bij miniatuur schepen moeten ze gebruikt zijn, in Kent (Engeland) werd een klein boegbeeld gevonden dat mogelijk deel was van een miniatuur schip[169]. We zien hier ook de dubbele halsband, in tweevoud, die we al zagen bij de bronzen tuit van Asse en het boegbeeld van Moerzeke (fig.45). Miniatuur schepen vinden we in 2000 v.C. al terug in Egypte waar ze dikwijls als grafgift worden meegegeven[170]. Moeten we dan voor het bronzen zwaantje dat in Lebbeke werd gevonden ook niet deze optie openhouden, een mogelijk miniatuur boegbeeld ?

- fig.66 – Fenicisch schip op sarcofaag en cheniscus uit Herculaneum, zwaan van Lebbeke en cheniscus uit Kent, miniatuur boot als grafgift in Egypte en tuit van Asse [171]

167 - https://mediterranees.net/civilisation/Rich/Articles/Navires/Cheniscus.html
168 - https://ltwilliammowett.tumblr.com/post/677614809732333568/ship-sarcophagus-from-sidon-2nd-century-ad-in
169 - https://classicsenthusiast.tumblr.com/post/97378976780/clioancientart-roman-bronze-swan-or-goose-head
170 - https://timelineauctions.com/lot-view.php?p3=179238/
171 - https://ltwilliammowett.tumblr.com/post/677614809732333568/ship-sarcophagus-from-sidon-2nd-century-ad-in
- Seuboca Archeologica
- https://classicsenthusiast.tumblr.com/post/97378976780/clioancientart-roman-bronze-swan-or-goose-head
- https://timelineauctions.com/lot-view.php?p3=179238/

Bij die votiefstenen voor Nehalennia vonden we ook één met de godin op een boot, en natuurlijk weer toevallig, wordt op een andere de godin bedankt door de nauta (zeeman,matroos) Vegisonius Martinus uit het land van de Sequani[172]. Een loden zegel, mogelijk Romeins, die we vonden nabij het Zeebroek heeft dezelfde voorstelling maar dan van de godin Isis en haar schip. We vinden haar met boot in de hand nog steeds terug in de kathedraal van Aken (Duitsland)[173]. We vonden ook nog een bronzen beeldje van Isis in Lebbeke maar dat is voor een volgend verslag. We zien hetzelfde bij Maria in o.a. Brussel, Soulac-sur-Mer (Frankrijk), Boulogne-sur-Mer en Boulogne-Billancourt.

- fig.66 – votiefsteen voor Nehalennia en zegel met Isis uit Lebbeke, Isis in de kathedraal van Aken en Maria in Brussel, Soulac-sur-Mer, Boulogne-sur-Mer en Boulogne-Billancourt [174]

- Seuboca Archeologica

172 - A. Van Doorselaer. In het vaarwater van Nehalennia . 1973

173 - https://isiopolis.com/2024/01/07/goddess-isis-goes-underground/

174 - foto's, https://www.rmo.nl/wp-content/uploads/topstuk/015423.jpg

- Seuboca Archeologica
- https://isiopolis.com/2024/01/07/goddess-isis-goes-underground/
- https://www.levendweb.nl/2022/07/22/351/

Dichter bij huis komen we Amelberga van Temse tegen die op een reusachtige vis de Schelde oversteekt en de mensen van Temse en Vilvoorde beschermde tegen reusachtige vissen die uit de Schelde oprezen[175]. Hadden ze daar ook last van walvissen zoals in Dendermonde ? Ze verjoeg ook een zwerm wilde ganzen (of waren het zwanen van de zonnegod ?) van de akkers te Mater en werd na haar overlijden van Temse naar Gent in haar kist, drijvend op het water, begeleid door gelijkaardige reusachtige vissen. Hier ook weer de connectie tussen vissen en watervogels.

- fig.67 – Amelberga van Temse [176]

Maar ook keizer Constantius die op de munt staat waar ons boegbeeldenverhaal mee begon kunnen we in die periode in onze streken plaatsen want hij was toen keizer van het Westen met Gallië als centraal gebied. Hij had zijn hoofdplaats in Trier en moest de vele Frankische opstanden in onze streken (van Noord-Frankrijk tot de monding van de Rijn) bestrijden en deed dat met succes[177]. Daarop veroverde hij opnieuw grote delen van Engeland waaronder ook Londen zoals we hierboven al zagen.
Het is daarom dus ook goed mogelijk dat hij hier gestreden of verbleven heeft, de strategische ligging van de Dendermonding laat dit zeker toe. Ook de zeer vroege vermenging in onze streken van het Christendom en de Romeinse en Keltische goden, symbolen, gebruiken en architectuur van tempels die we in een volgend verslag zullen zien wijzen deze richting uit. De keizer was een volger van Sol Invictus (de onoverwinnelijke zon of de zonnegod) die later onder Constantijn met symbolen en al volledig zal opgaan in de vroege Katholieke kerk.

- https://www.tripadvisor.at/LocationPhotoDirectLink-g196560-d12252130-i247122897-Eglise_Notre_Dame_des_Menus-Boulogne_Billancourt_Hauts_de_Seine_Ile_de_.html
- https://chroniques-de-pepite.com/blog/histoire-1/30-notre-dame-de-boulogne
- http://www.bourguignon-la-passion.fr/2018/04/etape-25b-soulac-sur-mer-la-basilique-notre-dame-de-la-fin-des-terres.html

175 - Eddy Valgaerts, Luk Machiels, De Keltische erfenis : riten en symbolen in het volksgeloof, 1998, Stichting Mens en Kultuur.

176 - foto, https://www.hln.be/temse/amelberga-de-heilige-die-haar-aanbidder-ontvluchtte-op-de-rug-van-een-steur-is-nu-ook-stripfiguur~a144a843/

177 - Alexander Demandt, Josef Engeman, Imperator Caesar Flavius Konstantin Constantinus Der Grosse, 2007.

Dan hebben we natuurlijk ook de waterwezens nog waarbij iedereen die Katuit in Dendermonde (jaarlijkse reuzenstoet) van kinds af hebben meegemaakt nog steeds een lichte siddering voelt als ze opduiken tijdens de ommegang, de KNAPTANDEN !!
We zagen hierboven de al zeer gelijkaardige afbeeldingen van Ketos terug op de oude Griekse munten die wel heel dicht bij een knaptand komen.
Bijna ieder kind van Dendermonde en omstreken, weet hoe Herakles of Perseus zich gevoeld moet hebben als Ketos voor hem opdook, alleen krijgen zij dat hier in twintigvoud over hen in de vorm van een troep knaptanden. In die stoet zijn dan ook al een duivel en zijn gevolg gepasseerd, een walvis, de tovenaar Malegijs en volgen er ook nog eens drie reuzen en om de tien jaar zelfs een paard uit de onderwereld. In de Egyptische, Romeinse en Griekse wereld kenden ze tijdens rituelen en processies voor de moedergodin Isis ook het gebruik om met een masker van de god van de onderwereld Anubis rond te lopen[178]. Deze hond was de trouwe gezel van Isis maar ook van Nehalennia zoals we kunnen zien op haar votiefstenen (zie fig.66 hierboven).
Een zeer gelijkend beeld met een knaptand vinden we in Pompeii[179]. En processies voor een moedergodinnen zijn in onze streken ook niet vreemd, de Maria processie van Lebbeke ging vroeger van de kerk van Dendermonde naar de kerk van Lebbeke met zeven rustplaatsen langs de weg.
Maar wat doen de Grieken, in tegenstelling tot ons, als de monsters met meer dan twee zijn ? Ze verstoppen zich in een grote pot, een mooi beschilderde vaas laat dit duidelijk zien. Rare jongens, die Grieken.

- fig.68 – de knaptanden van Dendermonde doorheen de tijd en een volger van Isis als Anubis in Pompeii [180]

178 - R.E. Witt Isis in the ancient world, 1971.
179 - https://www.planetpompeii.com/en/map/temple-of-isis/511-priest-wearing-the-mask-of-the-egyptian-god-anubis.html

- fig.69 – Griekse vaas in het Louvre, Let hier ook op de dubbele ring symboliek die gecombineerd wordt met een gestileerde Lelie/lys of Iris [181]

Nog een laatste verwijzing en leuk verband met de traditie van de Dendermondse ommegang en de zuiderse streken zijn de afbeeldingen op de Balawat (bel/bal toponiem) poort (860 v.C.), op 25 km van Mosul in Irak. Die afbeeldingen staan op brede bronzen banden die bevestigd waren op enorme deuren van een tempel[182]. Ze beelden de avonturen uit van een aantal Assyrische koningen en op een van die banden staat een tafereel dat vrij vertrouwd voorkomt voor al wie rond een middeleeuwse havenstad en haar geschiedenis is opgegroeid. Namelijk dat van de pijnders (havenarbeiders) die de schepen door de stad trokken langs hun jachtwegen (van een schip voortjagen) en ze losten en laadden.
En met de bij ons gevonden boegbeelden moet het beeld, in de laat-Romeinse periode, in onze streek nog steeds zeer gelijkend geweest zijn. Nogmaals een bewijs voor het bewaren van de eigenheid van de streek tot en met de vroege middeleeuwen en het zelfs doorschemeren tot in onze moderne tijden.

- fig.70 – de pijnders van Dendermonde tijdens een ommegang en de pijnders van Balawat op de tempeldeuren [183]

180 - https://www.facebook.com/rosbeiaard/posts/onze-knaptanden-ondergingen-al-heel-wat-metamorfoses-maar-wist-je-dat-hun-origin/10158628757743238/
181 - https://www.beeldstaal.com/blogstaal/the-art-of-intimidation
182 -https://www.academia.edu/34857257/The_Balawat_Gates_of_Ashurnasirpal_II_London_2008_With_R_D_Barnett_L_G_Davies_M_M_Howard_and_C_B_F_Walker_edited_by_J_E_Curtis_and_N_Tallis_
183 - https://www.hln.be/dendermonde/nagenieten-van-katuit~a5c637ac/131045702/

Als we naar de verschillende oude afbeeldingen kijken van al die boten en hun boegbeelden en de andere vondsten en aanwijzingen die we al tegenkwamen erbij nemen kunnen we toch een paar conclusies trekken.
Dit soort van schepen behoren tot de oudste van Europa en kunnen we ver in de tijd terugvoeren. Dankzij de medaillon van Arras, de votiefstenen van Zeeland en de tombe uit Trier weten we dat dit soort schepen zeker tot in de laat-Romeinse periode in onze streken werden gebruikt. We zien op twee van die objecten vaten voor wijn of bier en we vonden een tapkraantje met een rechtstreekse link naar de voorsteven van het schip op het medaillon. We weten ook dat de Romeinen in Trier bier nodig hadden voor hun troepen. Hierbij moeten we ook nog vermelden dat er in Lebbeke een aantal kambe toponiemen te vinden zijn die mogelijk verwijzen naar brouwactiviteiten in een ver verleden[184]. Tot in de vorige eeuw werd er nog altijd veel bier gebrouwd en frisdrank gemaakt in onze streken.
We zouden hier zelfs onze zegeldoosjes[185] een plaats kunnen geven, want zou het niet mogelijk zijn dat de kostbare inhoud van vaten ook verzegeld werden met een zegeldoosje ? Het zou zo ook meer zekerheid geven dat er tijdens de reis niet geknoeid werd met de inhoud, wat van levensbelang kan zijn in verband met moedwillige vergiftiging, verdunnen of bederven van de inhoud.
We maakten dan ook van de boot uit Neumagen een reconstructie, in klei, zoals die er voor onze streken zou kunnen uitgezien hebben. We baseerden de boegbeelden op het Ketos hoofdje van Lebbeke en de knaptanden van Dendermonde.

- fig.71 – Gallo-Romeinse zegeldoosjes uit Lebbeke en een mogelijke Seubocaanse versie van het Neumagen schip [186]

184 - Luc Vermeiren. Het Lebbeekse Sint-Baafsgoed onthult de sleutel tot het Romeinse kadaster, 2017 https://www.academia.edu/42922122/Het_Lebbeekse_Sint_Baafsgoed_onthult_de_sleutel_tot_het_Romeinse_kadaster
185 - Lieven Van Gasse, Op de valreep, 2022. https://www.academia.edu/94816214/Op_de_valreep
186 - foto's, Seuboca Archeologica

Vele van onze vondsten zijn ook in een rituele/religieuze context te plaatsen en verwijzen naar verschillende goden hun attributen en gezelschapsdieren. Hierbij valt op dat er vooral connecties zijn met de zonnegod en moedergodin (maangodin) maar ook met Mercurius die de god van de handel was.
We vinden zelfs aanwijzingen voor rituelen met ketels, kannen, lepels en misschien zelfs rituele wagens die vergezeld van een moedergodin de velden bevruchten.
Alles pleit weer voor een belangrijke religieuze en rituele plaats aan de Dendermonding met handel en productieactiviteiten en een mogelijk havengebied waar ze ook schepen bouwden, een traditie die lang werd voortgezet in onze streken zoals in Baasrode en Temse.

De boegbeelden en vele van de vondsten uit de streek worden steeds maar aan andere volkeren toegewezen zonder enige vorm van bewijs of zelfs maar een realistische en logische aanwijzing. En in geen enkel van al die schrijfsels vinden we een link naar mogelijke lokale fabricage door lokale mensen wat natuurlijk evengoed kan en ook het meest logische lijkt. We sluiten daarbij natuurlijk niet uit dat er ook tal van stukken via handel tot ons gekomen zijn. Maar het is verbazingwekkend om altijd maar te moeten lezen dat al de topstukken die bij ons hier gevonden worden import zijn uit het buitenland en dat de lokale 'domme boeren met een been door de neus' dat niet deden of konden. Weer dat typische Belgische trekje om onszelf altijd in de voet te schieten. Het is tijd voor wat meer lef zoals in Nederland, voordat die Nederlanders - zoals ze al een aantal keer probeerden - ook met ons erfgoed weg zijn.

We zagen in onze vorige verslagen steeds dezelfde symbolen en verwijzingen opduiken, in verschillende streken en periodes doorheen Europa, zowel in het landschap, toponymie, mythologie en de archeologie en ze zullen doorheen het onderzoek ook steeds blijven opduiken. Deze symbolen, en waar ze voor stonden, hadden voor de mensen van in de oudheid tot de vroege middeleeuwen een belangrijke status en betekenis die ze uitgedrukt zagen in de wereld om zich heen.
De vondsten uit onze streek dateren niet allemaal uit dezelfde periodes maar laten wel duidelijk zien dat we met dezelfde symbolische voorstellingen, en hun waarde voor de maatschappij, te maken hebben doorheen een zeer lange periode. We kunnen hieruit ook vaststellen dat die waarschijnlijk vrij gelijklopend is met wat er zich afspeelde rond Trier en Bazel of in de Balkan en de Griekse of Turkse kusten. We vinden deze symbolen zeer vaak terug op bekende Keltische topstukken en dat brengt ons eindelijk bij de volgende munten uit onze streek.

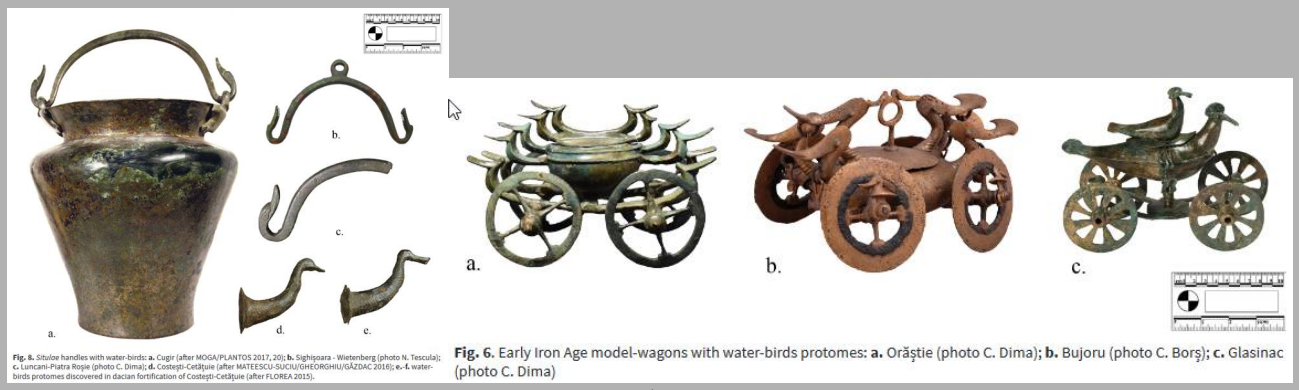

Fig. 8. *Situlae* handles with water-birds: **a.** Cugir (after MOGA/PLANTOS 2017, 20); **b.** Sighişoara - Wietenberg (photo N. Tescula); **c.** Luncani-Piatra Roşie (photo C. Dima); **d.** Costeşti-Cetăţuie (after MATEESCU-SUCIU/GHEORGHIU/GÂZDAC 2016); **e.-f.** water-birds protomes discovered in dacian fortification of Costeşti-Cetăţuie (after FLOREA 2015).

Fig. 6. Early Iron Age model-wagons with water-birds protomes: **a.** Orăştie (photo C. Dima); **b.** Bujoru (photo C. Borş); **c.** Glasinac (photo C. Dima)

- fig.71a – gelijkaardige vondsten uit Dacië (huidig Roemenië en stukjes van de buurlanden) uit de late bronstijd/vroege ijzertijd [187]

187 - Cristian Dima, Ducks and trucks.
https://pdfs.semanticscholar.org/ca33/cd6cbf1495778dd2cf0511cc4184962ffcad.pdf

De Keltische munten

We beginnen met de officiële uitleg.
De eerste Keltische munten waren dus kopieën van Griekse munten, namelijk van Philippus II van Macedonië en zijn zoon Alexander (de Grote), zijn andere zonen en hun opvolgers uit de tweede helft van de vierde eeuw voor Christus[188]. Op de voorkant een gelauwerd hoofd van Apollo naar rechts en op de keerzijde een strijdwagen met menner en twee paarden. Ze werden zó goed nagemaakt dat ze onmogelijk te onderscheiden zijn van de echte[189]. Deze munten, waaronder misschien ook het eerste Griekse muntje uit Klazomenai, en hun kopieën kwamen hier terecht door handel en Keltische huurlingen die in de grote mediterraanse legers tegen betaling meevochten. Maar ook afkoopsommen voor de expansieve Keltische stroom, rond de Middellandse Zee, werden soms in munten betaald[190]. Door de beperkte voorraad aan goud en zilver in onze streken werden er al vroeg lokale kopieën gemaakt in een legering van goud, zilver en andere metalen waaronder ook ijzer en lood[191].

Maar zoals we hierboven al zagen, kennen we een vrij gelijklopende evolutie in het ontstaan van munten in verschillende streken in dezelfde periode. Het is dan ook niet zeker of de eerste Keltische munten kopieën waren van Griekse of andere munten zoals altijd werd beweerd, het kan zelfs evengoed de andere kant uitgegaan zijn. Ook het lang gelijktijdig voorkomen van munten, proto geld of andere systemen sluit dit niet uit zoals we al zagen. Het valt op dat de grote verspreiding van de muntsystemen in het mediterraanse gebied bijna gelijk loopt met de Keltische expansie. Er is ook een probleem met de exacte datering van de Keltische munten, ze worden door verschillende experten soms honderden jaren uiteengezet. Dit geldt trouwens voor heel veel Keltische vondsten uit deze periode en al zeker voor het gebied van de Belgae, ze weten er soms gewoon geen raad mee. We gaan hier niet met zekerheid beweren dat het muntsysteem eigenlijk zijn oorsprong heeft in de Keltische wereld, maar we moeten in alle eerlijkheid deze optie openhouden. In China waren ze er in 1.000 v.C. mogelijk al mee bezig, misschien komt het van daar en heeft de oude Europese wereld het overal gelijktijdig overgenomen. Vandaar dan ook de gelijktijdige evoluties, het blijft voor ons voorlopig een raadsel. Terug naar de munten van hier.

- fig.72 – stater Philippus II van Macedonië en een duidelijke Keltische kopie [192]

188 - De Gallische schat van Thuin, Koning Boudewijnstichting.
189 - Brendan Mac Gonagle. AB OVO - The First Celtic Coinage. 2016
https://www.academia.edu/25857737/AB_OVO_The_First_Celtic_Coinage
190 - De Gallische schat van Thuin, Koning Boudewijnstichting.
191 - Mike Markowitz. Celtic Coinage of Gaul. 2019
https://www.academia.edu/41183114/Celtic_Coinage_of_Gaul
192 - https://www.royalmint.com/shop/ancient/Kings-of-Macedon-Philip-II-gold-Stater/
- https://www.academia.edu/25857737/AB_OVO_The_First_Celtic_Coinage

Zo'n mogelijke Keltische kopie die gedateerd kan worden rond 250 v.C. werd nabij het Zeebroek gevonden door Philippe Nelis en werd gedetermineerd door de Archeologische Dienst Waasland. Hij werd door zijn karakteristieken als Keltisch beoordeeld en dat werd ook bevestigd door een onderzoek met XRF waar er ook kleine deeltjes zilver en goud werden opgemerkt. In meer modernere legeringen van dit type is dit niet terug te vinden. De resultaten van dit onderzoek worden binnenkort gepubliceerd.

Deze munt is zo afgesleten dat hij niet meer herkenbaar is aan zijn voor- of achterkant. Hij is 19 mm en weegt 4,08 gram. Dit soort munten worden veel gevonden bij tempels en andere rituele plaatsen[193]. Deze munt kan meegebracht zijn door een handelaar of huurling uit de streek en ritueel gedeponeerd zijn, voor of na een goede reis; maar hij kan evengoed hier geslagen zijn want we hebben een vermoeden, zoals uit volgende verslagen zal blijken, dat we hier ook een belangrijke metaalproductie en bewerking gehad hebben. Het slaan van munten kon bij de Kelten samen gaan met grote rituelen en de betrokkenheid van de hele gemeenschap wat[194] dan weer mooi aansluit bij onze andere religieus getinte vondsten.

- fig.73 – vroeg Keltische stater van Lebbeke [195]

193 - Nico Roymans. Muntgebruik in een dynamisch grensgebied, Keltische munten in de Nederrijnse regio. 2007
- Johan van Heesch. Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005, p. 247-263.
https://www.academia.edu/951088/
Celtic_coins_and_religious_deposits_in_Belgium_in_C_Haselgrove_en_D_Wigg_eds_Ritual_and_Iron_Age_Coinage_in_North_West_Europe_Studien_zu_Fundm
%C3%BCnzen_der_Antike_20_Berlin_Durham_2005_p_247_263

194 - Nico Roymans. Muntgebruik in een dynamisch grensgebied, Keltische munten in de Nederrijnse regio. 2007

195 - foto, Seuboca Archeologica

Een mooie start voor onze kleine collectie, maar we gaan verder met de stater van de Bellovaci, een zeldzame (Scheers type A) munt met paard naar links[196], die aan de Aalstersestraat nabij het Zeebroek werd gevonden in de vorige eeuw[197]. Een zeer mooie gouden munt van een Belgische stam uit de streek rond Beauvais (Frankrijk). Lebbeke is tot nu toe de meest Noordelijke vindplaats van deze munten[198]. Het is een munt die tussen 60 en 25 v.C. werd geslagen[199]. Op de munten staat een Apollo hoofd afgebeeld, aan de achterzijde een paard met maan en zon, ze wegen rond de 6,29 gram en zijn ongeveer 17 mm groot[200]. De eerste munten, o.a. van de Bellovaci, op Engelse bodem werden door Belgische stammen meegenomen rond 125 v.C.[201], het is misschien dan ook in deze sfeer, handel of reizen, dat we deze munt in Lebbeke kunnen plaatsen. Ook hier hebben we weer een zonne- en maanpaard en op de keerzijde zouden we wel eens een Ketos figuur kunnen hebben in de plaats van een Apollo hoofd. We kunnen de figuur op een andere manier bekijken en dan bekomen we een andere symbolische figuur die we hierboven al een aantal keer tegenkwamen, de slang/draak als waterwezen. Als we naar een munt van de Bituriges (stam uit Centraal-Frankrijk) kijken dan moeten we die optie openhouden, op deze munt vinden we twee Ketos figuren. Op de voorzijde het prototype van de Middeleeuwse draak en op de keerzijde een meer traditioneel beeld waarvan we het beeld op de Bellovaci munt als een gestileerde versie kunnen zien.

- fig.74 – Bellovaci munt van Lebbeke en een mogelijke Ketos figuur, anderen munt van de Bellovaci met dezelfde figuur en de munt van de Bituriges met twee Ketos figuren [202]

196 - Ferdy Willems. Wat vertellen ons de munten ?, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
197 - A. Stroobants. Gids voor het Vleeshuismuseum. 2015
198 - Ferdy Willems. Wat vertellen ons de munten ?, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
199 - https://www.coinarchives.com/a/results.php?results=100&search=bellovaci
200 - Mike Markowitz. Celtic Coinage of Gaul. 2019 https://www.academia.edu/41183114/Celtic_Coinage_of_Gaul
201 - Mike Markowitz. Celtic Coinage of Gaul. 2019 https://www.academia.edu/41183114/Celtic_Coinage_of_Gaul
202 - foto's, - Ferdy Willems. Wat vertellen ons de munten ?, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
- A. Stroobants. Gids voor het Vleeshuismuseum. 2015

Een bronzen Keltische munt waarvan de staat zich niet meer leent tot een mogelijke determinatie vonden we in dezelfde omgeving als de vorige. Hij is 19 mm groot en weegt 2,45 gram. De Archeologische Dienst Waasland bevestigde dat dit een Keltische munt is die mogelijk Nervisch zou kunnen zijn.
Als niet-expert zijn deze munten (dat mochten wij ook al ondervinden), als ze zich in deze staat bevinden, zeer moeilijk te determineren en spijtig genoeg zijn de echt goede experten (voor dit soort munten) dun gezaaid. Er is voorlopig dan ook niet veel te vertellen over deze munt behalve het feit dat hij op een plaats is gevonden waar ook een aantal andere ijzertijd vondsten werden gedaan.

- fig.75 – mogelijk Nervische munt uit Lebbeke [203]

Op de Zwijvekekouter (Sint-Gillis-Dendermonde) werd door Philippe Nelis nog een Nervische munt gevonden die waarschijnlijk aansluit bij het Keltische heiligdom en de Romeinse graven die daar ook gevonden werden tijdens opgravingen.
Het is een bronzen munt uit de eerste helft van de eerste eeuw, met vooraan een leeuw naar rechts met tussen de poten het opschrift VE-RC-IO (naam ?). Achteraan een paard naar rechts met zonnewiel (weer het wiel) met vier spaken en hetzelfde opschrift VE-RC-IO[204]. Hij is 18 x 14 mm groot en weegt 2,90 gram. Deze munt werd gedetermineerd door de Archeologische Dienst Waasland.

- https://www.cgbfr.com/bellovaques-region-de-beauvais-quart-de-statere-en-bronze-a-lastre-tete-a-gauche-sup,bga_388650,a.html
-https://www.reddit.com/r/ArtefactPorn/comments/8tb3un/dragon_coin_minted_by_the_celtic_bituriges_tribe/
203 - foto's, Seuboca Archeologica
204 - https://www.coinarchives.com/a/results.php?results=100&search=module

We zien hier net als bij de Bellovaci munt dus weer een zonnepaard. Kunnen we de bijna klauwende leeuw met open muil en krultong en de krullende staart over de rug niet beschouwen als een voorloper van de leeuwenvlaggen in Vlaanderen ?
Maar waar komt die leeuw vandaan bij een van de stammen van de Belgae ? We vinden ze al terug op de eerste afbeeldingen bij de oudste Griekse munten want ze liep daar gewoon nog rond. In Hongarije en het Zwarte Zeegebied zijn fossielen[205] aangetroffen van de Europese leeuw en kwam Xerxes I in 480 v.C. in Macedonië meerdere leeuwen tegen[206]. Dat het heraldisch symbool van de leeuw maar pas met de kruistochten zou meegebracht zijn naar onze streken blijkt dus niet echt te kloppen.

- fig.76 – Nervische munt uit Sint-Gillis-Dendermonde, Middeleeuws wapenschild van Vlaanderen en een exemplaar van hetzelfde type munt dat duidelijker is [207]

205 - Sommer, R.S. and Benecke, N. (2006). Late Pleistocene and Holocene development of the felid fauna (Felidae) of Europe: A review
206 - Guggisberg, C.A.W., Simba: the life of the lion. Howard Timmins, Cape Town (1961)
- Cohen, A. (2010) Art in the era of Alexander the Great: Paradigms of manhood and their cultural traditions
207 - fotos, Philippe Nelis
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Lodewijk_I_van_Vlaanderen
- https://www.romancoinshop.com/belgische-kelten-de-nerviers-me2275/

Verder werden er in 1802 te Mespelare nog twee Potins (bronzen gegoten Keltische munten) gevonden[208]. De munten zijn gegoten door de Sequani (Sekoanous), hun naam verwijst naar de oude naam van de Seine, Sequana dat ook de naam is van een Keltische godin van de bron van de Seine[209] zoals we hierboven zagen. We kwamen dan ook al de votiefsteen voor Nehalennia tegen die daar achtergelaten was door iemand uit het land van de Sequani[210]. Het is een stam uit Midden-Gallië met in hun gebied de streek rond Augusta Raurica en La Tène waar we in dit en eerder onderzoek ook al zeer grote overeenkomsten zagen met onze streken[211], een zustergebied dus. Onder Augustus behoorden zij tot de provincie Belgica en als ze uit de streek van de Seine kwamen is de kans dus groot dat zij ook ooit bij de vroege Belgae behoorden.
Beide munten zijn van rond 70 v.C. en hebben dezelfde achterzijde, een (gehoornd) paard naar links met staart over de rug. De voorkant verschilt waar de ene een kap op heeft, XXXVIII, en de andere een soort van helm of muts, XXXIX[212]. Dit soort munten zijn ongeveer 18 mm groot en wegen 3 à 4 gram[213].
We zagen deze munten al bij de gegoten munten uit een mal bij fig.13.

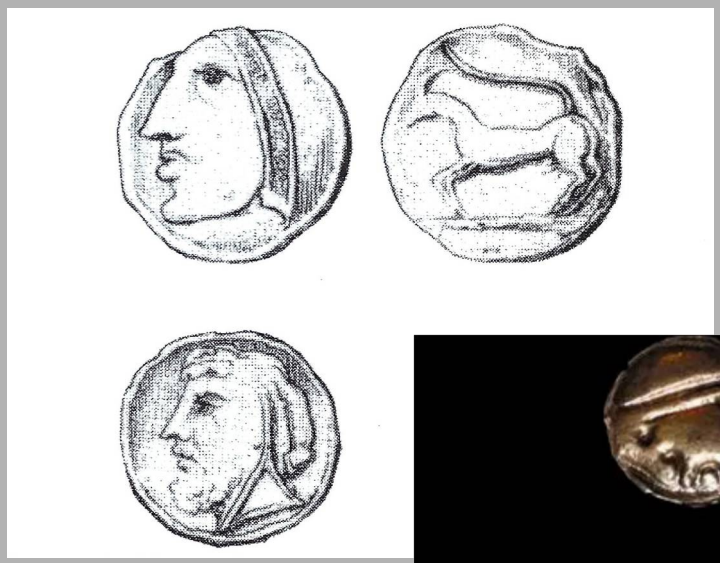

- fig.77 – twee Potins van de Sequani uit Mespelare en munten van de Sequani uit een mal [214]

208 - Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
209 - Lambert, Pierre-Yves (1994). La langue gauloise: description linguistique, commentaire d'inscriptions choisies
210 - A. Van Doorselaer. In het vaarwater van Nehalennia . 1973
211 - Van Gasse, Lieven, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
212 - Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde, van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
213 - https://www.coinarchives.com/a/results.php?results=100&search=sequani
214 - foto's, Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde, van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
- https://pierrickauger.wordpress.com/2016/10/28/une-monnaie-gauloise/

Al de Keltische munten van bij ons in de streek zijn waarschijnlijk na een ritueel aan de grond toevertrouwd zoals dit meestal het geval is met vondsten van één of enkele munten[215]. We kunnen dit verband duidelijk zien op de site van het oude Zwijveke waar we niet ver van de Keltische ijzertijd site de Nervische munt terugvonden. Ook de twee munten van Lebbeke werden gevonden in de buurt van grafcirkels en toponiemen als Alfsbergen en het Kapelleveld rond het Zeebroek. En net zoals op het Keltische en Gallo-Romeinse heiligdom van het Hoogveld vonden we ook hier een bijna identieke glazen kraal[216].
We vonden hier ook het zogezegde ring- en wielgeld dat zeer vaak samen met Keltische munten in een rituele context of in de nabijheid van tempels wordt teruggevonden[217]. Op een aantal munten zien we die wieltjes ook terugkeren.
Maar ook het andere proto geld zoals rond de Zwarte Zee en Griekenland in o.a. grafheuvels te vinden is vonden we terug samen met andere voorwerpen met gelijkaardige afbeelding en symboliek. En ook bij ons werden al deze vondsten gedaan in de buurt van lang verdwenen grafheuvels of mogelijke heiligdommen.
We zagen in vorige verslagen ook al de symbolische (zon, maan en Plejaden of zeven) verbanden tussen onze streken en ver afgelegen gebieden die op de weg lagen van en naar gebieden als de Zwarte Zee, Griekenland en Macedonië. Kunnen we die nu ook met de fysieke vondsten doortrekken ? Ik denk het wel, het kunnen natuurlijk allemaal imitaties zijn maar dan nog moeten de voorbeelden via handel of huurlingen, in verre legers, tot bij ons gekomen zijn. Er moet dus een vorm van contact geweest zijn tussen de streken.
Die vroege munten waaronder zeker de Griekse laten ook zien dat onze streken vrij vroeg betrokken partij waren in het gebruik, in gelijk welke vorm, van munten of er toch zeker kennis van hadden. Het was trouwen Bolgios de Belg die in 279 v.C. de Macedonische koning Ptolemy Ceraunus versloeg en daarna doortrok naar Athene.

We moeten waarschijnlijk die eerste ruilhandelsystemen anders gaan bekijken, dankzij de waarde die zij als offergave vertegenwoordigen zullen een groot aantal van deze objecten wel degelijk als ruilmiddel gebruikt geweest zijn. Maar kunnen we daarom al spreken van een systematisch gegeven ? De link tussen het pijlpunten-, dolfijn- en wielgeld naar de gekende munten laat wel duidelijk zien dat er een evolutie en continuïteit te vinden is tussen deze voorwerpen tot bijna in onze moderne tijden. En ook hier weer, net zoals in onze vorige verslagen, zien we een zeer gelijklopend patroon over heel de oude Keltische/Germaanse en klassieke wereld.
Maar het meest onwaarschijnlijke aan de hele zaak is dat we al deze elementen, met nog andere voorwerpen die ze ondersteunen, gewoon terugvinden in de Lebbeekse, Vlaamse en Belgische bodem, wie had dat verwacht ?

---

215 - Johan van Heesch. Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005, p. 247-263.https://www.academia.edu/951088/
Celtic_coins_and_religious_deposits_in_Belgium_in_C_Haselgrove_en_D_Wigg_eds_Ritual_and_Iron_Age_Coinage_in_North_West_Europe_Studien_zu_Fundm
%C3%BCnzen_der_Antike_20_Berlin_Durham_2005_p_247_263

216 - Van Gasse, Lieven, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022
https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest

217 - Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005, p. 247-263

Nummi Romani

Ons Romeins verhaal begint bij de Etrusken waar we ook het ringgeld in een funeraire en rituele context tegenkomen. Bij hun grafurnen zien we soms de vorm van een huis met uitstekende nokbalken die elkaar kruisen in de vorm van, hier zijn ze terug, een eend/slang[218]. Bij een aantal van die huisjes zien we in de bek van het waterdier een ring, zoals de bal bij de voorgaande objecten, waar nog een aantal andere ringen in hangen. Ook aan de dakrand zien we allemaal ringen op ongeveer gelijke afstand van elkaar. De urnen werden meestal in een grafheuvel bijgezet waar ook hier en daar een wagen is aan toegevoegd[219]. Dit laat nogmaals zien dat die eerste Romeinen gewoon Kelten waren met een zuiders trekje. Dit soort van ringen, de grote versies, vinden ze dan ook soms zeer massaal terug op mogelijke rituele plaatsen doorheen heel de oude wereld. Werden deze grote ringen gebruikt bij het decoreren van hun echt graven ?
In Hamme werden zeer gelijkaardige ringen gevonden en in Lebbeke vond ons team een mogelijk handvat (van weer een kan ?) met een gelijkaardig vogelfiguur.

- fig.78 – Etruskische urnen met en zonder ringen [220]

218 - http://benedante.blogspot.com/2019/10/etruscan-hut-urns.html
219 - https://www.worldhistory.org/Etruscan_Architecture/
220 - foto's, https://www.worldhistory.org/image/6306/etruscan-circular-house-model/
- https://www.mahmah.ch/collection/oeuvres/urne-cabane/2003-0009dt
- https://artmuseum.princeton.edu/collections/objects/35147
- http://benedante.blogspot.com/2019/10/etruscan-hut-urns.html
- https://etrusques.univ-tours.fr/lurne-cabane-de-la-tombe-2/

- fig.79 – Ringen uit de bronstijd en ringen uit Hamme, ringen uit Hamme en mogelijk handvat uit Lebbeke [221]

De eerste Romeinse (munt)gewichten, die een vaste waarde hadden, waren gekend onder Aes rude[222]. Dit zijn eigenlijk zeer ruwe klompjes gesmolten metaal met een bepaald gewicht dat een of andere markering kreeg. Ze werden ergens in de 4de eeuw v.C. vervangen door de Aes signatum, een gegoten bar of ingot uit brons met een officieel merkteken dat zijn kwaliteit en gewicht garandeert[223]. Ergens in de 3de eeuw v.C. beginnen zij, net als de Kelten, Griekse munten na te bootsen maar dan in zilver. Het grootste deel van de munten werd daarna wel in brons gemaakt door een gebrek aan zilver. Rond het jaar 211 v.C. gingen ze over op hun standaardmunt die gekend was onder de naam denarius[224].
Maar het zou nog tot bij Caesar duren voor er een portret van een levende Romein op een munt verscheen en het is ook hij die in 46 v.C. meer gouden munten zal slaan dan de staatsmunt,[225] dankzij al het goud uit de Keltische wereld.

---

221 - foto's, https://www.researchgate.net/figure/Early-Bronze-Age-commodity-money-rings-with-ribs-in-the-foreground-17th-16th-century_fig2_361511743
- https://www.nytimes.com/2021/01/20/science/bronze-rings-money.html
- Seuboca Archeologica

222 - Hanson, Marilee. Roman Currency. 2022 https://englishhistory.net/romans/roman-currency/

223 - Hanson, Marilee. Roman Currency. 2022 https://englishhistory.net/romans/roman-currency/

224 - Hanson, Marilee. Roman Currency. 2022 https://englishhistory.net/romans/roman-currency/

225 - Mark Cartwright. Roman Coinage. 2018

- fig.80 – Aes rude en Aes signatum, denarius van Marco Sergio Silo (116-115 v.C.) en munten van Caesar [226]

Er zijn drie periodes te onderscheiden bij de Romeinse munten die voorkomen in onze streken[227].

In de vroeg Romeinse tijd, die van Caesar tot Nero loopt, komen de Keltische en Romeinse munten naast elkaar voor in voornamelijk de grotere vici.

De Flavische tijd tot 250 n.C., midden Romeinse tijd, we zien een enorme toename in Romeinse muntvondsten uit die periode waarbij de bijdrage van de Keltische munten helemaal verdwijnt.

En de laat Romeinse tijd loopt van 250 n.C. tot de vijfde eeuw, waarbij het aantal vondsten toeneemt en we grote aantallen van nabootsingen zien in onze streken.
Er worden ook nog steeds, in alle periodes, munten gevonden in en rondom heiligdommen, tempels en andere rituele plaatsen, door de handelsactiviteiten rond die centrale plaatsen en het gebruik van munten als votiefobject[228].

---

226 – foto's, https://coinhirsch.bidinside.com/it/lot/3171/aes-rude-fragment-mit-punzen-4-jh-v-chr-/
- https://www.flickr.com/photos/ahala_rome/7295988586
- https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_R-6314
- https://short-history.com/julius-caesars-propaganda-the-first-roman-coins-featuring-the-ruler-s-portrait-fbaddfe5d377

227 - Alain Vanderhoeven, Marleen Martens & An Lentacker. Onderzoeksbalans archeologie in Vlaanderen. 2022. https://oar.onroerenderfgoed.be/publicaties/OAOE/238/OAOE238-001.pdf

228 - Johan van Heesch. Celtic coins and religious deposits in Belgium, in C. Haselgrove en D. Wigg (eds.), Ritual and Iron Age Coinage in North-West Europe (Studien zu Fundmünzen der Antike, 20), Berlin-Durham, 2005, p. 247-263.https://www.academia.edu/951088/
Celtic_coins_and_religious_deposits_in_Belgium_in_C_Haselgrove_en_D_Wigg_eds_Ritual_and_Iron_Age_Coinage_in_North_West_Europe_Studien_zu_Fundm
%C3%BCnzen_der_Antike_20_Berlin_Durham_2005_p_247_263

We hebben getracht zo volledig mogelijk de munten die in onze streek door voorgaande onderzoekers en door onszelf werden gevonden of vastgesteld, in een chronologische volgorde te plaatsen. Van een groot aantal van deze munten kunnen we dat niet doen op basis van de afbeeldingen op de munten zelf omdat ze door hun verblijf in de bodem gewoon zijn verdwenen. Voor deze munten kunnen we wel naar de grootte, dikte, gewicht, kwaliteit en soort van metaal kijken en zo toch een ruwe tijdsbepaling krijgen. De meeste van deze munten werden door meerdere experten bekeken en in de eerste of tweede eeuw geplaatst, omdat deze manier van dateren eigenlijk geen zekerheid geeft vermelden we geen tijdsperiode voor deze munten.

Ons team vond in Lebbeke nabij het Zeebroek een vrij vroege Romeinse, halve munt die werd geslagen rond 200 v.C., 29 mm groot en weegt 5,80 gram.
Aan de voorzijde een mogelijk deel van een helm en aan de achterzijde de achterboeg van een Romeinse galei. Het is ook dankzij deze boot en de grootte van de munt dat we hem in deze periode kunnen plaatsen. Het kleine stukje afbeelding aan de voorkant is met enige moeite te koppelen aan een aantal gelijkaardige munten uit die periode.
Deze munten kunnen niet aan een bepaalde keizer gekoppeld worden. Vooraan zien we Minerva met helm en aan de keerzijde de boeg van een boot met als opschrift ROMA[229].

- fig.81 – anonieme halve vroeg Romeinse munt uit Lebbeke, volledig en leesbaar exemplaar [230]

229 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2367522&AucID=5813&Lot=1007&Val=4243b232a90aecfd2ce14d5b932612b5

230 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2384615&AucID=5866&Lot=406&Val=d2e56380739bc2c06d84cedfeef27dc8

Maar we hebben een tweede half exemplaar van dezelfde periode dat we vonden aan de Bellestraat (Lebbeke) waar ook nog andere mooie ijzertijd vondsten werden gedaan waaronder twee Romeinse zegeldoosjes, die we later nog uitgebreid gaan behandelen in een verslag over deze doosjes. De halve munt is 29 mm groot en weegt 6,05 gram, weer bijna een mooi rond getal, weer een verknipte handelsmunt ? Ook zijn de twee halve munten even groot en ligt hun gewicht vrij dicht bij elkaar in de buurt, we mogen niet vergeten dat het knippen op het oog gebeurde en dus geen exacte wetenschap was.
Deze munt is van het meest voorkomende en vroegste type van deze munten en heeft een bebaarde Januskop (tweekoppig) op de voorzijde, dit zijn ook anonieme munten.

- fig.82 – anonieme vroeg Romeinse munt van Lebbeke en een volledig en leesbaar exemplaar [231]

Misschien moeten we hier ook de optie open laten dat we met een lokale imitatie te maken hebben zoals bij onze vroeg Keltische munt van in het begin, ze kunnen uit dezelfde periode dateren. Ook in vorige verslagen haalde ik al aan dat een groot aantal voorwerpen die wij hier al mochten vinden dikwijls eigenzinnige imitaties zijn van voorwerpen uit het verre buitenland, we zullen dit dus nog een aantal keer tegenkomen. Te Rumst, waar Lebbeke waarschijnlijk een verbinding mee had, werden in de laat Romeinse periode munten gemaakt. Er werden daar 16 mallen/matrijzen gevonden voor het gieten van hun standaardmunt de denarius[232], ging het hier ook om imitaties ?
Dat het een halve munt betreft kan ook wijzen op handel, munten werden dikwijls verknipt om hun waarde te verminderen en zo als pasmunt te gebruiken.

231 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2346364&AucID=5738&Lot=433&Val=fdfdf0a0e03ff1ab3f2835d3f8f70682

232 - Walter Sevenants & Johan van Heesch, The Roman Coin Moulds of Rumst (Belgium), Acta Archaeologica Lovaniensia, 26-27, 1987-1988, p. 29-39.https://www.academia.edu/1369248/Walter_Sevenants_and_Johan_van_Heesch_The_Roman_Coin_Moulds_of_Rumst_Belgium_Acta_Archaeologica_Lovaniensia_26_27_1987_1988_p_29_39

Nabij de Waaitjesstraat, Lebbeke, vonden we een As van Tiberius uit 21-22 n.C., een bronzen munt van 28 mm groot en een gewicht van 9,98 gram. Op de beeldende zijde zien we het hoofd van Tiberius met het opschrift TI CAESAR DIVI AVG F AVGVST IMP VIII. Aan de keerzijde de grote letters SC centraal met rondom het opschrift PONTIF MAXIM TRIBVN POTEST XXIIII[233].
Hij is langs de beeldende zijde vrij hard afgesleten waardoor het hoofd nog maar licht zichtbaar is. Dit zou een zeldzame munt zijn.
In de directe omgeving vonden we het eerder aangehaalde votief hamer hangertje en een stuk van een fibula uit bot met een koperlaagje.

- fig.83 – munt van Tiberius uit Lebbeke en volledig leesbaar exemplaar [234]

233 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2362499&AucID=5782&Lot=26&Val=3a9b91-be1626674301bbbf57c96c095c&Match=1
234 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2362499&AucID=5782&Lot=26&Val=3a9b91be1626674301bbbf57c96c095c&Match=1

In Buggenhout werd er ook een Sestertius van Tiberius uit 36-37 n.C. gevonden tijdens werken in een tuin.
Het is een bronzen munt van 32 mm met een gewicht van 12 g. Op de beeldende zijde zien we vier olifanten die de triomfwagen van de keizer trekken, hij draagt een lauriertak en scepter. Rondom deze afbeelding staat DIVO AUGVSTO S P Q R.
Op de andere zijde zien we de letters SC en het opschrift TI CAESAR DIVI AVGVST P M TR POT XXXVII. Er werd ons gevraagd de vindplaats niet te delen.

- fig.84 – munt van Tiberius uit Buggenhout en duidelijker exemplaar [235]

235 - foto's, Kris Van den Berge
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2394281&AucID=5896&Lot=114&Val=df8d74c8e7ee3604d3d1ee2d97ef3b8f

We gaan verder met een Faustina munt die door ons team werd gevonden in de buurt van het Zeebroek (Lebbeke). Het is een zilveren denarius met op de voorkant een afbeelding van Faustina en het opschrift DIVA AUG FAVSTINA, op de achterzijde een afbeelding van Ceres naar links met scepter en korenaren[236]. Hij werd geslagen tussen 146-161. Dit is een vrij zeldzame uitgave. Het is voorlopig de enige zilveren munt die ons team vond uit de hele Romeinse periode aan de Dendermonding.

- fig.85 – munt van Faustina uit Lebbeke en een leesbaar exemplaar [237]

236 - https://www.coinarchives.com/a/results.php?results=100&search=faustina+denar+ceres
237 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2395881&AucID=5900&Lot=275&Val=65742daeb63220aaecd1dd05b8359b92

Een grote bronzen depondius (¼ van een denarius) uit waarschijnlijk dezelfde periode vonden we in dezelfde omgeving als de denarius van Faustina. Hij werd door de Archeologische dienst Waasland geplaatst in de periode van Antoninus Pius (keizer van 138 tot 161), de echtgenoot van Faustina. Het enige dat nog wat zichtbaar is door de hevige corrosie is de schim van een rechtopstaande godin met scepter in de rechterhand en korenaar in de linker. Links naast de godin de letter S en rechts de letter C van Senatus Consulto, bij decreet gewaarborgd door de staat.
Aan de voorzijde zien we nog zeer vaag de contouren van de afbeeldingen van een hoofd. Hij is 28 mm groot en weegt 14,95 gram. Men moest dus vier van deze grote dikke munten hebben om dezelfde waarde te hebben als de kleine fijne Faustina denarius.

- fig.86 – munt van Antoninus uit Lebbeke en een leesbaar exemplaar [238]

238 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2371037&AucID=5822&Lot=10100&Val=fc7694cf7dd9c9819a3c4029556add32

Aan het Hof ten Dijke in Lebbeke waar we in een vorig verslag al de grafheuvels en mogelijke oude weg ontdekten op de grondradarbeelden werden ook drie Romeinse munten gevonden. Maar ook tijdens een archeologisch onderzoek aan de Patmoesput iets verderop werden sporen van vroeg Keltische en Romeinse bewoning aangetroffen en een vrij lang stuk van een antieke weg uit ten minste de Romeinse periode[239]. In een binnenkort te verschijnen verslag over ons eigen onderzoek naar deze site en opgraving kunnen we de beide wegen vrij duidelijk aan elkaar verbinden en kunnen dus zo ook de link tussen de beide sites versterken.
Twee van de Romeinse munten werden gevonden door Vince Fieremans.
Een denarius van Septimus Severus (keizer van 193 tot 211) die nog goed herkenbaar is aan de beeldenaar maar zeer hard afgesleten is aan de keerzijde. Hij is 16 mm groot en weegt 2,94 g. Aan de voorzijde lezen we L SEPT SEV PERT AVG IMP X rond het hoofd van Severus. Op de keerzijde de godin Annona met een voet op een boot, graanhalmen en een hoorn des overvloeds in de hand met het opschrift ANNONAE AVGG[240].
In Hamme werd er een bronzen beeldje van deze keizer teruggevonden[241].

- fig.87 – munt van Septimus Severus uit Lebbeke, leesbaar exemplaar en het beeldje uit Hamme [242].

239 - https://inventaris.onroerenderfgoed.be/waarnemingsobjecten/989237
240 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2395931&AucID=5900&Lot=325&Val=d07aad3fc6ee12ae44c03b3d8350e7a7
241 - https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20220617_95527482
- https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/19/stukken-van-de-prehistorie-tot-de-zeventiende-eeuw-hamme-krijgt/
242 - foto's, Vince Fieremans
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2397497&AucID=5918&Lot=910&Val=7726e62de6aa4434b8a0de96de7fa31d

De tweede munt van Vince Fieremans, van Hof ten Dijke, is een sestertius van Severus Alexander (keizer van 222 tot 235). Hij is ongeveer 29 mm groot en weegt 20 gram op de zijde met het hoofd van de keizer. We lezen IMP CAES M AVR SEV ALEXANDER AVG en aan de keerzijde PONTIF MAX TR P III COS P P. Op deze zijde zien we ook Providentia die tegen een kolom leunt met een hoorn des overvloeds, een scepter over een wereldbol en de letters SC[243].

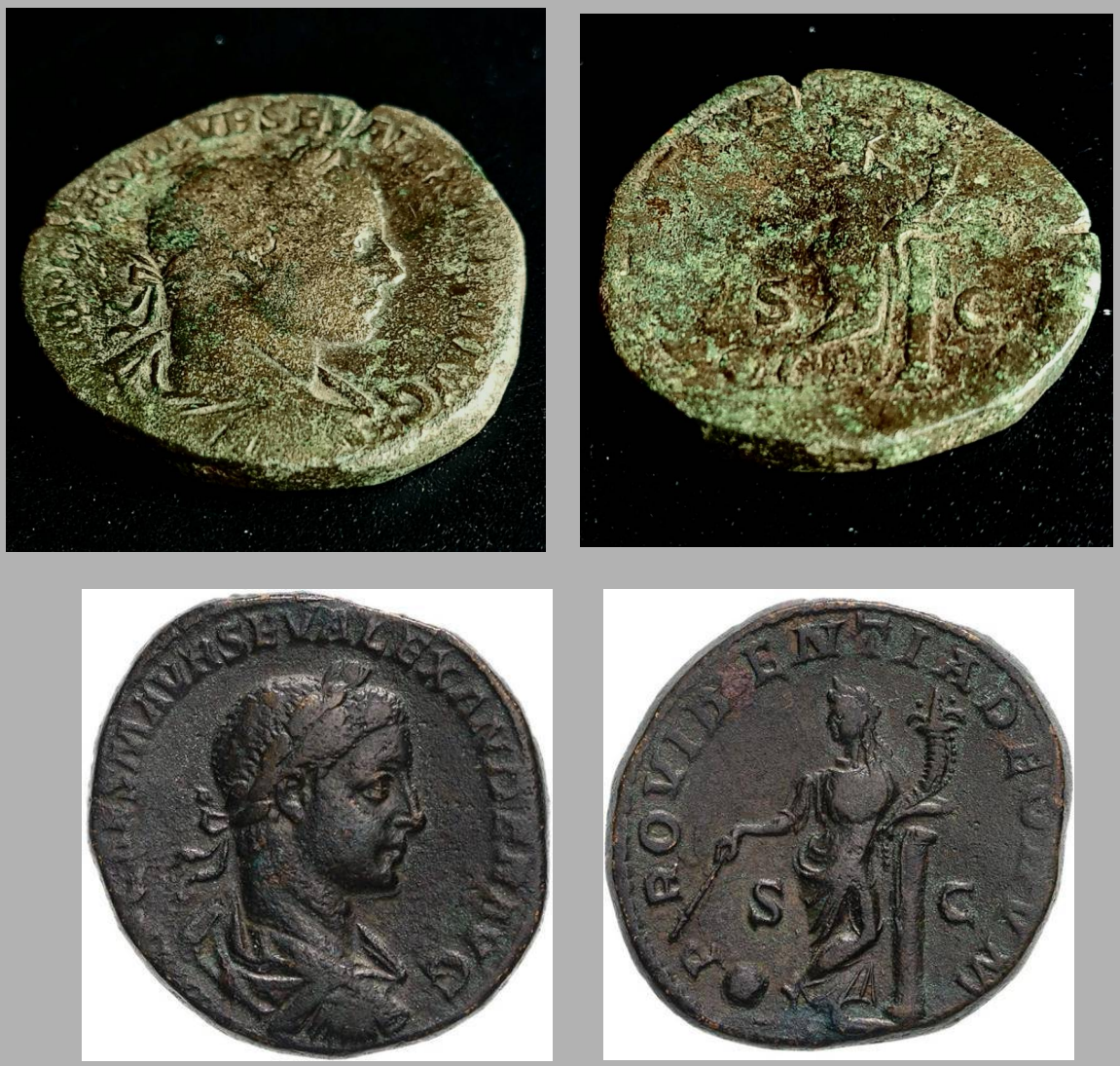

- fig.88 – munt van Severus Alexander uit Lebbeke en een duidelijker exemplaar [244]

- https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/19/stukken-van-de-prehistorie-tot-de-zeventiende-eeuw-hamme-krijgt/

243 - https://auctions.thecoincabinet.com/lots/view/4-BE87MH/roman-empire-severus-alexander-ad-223-bronze-sestertius-good-very-fine

244 - foto's, Vince Fieremans

- https://auctions.thecoincabinet.com/lots/view/4-BE87MH/roman-empire-severus-alexander-ad-223-bronze-sestertius-good-very-fine

Een derde munt, aan het Hof ten Dijke, werd gevonden door Kris Van den Berge en is ook een sestertius van Severus Alexander. Deze munt is geslagen in 232 en heeft de tekst IMP ALEXANDER PIVS AVG aan de zijde met de buste en PROVIDENTIA AUG aan de keerzijde. Daar zien we ook Providentia met hoorn des overvloeds, scepter en de letters SC[245]. Deze munt vertoont sporen van ijzer in zijn legering en zou dus wel eens een Keltische namaak munt kunnen zijn, dit soort van munten (met ijzer) wordt aangeduid met de term subferrati.

- fig.89 – munt van Severus Alexander uit Lebbeke en duidelijker exemplaar [246]

245 - https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2353901&AucID=5766&Lot=473&Val=f043bd14416d5449bd9fa07e5c303c9a&Match=1

246 - foto's, Kris Van Den Berge
- https://www.coinarchives.com/a/lotviewer.php?LotID=2353901&AucID=5766&Lot=473&Val=f043bd14416d5449bd9fa07e5c303c9a&Match=1

Ons team mocht nog een Romeinse munt in de buurt van de Waaitjestraat en de Wodenberg[247] vinden, hij is 32 mm groot en weegt 11,88 gram. In de buurt van het Zeebroek vonden we nog drie munten met een grootte van 25/26 mm en met een gewicht van 10,20, 8,20 en 6,88 gram. Twee munten van 19/20 mm met een gewicht van 4,02 gram en 5,30 gram. Een halve munt van 30 mm en een gewicht van 7,70 gram en een andere halve munt van ongeveer 25 mm groot en 6 gram zwaar.
Al deze munten zijn door de hevige corrosie en het lang vertoeven in de ploeglaag zwaar toegetakeld en onherkenbaar, we herkennen ze enkel en alleen door de dikte (dikker dan andere van latere periodes) van de munten en het type van materiaal die we beiden samen enkel terugvinden in de ijzertijd en Romeinse periode.

In Denderbelle in de buurt van de Drie Maters[248] (viervoudige grafcirkel) vonden we nog zo'n hevig gecorrodeerde munt van 19 mm en 7,48 gram, niks meer op te herkennen. Ook hier vonden we Romeins bouwmateriaal en scherven.

- fig.90 – Romeinse munten uit Lebbeke en Denderbelle (boven euro stuk)die we niet meer kunnen determineren [249]

247 - Van Gasse, Lieven, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
248 - Van Gasse, Lieven, 'Den Heksennest', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94801499/Den_heksennest
249 - foto's, Seuboca Archeologica

In Mespelare werd ook een grote Romeinse sieraden- en muntschat gevonden die mogelijk uit meer dan 500 stukken bestond (sommige bronnen spreken van +1500 stuks). Hij zou gouden en zilveren munten en een aantal sieraden bevat hebben en werd gevonden door Karel van Houwe terwijl hij zijn tuin omspitte[250]. Het enige wat we nog hebben van een aantal van deze munten is enkele afbeeldingen uit de catalogus van burgemeester Nicolaas Rockox. Voor dit toch nog kleine spoor moeten we de burgemeester wel erkentelijk zijn, de handgeschreven pagina en dus waarschijnlijk de gehele catalogus met zijn mooie gedetailleerde tekeningen moet een juweeltje zijn. Via deze afbeeldingen hebben we weet van 35 munten (aurei) die geslagen werden tussen 81 n.C. (Domitianius) en 193 n.C. (Pertinax). Maar omdat er maar een zeer klein deel van deze schat gekend is weten we niet of er nog oudere of jongere munten tussen zaten[251]. We vinden hier net als in Lebbeke ook Faustina munten maar dan zonder de S C inscriptie, dit waren gouden munten dus moest hun waarde niet gewaarborgd worden door de staat.
Van de sieraden is behalve één onyx[252] met godin geen verdere informatie te vinden. We vinden in Mespelare wel nog een draak[253] van 10 cm die mogelijk vanop een helm afkomstig is, draken waren in de oudheid ook waterwezens.

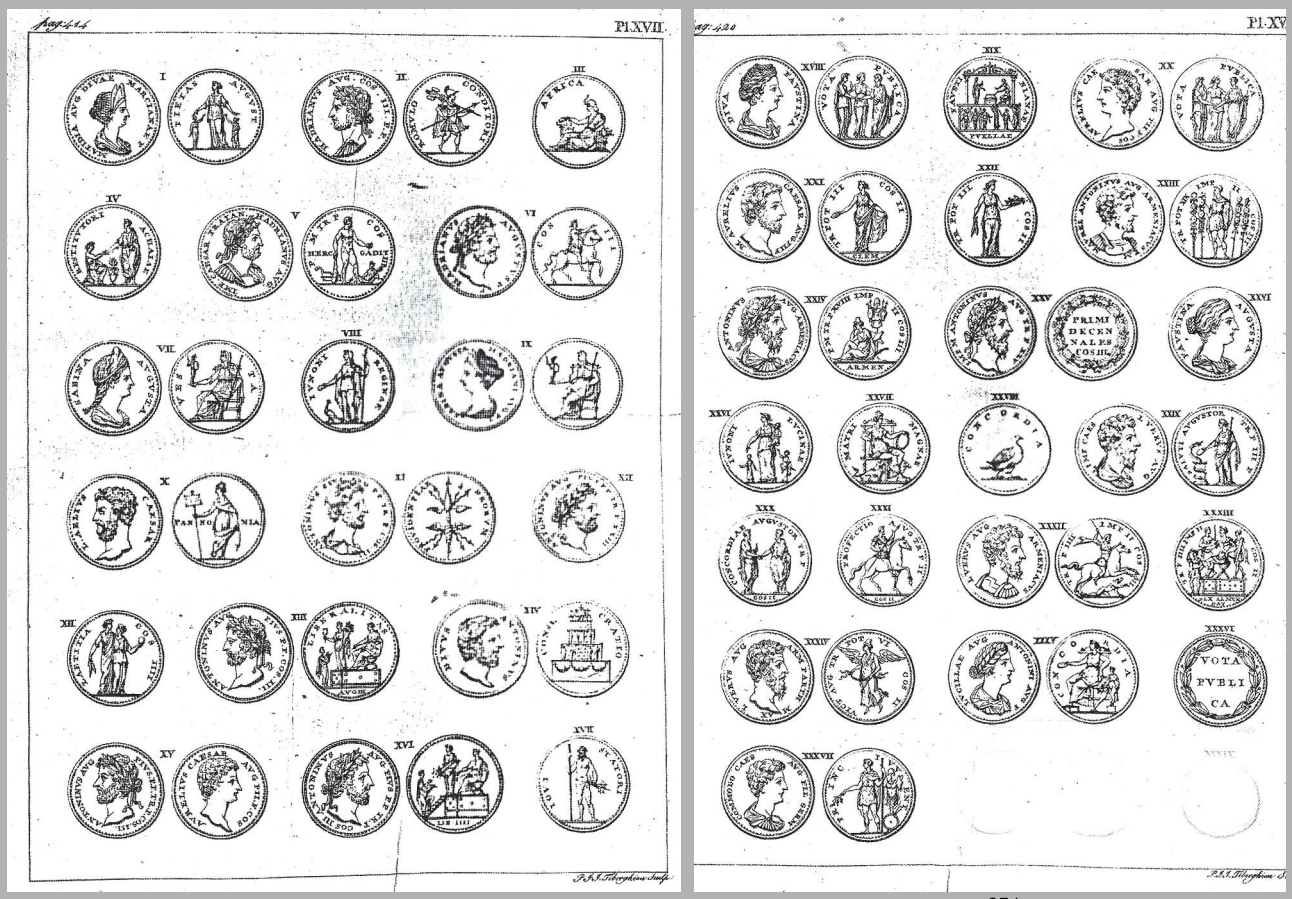

- fig.91 – munten uit de muntschat van Mespelare [254]

250 - Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
251 - Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
252 - De Bast. 1821, 3
253 - De Bast. 1808, 409 en 428
254 - Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010

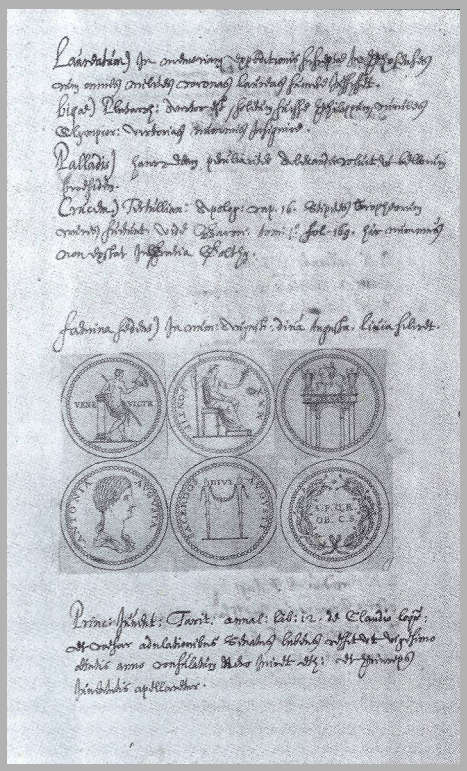

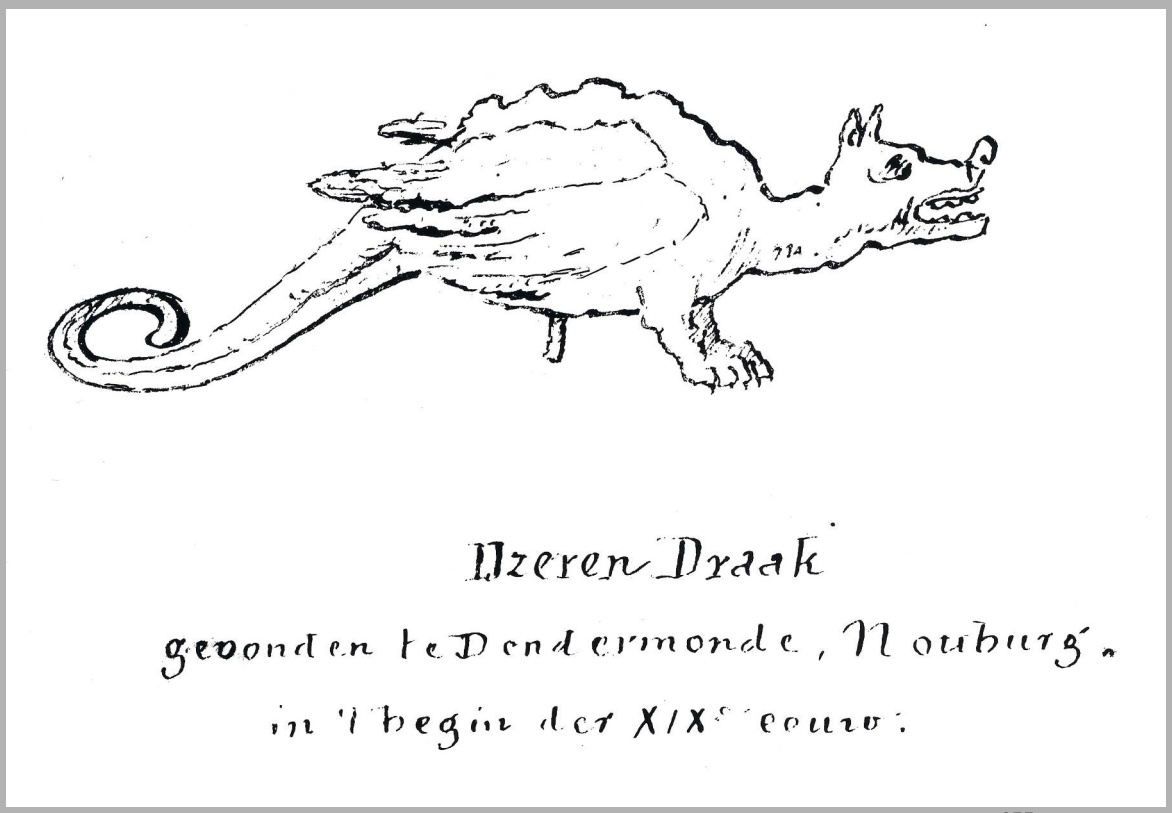

– fig.92 – munten uit de muntschat en draak van Mespelare [255]

255 – foto's, Aimé Stroobants. De Romeinse muntschat van Mespelare, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010

In dezelfde buurt als de andere munten en een uitzonderlijk Romeins zegeldoosje[256], aan de Waaitjesstraat, vonden ook wij een kleine muntschat uit de laat Romeinse periode (voor onze streek) bestaande uit vier munten. De vier munten lagen op een vrij korte afstand van elkaar op hetzelfde veld als de andere onherkenbare Romeinse munt. De munten werden gedetermineerd met de hulp van het schitterende werk, Late Roman Bronze Coinage - An attribution guide for poorly preserved coins van Alisdair Menzies en Guido Bruck uit 2015.
We vonden de volgende munten:

Een Constantijn de Grote (grondlegger van het Christendom in het Romeinse rijk) die als gedenkmunt voor de stichting van Constantinopel (330 en daarvoor gekend als Byzantium) geslagen werd van 330 tot 333, bij de stichting of kort daarna dus[257].
Aan de voorzijde een hoofd (Roma) met helm naar links met een koninklijke mantel en scepter met kruis en globe. Opschrift CONSTAN-TINOPOLIS.
Aan de achterzijde, Victoria op een schip met een lange scepter en hand op een schild en als onderschrift SMTSA, hij is gemunt in Thessaloniki[258]. Hij is ongeveer 18-20 mm groot en weegt 2,1 gram. Het is een zeldzame munt waar we geen afbeelding van terugvonden.

- fig.93 – munt van Constantijn de Grote uit Lebbeke, voorbeeld met muntplaats Trier [259]

256 - Van Gasse, Lieven, 'Op de valreep', in Heemkring Lebbeke, jaargang 34, editie 4, 2022 https://www.academia.edu/94816214/Op_de_valreep
257 - Constantinian Commemoratives-- CONSTANTINOPOLIS and VRBS ROMA (constantinethegreatcoins.-com)
258 - Constantinian Commemoratives-- CONSTANTINOPOLIS and VRBS ROMA (constantinethegreatcoins.-com)
259 - foto's, Seuboca Archeologica
- http://augustuscoins.com/ed/CON/CONSTANTINOPOLIS.html

De tweede munt is er een van Constans I (jongste zoon van Constantijn de Grote) en werd geslagen van 337 tot 340, is 18 mm groot en weegt 2,43 gram en is, net als de vorige munt, geslagen in Thessaloniki[260].
Aan de voorzijde, buste van Constans met diadeem en rozetten naar rechts met het opschrift GLORIA-A-EXER-CITUS. Aan de achterzijde staan twee soldaten met de gezichten naar elkaar die een speer vasthouden en een schild. Tussen hen een standaard en onderaan het opschrift SMTSA voor de muntplaats in Thessaloniki.

- fig.94 – munt van Constans I uit Lebbeke en leesbaar exemplaar [261]

260 - https://www.cgbfr.com/constans-centenionalis-ou-nummus-ttb,brm_801791,a.html
261 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://metaldetectings.com/page.php?46

Onze volgende munt is er nog een Constans I maar dan van een andere muntplaats, Siscia. Hij werd geslagen tussen 337 en 350, is 18 mm groot en weegt 1,07 gram[262].
Aan de voorzijde, buste van Constans met diadeem met parels naar rechts met het opschrift D N CONSTANS P F AVG, Dominus Noster Constans Pius Felix Augustus. Aan de achterzijde een feniks naar rechts op een berg met als opschrift FEL TEMP REPARATIO, Felicitas Temporum Reparatio, en rSISh voor de muntplaats Siscia[263].

- fig.95 – munt van Constans I uit Lebbeke en duidelijker exemplaar [264]

262 - https://www.r5coins.com/contents/en-us/p1110_CONSTANS-_-D-N-CONSTANS-P-F-AVG-_-FEL-TEMP-REPARATIO-_-ASIS-_-RIC-VIII-Siscia-228-_-R0926.html
263 - https://www.r5coins.com/contents/en-us/p1110_CONSTANS-_-D-N-CONSTANS-P-F-AVG-_-FEL-TEMP-REPARATIO-_-ASIS-_-RIC-VIII-Siscia-228-_-R0926.html
264 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.r5coins.com/contents/en-us/p1110_CONSTANS-_-D-N-CONSTANS-P-F-AVG-_-FEL-TEMP-REPARATIO-_-ASIS-_-RIC-VIII-Siscia-228-_-R0926.html

De laatste munt is er ook één uit de muntplaats Siscia maar deze is een Valentinianus die geslagen werd tussen 364 en 367, 18 mm groot en weegt 1,80 gram.
Aan de voorzijde zien we een buste van Valentinianus met diadeem van parels naar rechts met het opschrift D N VALENTINIANVS P F AUG, Dominus Noster Valentinianus Pius Felix Augustus. Op de achterzijde de keizer wandelend naar rechts met het hoofd opzij naar links terwijl hij een gevangene voortsleept en een labarum in de hand heeft, met opschrift GLORIA ROMANORUM en rSISC voor de muntplaats Siscia[265].

- fig.95 – munt van Valentinianus uit Lebbeke en duidelijker exemplaar [266]

Al deze munten hadden ooit een mooi zilveren laagje, zij waren eigenlijk een soort nep denarii, dat bij de meeste munten al lang geleden verdwenen is.
Deze munten komen vrij veel voor en dikwijls ook in imitaties en slechte kopieën, gelukkig zijn deze vrij goed herkenbaar omdat ze meestal kleiner zijn en van nog mindere kwaliteit dan het origineel. We konden vaststellen dat de munten van Lebbeke waarschijnlijk originele munten zijn, maar met absolute zekerheid kunnen we dat niet zeggen. We hebben hier dus te maken met twee keer twee verschillende uitgaven uit twee verschillende muntplaatsen. Werden ze verloren door een reiziger of handelaar of gedeponeerd als bedanking of bescherming voor een lange reis, moeilijk te zeggen met zowel grafheuvels, mogelijke tempels als Romeinse wegen. Ook de onrusten en invallen langs

265 - CoinArchives.com Search Results : Valentinian I
266 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://www.ma-shops.com/zufahl/item.php?id=13210

de limes (Romeinse grens langs de Rijn van Nederland tot in Duitsland) die toen al goed op gang kwamen kunnen hier voor iets tussen zitten, was het een soldaat uit het verre Zuiden die hier gepasseerd is met zijn troep die de munten verloor ? We zagen ook al dat onze streken contacten hadden met de streken rond Trier en La Tène, trekken we de lijn verder naar het zuiden door dan komen we in de streek van de munten terecht.
De muntschat heeft als mogelijke vroegste datum 367 maar dat wil niet zeggen dat hij toen in de grond verdween. De munten komen alle vier uit ver afgelegen muntplaatsen en zullen dus wel een tijdje nodig gehad hebben om hier te geraken. Laten we dit op een jaar nemen en dan kan de schat ten vroegste in 368 hier terechtgekomen zijn. Maar we kunnen ook deze munten weer in verband brengen met de streek rond Trier want ook de eerste hoofdstad van Constantijn was Trier dat hij overerfde van Constantius Chlorus. Is hij zo dan ook niet te koppelen aan al die vondsten aan de Dendermonding met verbanden met boten en hun symbolen ?

Maar ook in Hofstade, dat sterke verwantschap heeft met het oude Seuboca/Sueviacum, nabij de Gallo-Romeinse tempel werden een aantal munten aangetroffen[267].
Een Keltische potin munt van de Nerviërs uit 49 – 27 v.C. van het type twijg. Op de voorzijde een twijg , op de keerzijde een paard met wiel tussen de poten omringd door maansikkels en cirkels.
Een middenbrons van Domitianus uit 85-96 n.C. met op de voorzijde een beeldenaar van Domitianus en op de keerzijde de godin Virtus met speer en parazonium (dolk) met als randschrift VIRTVTI AVGVSTI .
Nog een middenbrons met als beeldenaar Hadrianus op de voorzijde en een godin met veldtekens op de keerzijde.
Een andere bronzen munt heeft als beeldenaar Marcus Aurelius en op de keerzijde Mars met helm, speer en schild dat op een overwonnen vijand rust.
Dan een zeer verweerde munt met waarschijnlijk een afbeelding van Marciana, Matidia of Sabina. En als laatst, twee bronzen munten waar niks meer op te herkennen valt.

- fig.96 – munten uit Hofstade [268]

Dan is er ook nog het verhaal van de muntschat van Hamme, Van Bogaert-Wauters, die gestolen werd tijdens verbouwingswerken aan het lokale museum, en dus spoorloos is. Hij bevatte vooral Romeinse en enkele Keltische munten die gevonden werden tijdens baggerwerken, het museum is trouwens op zichzelf een schat. Het materiaal dat daar bijeengebracht is, moet zeer dringend in beeld gebracht worden en online beschikbaar gemaakt worden voor verder onderzoek. Ik denk dat niemand echt beseft, ook de conservatoren niet, wat de geschiedkundige waarde van dit materiaal is voor heel Vlaanderen en bij uitbreiding Europa.

267 - Romain de Moor, Hofstade onder de archeologische loep, 2005
- Cultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen, S.J. De Laet, Een Gallo-Romeins heiligdom op de Steenberg te Hofstade bij Aalst, 1950
268 - foto, Romain de Moor, Hofstade onder de archeologische loep, 2005

Over de volgende munten kunnen we verder niets zeggen, we geven ze mee voor de volledigheid van dit verslag.

In Baasrode werden in een ver verleden herhaaldelijk grote aantallen Romeinse munten naar boven gehaald en is er sprake van urnen met penningen die terecht kwamen in de verzameling van een dokter Van Bavegem. In diezelfde verzameling zouden ook munten uit Dendermonde aanwezig geweest zijn[269]. Hier is nog minder informatie over te vinden dan over de schat van Mespelare en hebben we spijtig genoeg geen afbeeldingen of andere referenties. Niemand weet wat er met de munten gebeurd is.

Er zouden ook een aantal Romeinse munten in Zele op de site Kamerhoek, in Hamme aan Driegoten en Moerzeke gevonden zijn door metaaldetectoristen maar ook van deze vondsten is geen informatie te vinden. Hetzelfde geldt voor een mogelijk oude Griekse munt die in Oudegem werd gevonden.

In Berlare werden in 1776 gouden munten gevonden van Postumus uit 258-268. In Serskamp vond men Romeinse munten nabij de Waelestraat[270].

We vonden ook nog een vrij groot aantal munten en muntachtige voorwerpen die oud maar te onherkenbaar zijn of te fragmentarisch om te determineren. Hier zitten waarschijnlijk munten tussen van de beide periodes van hierboven. We wachten tot we de juiste persoon treffen die ons er wat meer over kan vertellen.

- fig.97 – mogelijke munten uit Lebbeke [271]

269 - André Van Doorselaar. Merovingische begraafplaats te Sint-Gillis-Bij-Dendermonde.
- Verbesselt J. Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de dertiende eeuw, deel VIII. 1968
270 - André Van Doorselaar. Merovingische begraafplaats te Sint-Gillis-Bij-Dendermonde.
271 - foto's, Seuboca Archeologica

Langharige munten

Spijtig genoeg zijn er van die echte langharige koningen (Franken en vroege Merovingen) geen munten gevonden in onze streken, wat toch uitzonderlijk is met een Romeins grafveld en zo'n rijk en uitgebreid grafveld uit de Merovingische periode op de Zwijvekekouter[272] (Sint-Gillis-Bij-Dendermonde). Maar we moeten hier ook wel vermelden dat munten uit die periode maar zelden worden gevonden, zowel door archeologen als andere zoekers.
Het kan dus dat er gewoon geen liggen maar het kan evengoed zijn dat ze nog niet geregistreerd of gepubliceerd werden. Dus nogmaals een oproep van een medezoeker, geef zeker de vondsten aan en publiceer ze zelf online zodat iedereen mee op de hoogte is, zoals je al kon lezen in dit en onze andere verslagen kan dit belangrijke informatie zijn. Ons verhaal begon ook maar met enkele vondsten die voor de meeste mensen onbelangrijk leken en niks bewezen.
Voor een deel van die periode hebben we wel de vondsten van op het Frankisch/Merovingisch grafveld en samen met de baggervondsten uit deze periode kunnen we de driehonderd jaar overbruggen die we nodig hebben om bij onze volgende munt te komen.

Een Merovingische denier uit 670-750 met waarschijnlijke muntplaats Poitiers of Tours, hij is door ons team gevonden niet ver van de site van Het Oud Klooster op de Zwijvekekouter. Hij kan daarbij waarschijnlijk ook gelinkt worden aan de Merovingische aanwezigheid en grafveld op de kouter.
Aan de voorzijde een parelkrans en een letter A met aan weerszijden een groep van (vijf) parels en onderaan een ring omgeven door (elf) parels met nog twee extra parels aan de voet van elk been van de A.
Aan de keerzijde is een parelkrans een spiegelverkeerde S met een parel in de krullen, links een T tussen twee parels en rechts een platliggende H (of I ?) tussen twee parels.
Er werden al exemplaren gevonden in Obbicht, Kémexhe en Eisden (Tongeren)[273].
Over deze munt is verder niet veel bekend of te vertellen.
Maar we hebben nog het boegbeeld dat in Zele, in de Schelde, werd gevonden en rond 690 werd gedateerd. Dit beeld verschilt duidelijk van vormgeving van de andere boegbeelden maar het is waarschijnlijk toch weer een Ketos figuur.

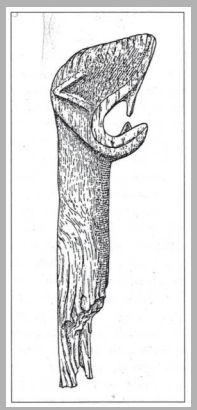

- fig.98 – Merovingische munt van Zwijveke en boegbeeld uit Zele [274]

272 - André Van Doorselaar. Merovingers en Merovingische Cultuur, in Dendermonde van Metaaltijden tot vroege Middeleeuwen. 2010
273 - https://metaaldetectievlaanderen.com/category/merovingische-denier/
https://atmikes.be/index.php/8ste-eeuw/1386-merovingische-denier-met-monogram-a-en-s-z-mpl-z-j-ca-670-750?fbclid=IwAR3ctnogd3cBT5POnggQEMU448rlG8xA_9FJWoEnZJw1_3ljmw8nuPkabl0
274 - foto, Kristof Averhals

We kunnen even mooi afsluiten als we begonnen zijn en met een even uitzonderlijke munt voor onze streek. Namelijk twee derde van een denier van Karel de Grote die we ook vonden op de Zwijvekekouter in Sint-Gillis-Bij-Dendermonde. Dit is ook weer een geknipte munt, waarschijnlijk weer een handelsmunt (?), die verknipt is op bijna exact een gram (0,98 gram).

- fig.99 – Karel de Grote munt van Zwijveke [275]

Deze Karolingische munt werd geslagen na de hervorming van de muntslag omstreeks 793 waarbij de oude munt werd vervangen daar een denarius novus die als wettelijk betaalmiddel gold in heel het rijk[276]. Het systeem was gebaseerd op de Karolingische pond (409 gram) waaruit 240 gelijke penningen van 1,75 gram werden geslagen[277]. Twaalf penningen die samen een schelling vormen waarvan er 20 in een pond gaan. Het systeem bestond dus uit de pond of libra, solidus of schelling en de penning of denarius ook denier genoemd, dit systeem bleef tot 1971 in Engeland in gebruik[278].

De munten van dit nieuwe type hebben aan de voorzijde een kruis, als symbool van de goddelijkheid van het koningschap, en het opschrift CARLVS FRANCORVM. Op de achterzijde het Karolus monogram als symbool van de wereldlijke macht en de naam van de muntplaats. Op bepaalde munten kan er ook EX METALLO NOVO of METALLUMGERMAN(UM) voorkomen[279]. Het was dus een uniforme munt met dezelfde beeldenaar voor zowel de voor- als achterzijde ongeacht de muntplaats waar hij vandaan kwam.

275 - foto's, Seuboca Archeologica
276 - Karolingische muntslag, https://wiki.muntenenpapiergeld.nl/index.php?title=Karolingische_muntslag
277 - Geschiedenis van het muntwezen https://www.canonvannederland.nl/nl/page/167104/geschiedenis-van-het-muntwezen
278 - Geschiedenis van het muntwezen https://www.canonvannederland.nl/nl/page/167104/geschiedenis-van-het-muntwezen
- Karolingische muntslag, https://wiki.muntenenpapiergeld.nl/index.php?title=Karolingische_muntslag
279 - Karolingische muntslag, https://wiki.muntenenpapiergeld.nl/index.php?title=Karolingische_muntslag

Maar wat de munt van de Zwijvekekouter zo uitzonderlijk maakt is juist de muntplaats, dat is namelijk Toulouse, wat toch niet direct bij de deur is. Zeker als je weet dat er ook muntplaatsen waren in Dorestad (Nederland), Keulen, Trier en nog een aantal in Noord-Frankrijk[280]. Maakte onze streek ook deel uit van het grote handelsnetwerk van Karel de Grote ? Maar dat is niet het enige, er zijn namelijk twee varianten van deze munt afkomstig uit de muntplaats van Toulouse. Er is onze variant die aan Karel de Grote zelf wordt toegeschreven en waar de naam Toulouse als TOLVSA wordt geschreven en de andere variant met TOLOSA van zijn zoon Karel de Kale[281]. Dit is ook nog maar de 16de munt die gevonden werd als losse vondst[282].

We vonden ook nog twee kleine verbrokkelde stukjes van Karel de Grote munten, maar het enige dat we hier nog juist kunnen determineren is het monogram, ook al zijn het maar kleine stukjes, 0,30 gram en 0,24 gram.
En zo schuiven we meer en meer op naar de periode toen beruchte Noorderlingen met hun drakenschepen naar onze contreien afzakten en hun Ketosbeelden in onze havens parkeerden. Maar de munten vanaf die periode die zijn voor later.

- *fig.100 – fragmenten van Karel de Grote munten en een volledig exemplaar van de TOLVSA munt* [283]

280 - Simon Coupland. Charlemangne and his coinage. 2018
281 - Simon Coupland. Charlemangne and his coinage. 2018
282 - Simon Coupland. Charlemangne and his coinage. 2018
283 - foto's, Seuboca Archeologica
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Karolingische_muntsysteem#/media/Bestand:Denier_Charlemagne1.jpg

En nu ?

Het eerste en meest opvallende dat we hier moeten opmerken is het feit dat de meeste munten, ook al waren het honderden of wel duizenden, uit onze streek heel rap pootjes krijgen. We zijn in de afgelopen jaren veel van deze verhalen tegengekomen als het over onze archeologische of geschiedkundige vondsten gaat maar dat is voor een apart verhaal.

Als we de informatie van dit verslag samen leggen met de voorgaande verslagen is een grote Keltisch/Germaanse aanwezigheid zeer waarschijnlijk maar was dit ook zo voor een Romeinse ? De Romeinse schat uit Mespelare maakt dit aanlokkelijk maar wie zegt dat die schat ook door een Romein in de grond is gestoken ? Het kan evengoed een roofschat zijn of het kapitaal van een goed draaiende lokale haven of zelfs een valsmunterij zoals we zagen. We moeten dus zeer voorzichtig blijven, het kan hier ook evengoed grotendeels gaan om vondsten van pure handelsactiviteiten en het overnemen van een aantal Romeinse gebruiken en bouwtechnieken door de lokale bevolking.
Zoals ook aangetoond in het verslag over de naam Seuboca zijn er sterke aanwijzingen dat onze streken, en bij uitbreiding Vlaanderen tussen de rivieren, zeer lang hun eigenheid hebben kunnen bewaren. Zoals eerder aangehaald zullen we in volgende verslagen ook zien dat vele voorwerpen die hier gevonden zijn ook een soort van eigenheid hebben en ze eerder een nabootsing of eigen vorm zijn van veelgebruikte voorwerpen. Het is ook door de uitzonderlijk bewaring van de zeer oude toponymie, landindelingen en landschapskenmerken in onze streek dat we op het spoor kwamen van de verbindingen tussen de oudste bouwwerken van Noordwest-Europa en de sue/seu/zeven, bal/bel en as/es toponiemen in Vlaanderen en ver daarbuiten. Onze streken hebben een zeer oude en eigenzinnige geschiedenis, de mensen zijn hier nog steeds zo want waar anders ter wereld bestaat er zoiets als Aalst carnaval of een stad waar een reuzenpaard en drie reuzen baas zijn.
Het is ook bij deze reuzen, carnavalsprinsen, knaptanden, Mariaprocessies en meibomen (uit vorige verslagen) dat we al dezelfde connecties en verbanden zagen die we hier bij de munten ook al tegenkwamen. Deze vondsten en herontdekkingen zijn dus in een vrij homogene culturele context te plaatsen dat lokaal zeer sterk verankerd is in al zijn facetten.

Wat deze munten, samen met de informatie van de andere verslagen, ons wel met enige zekerheid kunnen vertellen over onze streek is dat er een vrij grote menselijke aanwezigheid moet geweest zijn gedurende deze vrij lange periode, 250 v.C.–800 n.C. Een streek met (beperkte ?) handelscontacten tot in Zuid-Europa en nauwe banden met andere stammen van de Belgae tot in Zwitserland. Een streek met een vrij groot aantal belangrijke prehistorische rituele plaatsen en tempels die druk bezocht werden en waar regelmatig een offer in de grond, het moeras of de rivier verdween. Het groot aantal mogelijke votief objecten uit dit verslag en de vele duizenden baggervondsten (alleen in Hamme al bijna 5000), waaronder ook waarschijnlijk velen ritueel gedeponeerd, wijzen toch sterk die richting uit.

Een streek die waarschijnlijk ook aangedaan werd door de postdiensten van het Romeinse Rijk met mogelijk belangrijke verzendingen zoals aanbevelingsbrieven of geldtransporten waarvan de zegeldoosjes een duidelijke getuige zijn. Dit is ook de plaats waar waarschijnlijk drie, Romeinse (?) wegen elkaar kruisten, de weg van Bavay over Asse,

Seuboca, Zwijveke en de Dendermonding die mogelijk doorliep naar Pontrave, de weg van Velzeke over Erpe-Mere met mogelijke verbinding over Hofstade en Seuboca naar Rumst en Kontich en de weg van Destelbergen naar Elewijt (ook hier komen we nog op terug). En dan zijn er nog onze waterwegen die verbinding geven met heel Europa, een ideale plaats dus voor een scheepswerf en bierbrouwers of andere ambachtsmannen en handelaars.

Maar ook een rijke streek aan grondstoffen en opbrengsten met een volk die wisten hoe ze de, voor andere, ruwe omstandigheden in hun voordeel konden benutten. Een streek die centraal lag aan de rand van een zeer dicht bebost en moerassig land dat zich uitstrekte tot de monding van de Schelde in de Noordzee. Een rijk land dat zich tussen de zee en het land bevond. Niet die barbaarse, verlaten en arme streek aan de rand van de wereld zoals antieke schrijvers onze streken beschrijven en zoals ons aangeleerd werd en wordt op school.

Ook de discussie of miniatuur militair materiaal, wieltjes, ringen en dolfijntjes nu geld of offers zijn is met de informatie die wij hier bijeen brachten waarschijnlijk voor een deel beslecht. Ze waren het beiden, zowel offer als geld, door het offer opnieuw weg te schenken of te verkopen werd het een soort van valuta die men altijd nog kon gebruiken als een waardevol en correct offer aan de goden, waardoor op het object dat men offerden dezelfde waarde werd overgedragen. Dit is ook de reden waarom de meeste van deze offers uit metaal zijn gemaakt, dit behoudt zijn waarde ongeacht wat je ermee doet. Ook de symbolische betekenis werd mee overgedragen van offer op munt, dat zien we duidelijk aan de zonnewielen, de kruizen en de afbeelding van de god die plaats moet ruimen voor de plaatsvervanger van diezelfde god op aarde. We zien deze bijna gelijktijdige evolutie niet alleen bij de Griekse wereld en aan de Zwarte Zee maar ook bij de Romeinen en de Kelten tot zelfs in onze eigen streek. Ook het metaal dat voor de eerste echte munten gebruikt werd waren brokjes die de kleur van de zon hadden, goud, het leek wel of ze ooit als druppels zweet van de zon, na een dag hard werken, naar beneden op de aarde waren gevallen.

Zoals eerder aangehaald werd het offer vergoddelijkt net zoals in de grote wereldreligies gebeurde met hun profeten. En toevallig hebben al deze offers, munten, profeten en hun religies een zeer sterke connectie met de zon, zowel symbolisch als wereldlijk. Bij ons en de omringende landen zelfs doorgedrongen in onze taal en onze woorden voor zoon (bij de Katholieke kerk Jezus, ook bij hen is hij een representatie van de zon) en zon, in het Engels ‘son’ en ‘sun’ en in het Duits ‘sohn’ en ‘sonne’. Het woord voor de zon is natuurlijk ouder dan enige profeet of munt maar het is de symbolische waarde die telt want ook de zon, de maan en de aarde zijn in essentie, in het oude geloof, de kinderen van de alomvattende god die alles creëerde. En dan is de zon de zoon en de maan de dochter, dit werd later dan op zijn kop gezet en kregen we de zon als vader en de maan als moeder met de aarde als kind daarna was de zon terug zoon maar de maan nu moeder, de vader terug onzichtbaar en de aarde verdwenen, enz… Zo zie je maar, het kan verkeren.
Al het bovenstaande stemt toch tot nadenken, alles is zo sterk verweven met elkaar en de bron blijkt met steeds meer onderzoek ook steeds maar verder in de tijd te plaatsen.
Het valt ook op dat al de grote veranderingen steeds ongeveer in dezelfde periode plaatsvinden in verschillende delen van de wereld en dat dit ook steeds duidelijker wordt met recente archeologische opgravingen en bevindingen.

We zien ook steeds de link opduiken tussen (zonne)wielen, moedergodinnen, waterwezens, slangen en zon- en maan symboliek in verschillende streken over heel Europa en dit in bijna alle aspecten van ons onderzoek. We kunnen die symboliek in die streken ook terugvoeren tot ver voor het verschijnen van de munten. Dit zijn allemaal symbolen die bijna zo oud zijn als de mens zelf en hebben een duidelijke connectie met de hemelen, de boven- en onderwereld, het gegeven tijd en uiteindelijk de schepping en ordening van de wereld. Het zijn dus ook symbolen van macht voor wie de kennis heeft van hun betekenis en dat was in zeer oude tijden, in tegenstelling tot de laatste 5000 jaar, bijna iedereen. Dus ook de overdracht van de macht van de zon(negod) op de leider/koning wordt via deze munten, tokens, zonnewielen nog eens bevestigd voor al wie handel wil drijven, geld als propagandamiddel met religieuze inslag. Dit zal de ideale combinatie blijken om op nog geen tweeduizend jaar de wereld te veroveren en hem zo ook uit te putten op duizend en één manieren en dit niet alleen op materieel of ecologisch vlak. Als we niet oppassen wordt geld echt god zoals al voorspeld is op die eerste munten.

Over de exacte vindplaatsen van de munten in onze streek en wat hun verspreiding ons kan vertellen zullen we in een later verslag op terugkomen, hier dieper op ingaan zou ons echt te ver leiden voor dit verslag en we zaten nu soms al op, en over, het randje.. De bevindingen zijn voorlopig ook nog onderhevig aan eventuele nieuwe vondsten want ons onderzoek is eigenlijk nog volop bezig en we hebben wel nog wat werk.

We zijn er ook van overtuigd dat er op vele andere plaatsen in Vlaanderen (en onze streek), waaronder de plaatsen die al genoemd werden in vorige verslagen, bij nader onderzoek ongeveer dezelfde vondsten zullen opduiken. We gaan niet beweren dat al deze vondsten (buiten de munten) uit de ijzertijd, of zelfs bronstijd, komen maar een groot aantal van deze vondsten, en er zijn er nog andere, werden tot nu toe afgedaan als speelgoed, onderdelen van machines, gebruiksvoorwerpen of ander vrij recent materiaal, ook al werden ze meestal gevonden op plaatsen waar ook veel steentijd, bronstijd en ijzertijd materiaal te vinden is. Een groot aantal van deze vondsten zal dus ondertussen, bij de gemiddelde metaaldetectorist, al in de vuilbak of op het containerpark beland zijn, maar ook in een depot wordt niet altijd alles bewaard. Hier ligt voor een deel ook de verantwoordelijkheid bij een aantal academici die veel te vlug oordelen zonder eerst grondig onderzoek te doen en alle mogelijkheden open te houden, ook de optie dat het wel eens anders zou kunnen zijn dan gedacht of beweerd wordt. Ik weet het, er zijn beperkte budgetten en er is te weinig tijd maar dit zijn beide geen excuus voor gebrekkige kennis, ook wij vonden zonder veel moeite de aangehaalde referenties gewoon op internet, de (tweedehandse) boekhandel of bibliotheek.

In een toekomstig verslag gaan we dieper in op de hier vermelde en vele andere mogelijke offers en andere vondsten die aan tempels en rituele plaatsen kunnen gelinkt worden die we in onze streek aantroffen. We zullen dan meer tijd nemen om elk object dat hier aangehaald werd beter te bestuderen en te verklaren. We zullen dan ook zien dat landschap, architectuur en religie hand in hand gaan en een bijna onuitwisbare indruk hebben nagelaten in en rond onze dorpen. Ook voor de munten na Karel de Grote die wij hier in de streek vonden komt er nog een verslag aan.

Wat een fascinerende reis toch weer, van strijdhamers uit de steentijden naar de eerste mogelijke munten die eigenlijk een symbool zijn voor de zon en zijn macht in de vorm van de (zonne)wieltjes met vier spaken of het (zonne)kruis naar het nieuwe geld van de toekomst dat eigenlijk bestaat uit licht- en geluidsgolven en opgeslagen wordt in de vorm van elektrische spanning dat ook licht is. In de eenvoudige en pure symbolische zin is er dus maar weinig veranderd over die lange periode. Maar ga zelf ook eens op reis en ga eens op bezoek in je lokale museum en vraag of ze ook al gelijkaardige vondsten en voorwerpen zijn tegengekomen of in het depot hebben liggen. Raadpleeg ook oude heemkundige, geschiedkundige en archeologische werken, hier vind je soms informatie die tussen de mazen van het net zijn geglipt.

Seuboca Archeologica

Bedankt aan de mensen van de Archeologische Dienst Waasland en de Archeologische Werkgroep van het Stedelijk Museum Aalst voor de hulp bij, informatie over, determinatie en reiniging van een aantal vondsten die zeer belangrijk zijn voor dit en ons andere onderzoek.

Seuboca archeologica